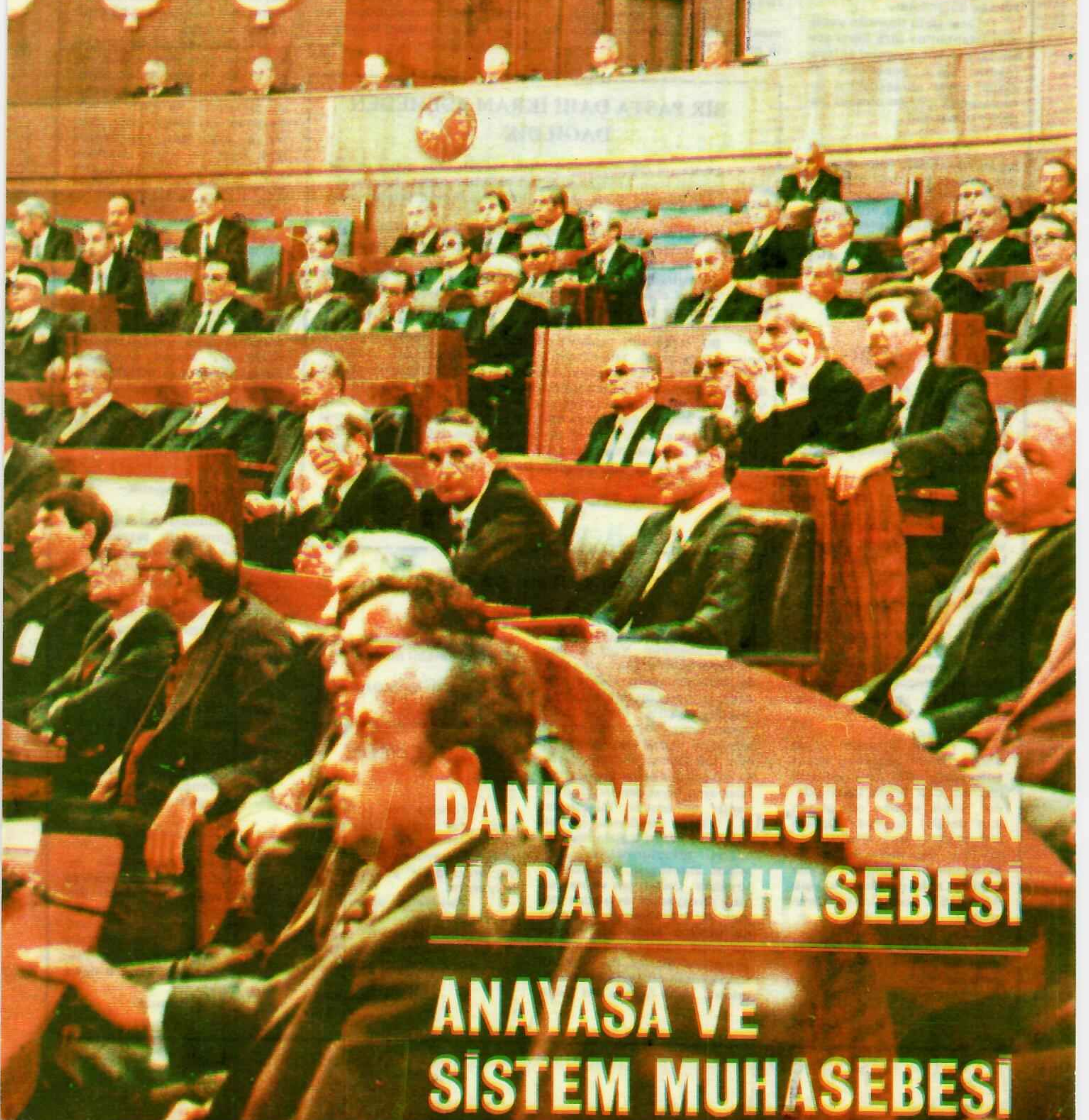
ARAYIŞ

12 ARALIK SAYI: 43 HAFTALIK DERGİ 30TL

DANIŞMA MECLİSİNİN VİCDAN MUHASEBESİ

ANAYASA VE SİSTEM MUHASEBESİ

OKURLARIN GÖRÜŞÜ

SEYYAR SATICILAR

Türkiye'de milyonlarca işsizin olduğu şartlarda kendi olanaklarıyla yaşamını sürdürmeye çalışan seyyar satıcılarız.

İstanbul Belediyesi şehri güzelleştirme adı altında binlerce seyyar satıcının arabasını toplamış, sebze ve meyvelerini sokağa dökmüştür.

Her türlü ticaretin yapıldığı İstanbul'da bize karşı açılan bu savaşın nedenini anlayamadık. Sayın yöneticiler bizimle böyle uğraşacağına sorunlarımıza çözüm bulsalar daha iyi olmaz mı?

Çocuklarımıza ekmek parası çıkarmak için geldiğimiz gurbette ekmeği bize çok gören Sayın Yöneticiler acaba bizleri ve çocuklarımızı nasıl beslemeyi düşünüyorlar.

Bir grup seyyar satıcı
İSTANBUL

GÖNLÜM ARAYIŞ'LADIR

Bugün Arayış'a destek olmak, katkıda bulunmak bir görevdir. Bunu içinde bulunduğum somut durum nedeniyle yeterince yapamadığım için çok üzülüyorum.

Önemli bir soruna değinmek istiyorum. Maksatlı propaganda ile ARAYIŞ'ın yayına devam etmediği vb. söylenmektedir. Bu nedenle televizyon gibi pahalı yollarla olmasa bile etkin bir tanıtma ve hatırlatma kampanyası başlatılmalı, yayın yaşamını sürdürdüğünü özellikle duyurmalıdır.

Arayış okurları da bu tanıtma kampanyasını bulundukları her yerde kesintisiz sürdürmeliler.

Ancak derginin yayın dili akademik düzeyden halkın anlayacağı dile indirgenmelidir. Bu çok önem taşımaktadır. Şöyle ki ben olmadığım için dergiyi üç aydır babam almaktadır. Ama anlayamadığı için ilgi duymadığını ve okumadığını söylüyor. Buna rağmen anlaşılır olma kaygısı ARAYIŞ'a özelliğini yitirtmemelidir.

Arayış'a destek olmayı görev biliyorum. Gönlüm Arayış'ladır.

A.O. AŞCI
UŞAK

YENİLENEN ARAYIŞ

Arayış ilgi çekici bir dergi olduğu için devamlı okuyorum. Dergi, başka yayın organlarının yazmadığını yazma başarısını gösterirse daha etkin olur. Derginin kapağı iyi. Kapak baskısının değişmesi ile 4 sayfanın içeriğe eklenmesi de sevindirici.

Bazı konularda önerilerim var.

1. Okur düşüncesine, mektubuna iki sayfa ayrılabilir mi?

2. Duruşmalar verilir, davalar izlenirken MHP—MSP' nin yanısıra Sayın Bülent Ecevit'in duruşmaları da verilmeli. Herkes bu duruşmalarda ne olduğunu çok merak ediyor. Örneğin 26.11.1981 perşembe günü Ankara Ağır Ceza Mahkemesi'nde Sayın Ecevit'in davasını ayrıntılı biçimde vermenizi, gene demeç verme ve 4 aylık hüküm konusundaki duruşma ve gelişmeleri de yayınlamanızı dilerim.

3. Dergiyi tanıtıcı ilanlar yanında okuyucuyu harekete geçirici önlemler alınarak Arayış yaygınlaştırılabilir.

Murat ERDOĞAN
BURDUR

BİR PASTA DAHİ İKRAM EDEMEDEN DAĞILDIK

24 Kasım Öğretmenler gününü Mudanya'da bizler de kutladık. Hamasi konuşmalar, duygusal ve içten şiirler, folklor gösterileri. Ve nihayet Sayın Milli Eğitim Bakanı'nın şairane beyanatı...

Öğretmenlerimizin lokmalarından kısarak emekli arkadaşlarına sundukları kıymetli ödüllerden başka kayda değer olumlu hiç bir şey yoktu.

Bu kutlama toplantısının arkasından bir pasta bile birbirimize ikram edemeden dağıldık. Ertesi günü tertiplenmesi düşünülen baloya ise 400 TL katılım payı yüzünden çoğu öğretmenler katılamadı ve bunun burukluğunu duydu.

Bu ve benzeri toplantıları, anma günlerini bahane ederek Ankara Palas'larda, Hilton'larda kendilerine sabahlara kadar ziyafet çekenler, çekebilenler Atatürk'ün 100'ncü doğum gününde öğretmenlere nasihattan başka şeyler de verebilmelidirler. Vermek gerektiğinin de bilincinde olmalıdırlar.

Bir emekli öğretmen "Ben Atatürk zamanında maaşımla 9 reşat altın alabiliyordum" diyor. Bugünün değeriyle öğretmenin maaşı 100 bin lira demektir. Atatürk'ün öğretmene verdiği önemi buradan da çıkarabiliriz. Bu gerçek öğretmenler açısından çok önemlidir.

Mümin KABADAYI
MUDANYA

OKUDULAR DA NE OLDU?

Derginiz çıktığından beri abonesiyim. Yurt ve dünya haberlerini sağlıklı bir şekilde izlemeye çalışıyorum. Bir dağın başında olsak bile, köyümüzde elektrik olmasa bile, hastalarımızı kışın doktora el kızağıyla götürsek bile. Ki eğer sağ kalırsa. Bu koşullarda da olsa insan bu okumak ister. İster ama diyeceksiniz ki, okuyanlar ne oluyor. Haklısınız.

Basit bir örnek vermek istiyorum. Milli Eğitim Bakanı açılan soruşturmaların bitiminde atamaların yapılacağını söylüyor. Güzel hak ve hak sahibi olmayanlar ayrılacak demek ki. Pekiatanmayı hak edip de bugüne kadar atanmayan iki yıllık eğitim enstitüsü mezunları ne olacak. Bu iki yıllık süreleri için bir ücret ödenecek midir? İlgili herkes iki yıllık binlerce öğretmeni atanma için beklediğini biliyor.

Nail NAMDAROĞLU
HINIS

SUSMAK ÇÖZÜM DEĞİL

Türkiye zor günler yaşıyor. Zor şartlar altında bazı eksikliklere rağmen halkın sesini duyurmaya çalışan Arayış aracılığıyla şunu yazmak istiyorum.

Türkiye'de önemli şeyler oluyor. Bunu görenler ne yapıldığını söylesin yazsın. Görüp de hiçbir şey söylememek, yazmamak çözüm değil.

Akif DIRKALI
AYDIN

OKURLARIMIZA

Sayın İstanbul Yüksek Teknik Öğretmen Okulu'ndan bir grup öğrenci arkadaş.

Okulunuzda sosyal faaliyetlerin yapılmasına izin verilmemesi ve yapılan bir kompozisyon yarışması konusunda yazdıklarınızı ne yazık ki köşemizde yayınlayamadık. Sizler de diğer bazı okurlarımız gibi isim ve adres yazmayı unutmuşsunuz. Bundan sonraki mektuplarınızın isim ve adresle gelmesi dileğiyle.

Saygılar.

Sayın Mustafa ARSLAN—BURSA

Mektubunuzda değindiğiniz televizyon programı ve daha sonra o programın devamı gibi ekrana getirilen Fatsa belgeseli için yazdıklarınızda haklısınız. Ancak mektubunuzda sözkonusu ettiğiniz soruları dergimiz aracılığıyla sormak ve cevap almak olanaksız. Bizi anlayışla karşılayacağınızı umuyoruz.

Saygılarımızla.

Sayın Hakkı Özkonuk—İSTANBUL

Mektuplarınız, ilginiz ve yakınlığınız için teşekkürler. Ne yazık ki bazı mektuplarınızı çeşitli nedenlerle yayınlayamadık. Güncel konuları, karşı karşıya kalınan sorunları, öneri, eleştiri ve daha çok yöresel sorunlara ilişkin mektuplarınızı bekliyoruz. Yakınlığınızın süreceği inancındayız.

Saygılarımızla.

Sayın Hüseyin Özçelik—ZİLE

Özellikle sayfa sayımızın yetersizliği nedeniyle şiir köşesi açamıyoruz. Bu nedenle şiirinizi yayınlayamadık. İlgi ve yakınlığınıza teşekkürler.

Saygılarımızla

Sayın Özcan Işıklar—İSTANBUL

Eleştirileriniz için teşekkürler. Arayış her konuya ilişkin değerlendirmesini olabildiğince çözüm önerileriyle birlikte sunmaya özen göstermektedir. Bu tutumunu daha dikkatle sürdürmeye çalışacaktır. İlgi ve yakınlığınızın devamını diliyoruz.

Saygılarımızla.

ARAYIŞ
HAFTALIK DERGİ

ARAYIŞ Yayıncılık ve Matbaacılık A.Ş. adına: İMTİYAZ SAHİBİ:
Şahin Mengü

Yazı İşleri Müdürü
O. NAHİT DURU

ADRES:
Reşit Galip Caddesi No: 94
Gaziosmanpaşa/ANKARA
TELEFON: 26 00 56

İLAN KOŞULLARI
Dört renkli kapak: 75 bin TL
İç sayfalar renkli: 60 bin TL
Kapak içleri: 50 bin TL
Öteki sayfalar: 40 bin TL
Sütun santimi: 800 TL

ABONE KOŞULLARI
Yurtiçi:
Yıllık 1.500 TL, Altı aylık 750 TL
Üç aylık 375 TL.
Yurtdışı:

Almanya	104 DM
Avusturya	770 Avusturya Şilini
Danimarka	350 Danimarka Kronu
Finlandiya	275 Fin Markkası
Fransa	245 Fransa Frankı
Hollanda	120 Hollanda Florini
İngiltere	25 Sterlin
İsveç	250 İsveç Kronu
İsviçre	100 İsviçre Frankı
Irak	30 Irak Dinarı
Norveç	310 Norveç Kronu
S.Arabistan	194 Riyal
Yugoslavya	2354 Yugoslavya Dinarı
ABD ve Avusturalya	70 ABD Doları

● Abone bedelinin PTT ya da Ziraat Bankası Gaziosmanpaşa Ankara Şubesi 1200 numaralı hesabımıza yatırılması yoluyla gönderilmesi halinde, abone fişi ile birlikte banka dekontunun veya PTT makbuzunun "PK: 75 Küçükesat/ANKARA adresine yollanmasını rica ederiz.

PİKAJ—MONTAJ: ARA Press Teknik Servisi 27 85 09
DİZGİ: ENLEM 80 18 60 71
FİLM: ER OFSET 29 66 79
BASILDIĞI YER: EM—AŞ
Emek Basın Yayın Reklamcılık A.Ş.
KAPAK BASKI:
Ofset Matbaacılık Tel: 17 61 95

SAYI: 43
12 ARALIK 1981
FİYATI: 30 TL.

YAZI İŞLERİ'NDEN

ARAYIŞ

YAKINMALARINIZ VE YANITIMIZ

"Arayış'ı cumartesi veya pazar bulabilirsek alıyoruz. Sonraları bulunmuyor."... "Önce 30 lirayı, sonra da bayi bayi ARAYIŞ'ı aramamız gerekiyor..."

BU ve benzeri yakınmaları son günlerde çok sık duymaya alıştık. Gerçi ARAYIŞ yayın yaşamına başladığı günden bu yana bu tür yakınmalar çok sık geliyordu, ancak son günlerde telefonlar, mektuplar hep aynı konu için gelmeye başladı. ARAYIŞ bayilerde bulunmuyor...

Bildiğiniz gibi, ARAYIŞ Türkiye'nin iki dağıtım şirketinden biri olan GAMEDA aracılığı ve onun bayileri ile sizlere ulaşıyor. Geçtiğimiz hafta içinde bu durumu ANKARA Gameda yetkililerine ilettiğimiz de bayilerin Dergiyi Pazartesi günü iade ettiklerini söylediler bizlere. Ancak, ARAYIŞ çalışanlarının Ankara'da ARAYIŞ okuru gibi yaptıkları inceleme sonucunda bayiler, gelen dergilerin tümünün satıldığını ileri sürdüler.

Burada, bizler kadar siz ARAYIŞ okurlarının da üzerine bir görev düşüyor. Yörenizdeki bayilerden "Dergi kalmadı" yanıtını alırsanız, "Neden fazla dergi istemediğini" sormanız gerekiyor. Ancak, bu şekilde ARAYIŞ aradığınız zaman bulunabilecek bir dergi haline gelebilecektir.

Öte yandan, Ocak 1982'den başlayarak Dergimizin yayın gününü Pazartesi olarak değiştireceğiz. Böylelikle, Pazartesi günü vereceğimiz dergilerin iadeye sokulmayacağını umuyoruz.

Sayın okurlarımız, desteğiniz olduğu sürece sizlerle birlikte olacağız.

Bu duygular içinde, yeni sayılarda buluşabilmek dileğiyle, mutluluklar ve esenlikler diliyoruz.

Saygılarımızla...

DERGİNİN İÇİNDEN

Haftanın yazısı

DANIŞMA MECLİSİ'NDE VİCDAN MUHASEBESİ

ARAYIŞ

DANIŞMA Meclisinin görev ve yetkileri nedir? Böyle bir soru ilk bakışta anlamsız gibi görünmektedir. Çünkü Danışma Meclisinin görev ve yetkileri Yasa ile belirlenmiştir. Ancak Danışma Meclisinin, kurulduğu günden bu yana bazı gelişmelere sahne olması bu sorunun sanıldığı gibi açık olmadığını, bazı kafalarda sorular bulunduğunu göstermektedir. Bu belirsizlik Danışma Meclisini kendi yetkileri üzerinde tartışmaya yöneltmektedir.

Aslında Danışma Meclisindeki bu gelişmeler beklenmedik bir durum değildir. Çünkü bütün bunlar Danışma Meclisinin kuruluş biçimi ve Anayasayı yapmak için çizilen yolun yanlışlığından kaynaklanmaktadır.

*
* *

Danışma Meclisinin oluşturulmasında uygulanan yöntem, bu Meclisin ulusal iradeyi temsil edip etmediği tartışmasına yol açmıştır. Böyle olunca da yapılacak Anayasa'nın doğurabileceği sorunlar şimdiden Danışma Meclisi üyelerinin bir kısmını da meşgul etmeğe başlamıştır. Anayasa Komisyonu Başkanı Prof. Orhan Aldıkaçtı'nın görüşleri böyle bir sonucun önlenmesine, en azından ilerde doğabilecek tepkilerin azaltılmasına yönelik bir çıkış olarak değerlendirilmelidir.

Kuruluş biçimi ne olursa olsun, Anayasa yapma gibi büyük bir sorumluluk Danışma Meclisi üyelerinin önemli bir kısmını bir vicdan muhasebesi ile karşı karşıya bırakmış görünmektedir. Şurası açıktır ki, bu meclise üyelik için iyi niyetle başvurmuş birçok kişi hafiften başlayan bir düşkırıklığının sıkıntılarını yaşamaya başlamıştır. Bunun en önemli nedenlerinden birisi de içinde yer aldıkları bu meclisin görev ve yetkilerinin tam olarak belirlenemeyişidir. Bir yandan Danışma Meclisi, bir Anayasa ortaya çıkarmak için çalışmalarına başlamışken, öte yandan Konsey toplumsal yaşamı düzenleyen temel bazı yasaları çıkarmaya devam etmektedir. Böyle çifte standart uygulamasının birçok Danışma Meclisi üyesini rahatsız etmesi doğaldır. Çünkü Konsey tarafından çıkarılmaya devam eden yasaların her biri ilgili oldukları konularda Anayasa'nın o maddesinin genel çizgilerini belirlemektedir.

İşte bu yüzden, kendileri dışında bir Anayasanın parça parça çıkarılmakta olduğu duygusuna kapılan üyeler bu konudaki tepkilerini dile getirmektedirler.

Örneğin YÖK gibi Yüksek Öğretimi kökünden sarsalayan bir yasanın çıkarılmasında, ya da çalışma yaşamını alt üst edebilecek yasaların hazırlanışında Danışma Meclisi'nden görüş istenmemiştir, istenmemektedir.

*
* *

Sonunda bu insanlar, şöyle ya da böyle, Türk toplumunun geleceği ile ilgili büyük bir sorumluluk altına girmişlerdir. Yarın referanduma sunulacak olan Anayasa ister kendilerinin etkisiyle, ister kendi iradeleri dışında hazırlanmış olsun, onların da imzasını taşıyacaktır.

Böyle tarihi bir sorumluluk karşısında kalan insanların bir tür vicdan muhasebesine girmeleri de doğaldır. Mecliste şimdilik kişisel çıkışlarla dile getirilen sıkıntılar böyle bir vicdan muhasebesinin çizgilerini taşımaktadır.

Vicdan muhasebesinde Danışma Meclisi üyelerinin karşısına çıkan bir başka nokta da son söz hakkının kendilerinde olmayışıdır. Bilindiği gibi, Yasa son söz hakkını MGK'ne bırakmaktadır. Oysa 1961 Kurucu Meclisinde bulunan bir mekanizma ile son söz Temsilciler Meclisine bırakılmaktaydı.

Temsilciler Meclisinde görüşülen bir metin MBK'na gitmekte, burada kabul edilmediği takdirde kurulacak bir karma komisyona geliyordu. Karma komisyonun metni ise birleşik toplantıda oylanıyor ve kararlar üçte iki çoğunlukla alınıyordu. MBK üyelerinin sayısının üçte birden az olduğu gözönünde bulundurulursa, Temsilciler Meclisi-

nin ağır bastığı anlaşılacaktır.

İlk bakışta basit gibi görünen bu mekanizma bile Temsilciler Meclisi üyelerine böyle bir vicdan muhasebesinde belli bir rahatlama sağlıyordu. Oysa Danışma Meclisinde böyle basit mekanizmaların bile bulunduğu söylenemez.

*

* *

"Bir tür atama yoluyla" gelmelerine karşın Danışma Meclisi üyelerinden bazılarını *"bir kimlik arayışına"* yönelten etkenlerden birisi de Anayasa yapma işinin özelliğinden gelmektedir. Ne biçimde yapılırsa yapılsın, anayasa yapmak sonunda siyaset yapmaktır. Siyaset ise düşünce ve çıkar ayrılıklarının oluşturduğu seçenekler arasında seçmeler yapmayı, tavır almayı ve belli uzlaşmalara ulaşmak için de tartışmalara girmeyi gerektirir. Zaten tanımı gereği siyaset yapmak budur.

Oysa Danışma Meclisindeki duruma bakıldığında ortada belli bir çelişkinin bulunduğu görülmektedir. Bir yandan Anayasa yapma gibi özünde siyaset yapma bulunan bir görev vardır. Öte yanda ise siyaset yapmanın gereği olan tartışma, yetki ve uzlaşma mekanizmaları sınırlandırılmaktadır.

Danışma Meclisi üyelerinin yetkileri konusunda gündeme getirdikleri soruları ve bu çerçevede başlayan tartışmaları kapatılan siyasi partilerin bu kuruma el uzatması olarak değerlendirmek yanlıştır. Bu tavır, Danışma Meclisinin kuruluşundaki temel yanlışlıklara bir *"günah tekesi"* aramaktan başka anlama gelmeyecektir. Asıl güdümlü davrananlar ise, görevin sorumluluğunun gereğini yerine getiren kimselerin bu gibi çıkışlarında eski siyasi parti yöneticilerinin parmağını arayanlar olacaktır.

ARAYIŞ, 27'nci sayısında yer alan Haftanın Yazısında, Danışma Meclisinin, siyasete soyunma meraklısı bazı kimselerin "siyasi şov" sahnesi haline gelebileceği tehlikesine dikkati çekmişti. Eski siyasi liderlere yönelik son suçlamalarda bu kaygıların ne denli haklı olduğu da görülmeye başlamıştır.

*

* *

Danışma Meclisinin çalışmalarına başlamasından kısa süre sonra ortaya çıkan bu durum anayasa hazırlanması konusu üzerinde yeniden düşünme gereğini göstermiştir. Danışma Meclisi üyelerinin bir kısmında bile sorular uyandıran bir yöntemle hazırlanacak böyle bir anayasa, yarın referandumla kabul edilse bile, tartışmaya katılma olanağı bulamayan geniş halk kesimlerinde burukluk yaratabilecektir. Dolayısıyla Anayasa hazırlanırken ya da oylanması sırasında açığa vurulamayan tepkiler daha sonraya kalacak ve belki de seçimlerden sonra bu kez daha keskin bir biçimde başlayacaktır.

*

* *

Bu durumu önlemek için ne yapılabilir? Bu sorunun yanıtı için ne yazık ki zaman oldukça geçtir. Ama yine de yapılabilecek şeyler vardır.

Şimdilik görülen en kestirme yol, bu Meclisin köklü Anayasa değişiklikleri yerine geçici bir anayasa hazırlaması ve asıl anayasayı hazırlama yetkisinin demokratik seçimlerle kurulacak Parlamentoya bırakılmasıdır. Anayasa değişikliğinin en demokratik ve toplumun kurumlarını yıpratmayacak yolu budur. Çünkü böyle bir süreç sonunda ulusun çoğunluğu neyi istiyorsa o olacak ve ordu da, hem bu dönemde, hem de gelecek her tartışmanın üstünde kalacaktır.

*

* *

"Demokrasiye dönülecek mi? Hangi tarihte dönülecek?" İçerde ve dışarda birçok insan bu soruların yanıtlarını bekliyor. Ancak bunlar kadar, hatta bunlardan daha önemli soru ne tür bir demokrasiye dönüleceğidir. Tarihsel gelişimi içinde içeriğini almış gerçek bir demokrasiye dönülecekse, bunun tek geçerli yolu, geçiş sürecinin de demokratik olmasıdır. Çünkü demokratik olmayan bir yoldan kolay kolay demokrasiye ulaşılamaz. ●

SALIDAN SALIYA

Türkiye

● *BAŞBAKAN BÜLEND ULUSU "ÜLKE ÇIKARINA UYGUNSA ABD ÜSSÜNE EVET DERİZ" DEDİ. Ulusu, ayrıca Türkiye'nin Avurpa'nın bir parçası olduğunu, üzerine düşen görevleri en iyi şekilde yaptığını, şu veya bu örgütten çıkarılmasını da doğal olarak karşılayacağını, istenmiyorsa Avrupa Konseyi'nden çekilebileceğini söyledi.*

● *DANIŞMA MECLİSİ BAŞKANI IRMAK, "YARDIMLAR KONUSUNDA KİMSENİN BASKI YAPMAYA CESARET EDEMEYECEĞİNİ" SÖYLEDİ. Irmak Bonn'da yapdığı açıklamada "Eski politikacılara seçim hakkı verilip verilmemesi anayasanın oylanmasından sonra belirlenecek" dedi.*

● *DANIŞMA MECLİSİ BÜTÇE PLAN KOMİSYONU BAŞKANI PROF. DR. MUSTAFA AYSAN "FAİZ REJİMİNDE DÜZELTME YAPILMADAN EKONOMİK İSTİKRARIN SAĞLANMASI OLANAĞI BULUNMADIĞINI, FAİZ REJİMİNDEKİ EKSİKLİKLERİN SANAYİ ÜZERİNDE OLUMSUZ ETKİLER YARATTIĞINI" SÖYLEDİ.*

● *VERGİ DEĞİŞİKLİKLERİ İLE İLGİLİ KANUN TASARISI SON ŞEKLİNİ ALDI. Tasarıda yüzde 40 olan vergi oranının yüzde 35'e indirilmesinden vazgeçildiği, bir milyon liraya kadar olan kazançların vergi oranının, 1982'den itibaren yüzde 39 olarak uygulanmaya başlanacağı belirtildi.*

● *ÇEŞİTLİ SOSYAL GÜVENLİK KURULUŞLARINA TABİ ÇALIŞANLARIN HİZMETLERİNİN BİRLEŞTİRİLMESİNE DAİR 228 SAYILI KANUNUN DEĞİŞTİRİLMESİ ÇALIŞMALARI BAŞLADI. Emekli Sandığı, SSK ve Bağ—Kur'daki maaş bağlama oranı ve süreleri çalışanlara getirilen sosyal hizmetler, verilen haklar arasında kurumlar ve çalışanların lehine hükümler getirileceği bildirildi.*

● *YAYGIN VE YOĞUN VERGİ DENETİMİ BAŞLADI. Yükümlülerin fatura ve benzeri belgeleri düzenleyip düzenlemedikleri ile hasılatlarını defterlerine kaydedip kaydetmediklerini kapsayacağı açıklandı.*

● *ÜSYM BAŞKANI ALTAN GÜNALP, "LİSEYİ DIŞARDAN BİTİRENLER DE, ÜNİVERSİTEYE GİRİŞ SINAVLARINA KABUL EDİLECEKLERDİR" DEDİ. Günalp okul müdürlüklerinden bu konuda öğrencilere müşkülat çıkarmamalarını istedi.*

● *ATATÜRK BARAJI VE HİDROELEKTRİK SANTRALININ ANONİM ŞİRKET HALİNE GETİRİLMESİ İÇİN YAPILAN ÇALIŞMALARIN TAMAMLANDIĞI AÇIKLANDI. Hazırlanan tasarıya göre, Atatürk Barajı Anonim Şirketinin hisse senetlerinin yurt dışında çalışan işçilere, Türk özel ve kamu kuruluşları ile yabancı özel sermayeye belli oranlarda kâr garantisi ile satılacağı bildirildi.*

● *ATATÜRK ÜNİVERSİTESİNE BAĞLI TIP FAKÜLTESİ FİZYOLOJİ KÜRSÜSÜ BAŞKANI PROF DR. ÜNER TAN NEW—YORK BİLİMLER AKADEMİSİ ÜYELİĞİNE SEÇİLDİ. Akademi Başkanlığı tıp bilimine yaptığı katkıdan ve milletlerarası çalışmalarından dolayı Üner Tan'a teşekkür etti.*

● *YASADIŞI MARKSİST — LENİNİST SİLAHLI PROPAGANDA BİRLİĞİ "MLSPB" ÖRGÜTÜNÜN 47 MİLİTANI YAKALANDI. Yakalanan sanıkların 30 öldürme ve çeşitli soygun olaylarına katıldıkları belirtildi.*

● *TÜRK LİRASI 6 AYDA DOLARA KARŞI YÜZDE 21,8 DEĞER KAYBETTİ. Lira, Mayıs ve Kasım ayı başlarında, en yüksek değer kaybına yüzde 26 oranıyla İsviçre Frangı, en düşük değer kaybına da yüzde 7 oranıyla İsveç Kronu karşısında uğradı.*

● *ULUSAL TAKIMIMIZ FİNALDE YUNANİSTAN'I 93—80 YENEREK ŞAMPİYON OLDU. Ulusal takımın çalıştırıcısı Aydan Siyavuş "Bu büyük bir başarıdır. Ama bu benim oyuncularımın değil, Türk basketbolünün başarısıdır. Sevincimiz çok fazla" dedi.*

Dünya

● *AVRUPA KONSEYİ TÜRKİYE RAPORTÖRÜ AVUSTRALYALI STEİNER "TÜRKİYE AVRUPA KONSEYİ'NDEN ÇIKMAK İÇİN ACELE ETMEMELİDİR" DEDİ. Ayrıca Steiner "7 Ocak'ta Türkiye'ye yapacakları ziyaretten sonra şimdiki olumsuz havanın tamamen kalkabileceğini" söyledi.*

● *AMERİKAN SAVUNMA BAKANI WEİNBERGER, AVRUPA'NIN TÜRKİYE'YE KARŞI UYGULADIĞI EKONOMİK BASKILARIN GİDEREK EKONOMİK AMBARGOYA DÖNÜŞMESİNE AMERİKA'NIN KATILMADIĞINI BELİRTTİ. Weinberger, "Ekonomik ve askeri bakımdan güçlü bir Türkiye hayati değer taşıyor" dedi.*

● *İSPANYA'DA FAŞİST YÖNETİMİ ÖVEN 46'SI SUBAY 100 ORDU GÖREVLİSİ GÖZALTINA ALINDI. Franco'nun faşist yönetimini öven ve dokuz ay önce parlamentoyu basarak darbe girişiminde bulunan 32 subayın serbest bırakılmasını isteyen 46'sı genç, 100 ordu görevlisinin bildiri yayınladıkları gerekçesiyle gözaltına alındığı ve haklarında "disipline aykırı" davranmaktan soruşturma açıldığı bildirildi.*

● *IMF, KİT'LERE AÇILACAK KREDİLERE SINIR GETİRDİ. Yeni getirilen sınırlama Türkiye tarafından aşıldığı takdirde bu "imzalanan üç yıllık anlaşmanın ihlâli" anlamını taşıyacağı ve İMF'nin Türkiye'ye verilmekte olan kredi dilimlerini durdurabileceği bildirildi.*

● *İSPANYOL HÜKÜMETİ, NATO ÜYELİĞİYLE İLGİLİ FORMALİTELERİN TAMAMLANMA AŞAMASINDA OLDUĞUNU VE İSPANYA'NIN 1982 YILI SONUNDA NATO'NUN 16. ÜYESİ OLACAĞINI BELİRTTİ.*

ŞENLİK BAŞLADI

EKONOMİK alanda bir süredir belirtileri görülmekte olan şenlik, 1 Aralık günü Maliye Bakanı Erdem'in 1982 Yılı Bütçe Tasarısını kamuoyuna açıklaması ile başladı denebilir.

Toplumun her kesimi gibi iş çevreleri de bütçeden birşeyler bekler. En azından, o bütçe yılında, o mali yılda uygulanacak ekonomik ve mali politikaların bütçe ile açıklığa kavuşacağını bilirler ve onu beklerler.

Öyle anlaşılıyor ki, sıkı para yüksek faiz politikasından, istem yetersizliğinden, satış güçlüklerinden, stok birikimlerinden, yatırım yapamamaktan bunalmış iş çevreleri, daha önce de zaman belirttikleri gibi, bütçe ile birlikte ekonomi politikalarında ekonomiyi canlandırıcı yönde bazı değişiklikler olmasını bekliyorlardı.

Dergimizin Ekonomi Bölümünde de değinildiği gibi, 1982 Yılı Bütçe Tasarısı, enflasyon hızını daha da yavaşlatmaktan başka bir amacı olmayan bir anlayış ve yapı içinde hazırlanmıştı. O nedenle toplumun öteki kesimleri gibi iş çevreleri de Bütçe Tasarısında beklediklerini bulamadılar.

Ama şu sıra konuşma, tepkilerini belli etme özgürlüğünü ellerinde bulundurdukları için düş kırıklıklarını belli etmekte de gecikmediler.

İlk tepki, Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu Genel Başkanı Halit Narin'den geldi. Narin 2 Aralık günü düzenlediği basın toplantısında Özal'ı ve politikalarını eleştiriyor ve *"1980 ve 1981 yılında izlenen ekonomi politikasının 1982 ihtiyaçlarını karşılayamayacağı gerçeği ortaya çıkmıştır. Bu nedenle 1982 yılında ekonomiye bir başka yaklaşım gerekmektedir. Başta para-kredi politikası olmak üzere, istihdam, yatırım ve ihracat politikalarının gözden geçirilmesi ve bu konularda hür teşebbüs azminden ve yaratıcılığından yararlanacak değişikliklerin sağlanmasını zorunlu görmekteyiz"* diyordu.

SABANCI: "PARAYI SIKMAKLA OLMAZ"

Narin'in eleştirilerine öteki bazı iş çevreleri de katıldılar. İstanbul Sanayi Odası Başkanı Bodur, küçük ve orta sanayicilerin çoğunluğunun herhangi bir finans kuruluşuna dayanmadıklarına işaret ettikten sonra, bunlardan çoğunun izlenmekte olan serbest faiz politikası şartları içinde boğulduğunu belirtti.

Madeni Eşya Sanayii İşverenler Sendikası Başkanı Şükrü Er de eleştiri kervanına katılarak "ekonomimizin yıllarca biriken hastalığına çare olarak getirilen 24 Ocak kararları bir yere kadar başarılı olmuştur... Uygulanmakta olan ekonomik politikanın aynen sürdürülmesini istikbal vaadeder görüyorum" diye hoşnutsuzluğunu ifade etti.

Hacı Sabancı ise, faiz politikasının tekstil, otomotiv ve inşaat sektörlerini krize soktuğunu; sanayiin ayakta kalma mücadelesi verdiğini belirterek, "enflasyon parayı sıkmakla değil, üretimi arttırmakla önlenir. Bugünkü ekonomik politika ile yatırım yapılamaz" diyordu.

ÖZAL'IN KARŞI TAARUZU

BİR süredir pek sesi çıkmayan, dinlenmede olduğu anlaşılan Özal,

ÖZAL: "TAVSIYELERINI KENDİLERİNE SAKLASINLAR"

4 Aralık günü, *"Mahdut iş çevreleri tavsiyelerini kendilerine saklasınlar"* diyerek karşı taarruza geçti.

Özal, Milliyet Gazetesine verdiği demeçte, 24 Ocak kararları sayesinde ekonomik alanda sağlanan gelişmeleri ballandıra ballandıra anlattıktan sonra, *"İstikrar politikası yoktan var edilmemiştir. Program milletin fedâkarlığı, çalışkanlığı, sıkıntılara göğüs germesi, doğruyu sezme kabiliyeti sayesinde başarıya ulaşmıştır. Bütün kesimlerin de bu sıkıntılara katlanması lâzımdır. ... 1982 yılında enflasyon oranından taviz mümkün değildir... Mahdut iş çevreleri rahatsızlarsa tavsiyelerini kendilerine saklasınlar. Kısa vadeli menfaatleri yerine uzun vadeli menfaatlerini ve memleketi düşünsünler."* dedi.

O arada eski dostlarıyla arayı açan Özal, kendisine yeni müttefikler ararken, anlaşılan dar gelirlileri gözüne kestirmiş olacak ki *"Enflasyonu aşağıya çekmek dargelirlileri rahatlatır. 1981'de enflasyonun beklenenden aşağıya çekilmesiyle büyük bir başarı sağlanmıştır. Hükümetin 1982 için enflasyon hedefi yüzde 25'tir. Biz bunun da altına inmeğe çalışarak dargelirlileri daha çok rahat ve huzura kavuşturacağız"* diyerek dargelirlilere yağ yakıyordu.

Herhalde dargelirliler de Özal'a, *"Kırk yıllık Kâni, olur mu Yani"* demekten kendilerini alamıyorlardı.

İĞNE ÇUVALDIZ HİKAYESİ

EĞER bir benzetme yapmak gerekirse, 24 Ocak kararları, halka batırılmış bir çuvaldıza benzetilebilir. Hem de 18 inci yüzyıldan kalma küflenmiş paslanmış bir çuvaldıza. O zaman halkın sıkıntılarını dile getirenler, olaylara soğuk kanlılıkla ve çağdaş bir biçimde bakabilenler, gerçekten halktan, ulusal çıkarlardan, toplum çıkarlarından, ülke yararlarından yana olanlar, 24 Ocak kararlarıyla tutulan yolun bir çıkmaz olduğunu söylediler.

Şimdi 24 Ocak kararlarını eleştirmekte olan belli çevreler ise, daha değil çuvaldız, iğne bile yememiş çevreler ise, çoktandır düşledikleri bir senaryoyu sahneye koymuş olmaktan mutlu, 24 Ocak kararlarını eleştirenleri, solculukla, kasıtlı olmakla karalamaya koyuldular.

Sahneye koydukları senaryo belliydi. Kimileri sahibi oldukları bankaların, kimileri de içli dışlı bulundukları bankaların desteği ile, sözde serbest rekabet ortamı içinde, güçsüz rakiplerini yenecekler, sallanan firmaları satın alacaklar ve öylelikle enine boyuna gelişip güçleneceklerdi. O arada ülke yabancı sermayeye kapılarını sonuna dek açacak, içerdeki tekelci sermaye, uluslararası tekelci sermaye ile de bütünleşerek, ülkenin hem ekonomik hem siyasal geleceğine egemen olacaktı.

Zamanın siyasal iktidarı da tercihini büyük iş çevreleri lehine koyduğu için, bu çevreler söyleyecek, zamanın iktidarı yapacak, böylece bir isteyin çalalım programı çerçevesinde gül gibi geçinip gideceklerdi. Üstelik ekonominin yönetimi de kendilerinden saydıkları Özal'a bırakılmıştı. Bu, isteklerini yaptırmalarını kolaylaştırıcı fazladan bir olanaktı.

Ama, olaylar umdukları gibi gelişmedi.

Her şeyden önce seçilmiş model yanlıştı.

Ayrıca, 12 Eylülden sonra tek seçici durumunda ekonominin yönetimini Başbakan Yardımcısı sıfatıyla ele alan Özal, artan sorumlulukları nedeniyle artık onları pek dinlemez oldu. Ne pahasına olursa olsun enflasyonu yavaşlatmayı ve özellikle dış ödeme güçlüklerini yenmeyi amaç edinen Özal'ın kulağı, artık içerdeki iş çevrelerinde değil dışarıdaki finans çevrelerindeydi. İçeridekiler ne derlerse desinler, dışarıdakiler beğendikçe, destek vaad ettikce Özal tuttuğu yolda yürüyecekti. O nedenle son zamanlarda Özal'a eskisi kadar isteklerini yaptıramaz oldular.

24 Ocak kararları, Türk ekonomisi için bir daralma, halk için bir yoksullaşma sürecinin başlangıcı olduğu gibi, sanayi içinde bir tasfiye sürecinin başlangıcı idi. Etken olmayan, verimli olmayan işletmeler tasfiye olacaklardı. Bunu herkes biliyordu ama kimse üstüne kondurmuyor, aradan sıyrılabileceğini sanıyordu. Şimdi çoğunluğu ile bundan sıyrılmanın sandıkları kadar kolay olmadığını, başkaları için çaldığını zannettikleri çanların aslında kendileri için çaldığını anladılar.

Sıkı para politikasından büyük yararlar umuyorlardı. Kıtlaşan kredi olanaklarından büyük ölçüde kendilerinin yararlanacaklarını, öylelikle bir yandan kârlarını arttırırlarken, bir yandan da güç durumda olan firmaları ele geçirebileceklerini sanıyorlardı. Ama şimdi öyle anlaşılıyor ki değil öteki firmaları ele geçirmek, kendi firmalarını bile ayakta tutabilmek bir sorun olmuş.

O arada halktan özveri isterlerken, kendileri eski alışkanlıklarını sürdürerek, hiçbir özveride bulunmaya yanaşmadılar. Enflasyonu, sıkı para — kredi politikasını, başlangıçta pek beğendikleri kur politikasını dikkate alıp özkaynaklarını arttırmaları gerekiyordu. Bunun için de, bir süre önce Özal'ın dediği gibi belki villalarını, yatlarını, kimi taşınmazlarını satmaları, halkın yaptığı gibi daha az yiyip, daha az içmeleri gerekiyordu. Özetle bir bunalım yönetiminin gereklerini yapmaları gerekiyordu. Onu da beceremediler.

Aslında beceremsemeleri de doğaldır. Çünkü kendi işlerini iyi yapmak yerine, kendi firmalarını yönetmek yerine, devleti, bürokrasiyi yönetmeye kalktılar.

Ve saymakla bitmeyecek daha birçok nedenle sonunda sallanmaya başladılar.

Şimdi iğnenin ucu battı bu denli feryad ediyorlar. Ya halka battığı gibi paslı çuvaldız sonuna dek onlara da batarsa, bakalım ne yapacaklar... ●

ÇOK ULUSLU ŞİRKETLER

KALKINMA sürecinde yabancı sermayenin erdemine inananlar, söz konusu sermayenin yararları arasında, gittiği ülkede yeni iş alanları açmak suretiyle istihdama olan olumlu etkilerinden söz ederler. Bunun karşıtını söyleyenlere de pek kızarlar. Hele Türkiye'de olursa o öfke ile pek âlâ bunu söyleyenleri solculukla suçlayabilirler.

Çok uluslu şirketlerin, yani yabancı sermayenin istihdama sanıldığı kadar olumlu etki yapmadığını söyleyen, bu kez, bir uluslararası kuruluş olan *"Uluslararası Çalışma Bürosu"*.

Bu Büro'nun 250 çok uluslu şirket ve bu şirketlerde çalışmakta olan 860 bin ücretli üzerinde yaptığı araştırmanın sonuçları ilginç.

Araştırmaya göre, çok uluslu şirketler, geçen yıl gelişme sürecindeki ülkelerde dört milyon, sınaileşmiş ülkelerde ise kırk milyon yeni iş alanı açmışlar.

Söz konusu şirketlerin üçüncü dünya ülkeleri de denilen gelişme sürecindeki ülkelere yaptıkları toplam yatırımın yarısı ABD'den, yüzde yirmisi İngiltere'den geliyor. Batı Almanya, Japonya ve Fransa kökenli yatırımların toplam yabancı sermaye yatırımları içindeki payı ise yüzde 30 dolayında. Ama Batı Almanya ve Japonya kökenli çok uluslu şirketlerin yaptıkları yatırımlarda son yıllarda hissedilir bir artış oluyor. →

Büronun yaptığı ankete konu olan 860 bin ücretlinin yüzde seksenyedisi imalat sanayii sektöründe, yüzde dokuzu bankacılık ve hizmetler sektöründe, yüzde üçü madencilik sektöründe ve ancak yüzde biri tarım sektöründe çalışıyor.

Araştırmada belirtildiğine göre, gelişme sürecindeki ülkelerde yerel sanayiler, işçilerini çok uluslu şirketlere kaptırıyorlar. Daha sonra da çok uluslu şirketlerle yarışamadıkları için etkinliklerine son veriyorlar.

Örneğin Brezilya'da bu yüzden 200'den çok tesisin kapılarını kapamak zorunda kaldığı belirtiliyor.

Araştırmada, çok uluslu şirketlerin yeni iş alanları açtıkları yadsınamaz ama, bu şirketler birçok yerel sanayiin yok olmasına neden oldukları ve bu yetkinliklerine son veren yerel sanayilerden açığa çıkan işgücünü kullandıkları için bu alandaki katkıları pek önemli sayılmaz, deniyor. •

İTA AMİRLİĞİNDEN AZLEDİLEN DEKAN

ANKARA Üniversitesi Tıp Fakültesi Radyoloji Bölümü'nde, geçenlerde yeni bir laboratuvar açıldı. Bu laboratuvara Bayan Özal'ır adı verildi. Laboratuvarın özelliği 150 milyon lira değerindeki yeni röntgen makinasıyla donatılmış olması. Yeni makina, insan vücudunun istenilen kesidinin röntgenini çekerek bilgisayara aktarıyor ve hekime, filme bakmanın ötesinde bilgisayar verileriyle değerlendirme olanağı veriyor. Söylendiğine göre, bu tip çağdaş makinayla donatılmış röntgen merkezlerinin dünyadaki sayısı oniki kadar. Hekimin teşhis koyamadığı olaylarda kullanılan, tümör teşhisinde önemli yeri olan bu makinada bir hastanın taranma ücreti de 20 bin lira olarak saptanmış.

Yeni röntgen laboratuvarının açılış töreni TV haberlerinde de gösterildi. Gazetelerde de fotoğraflaı yer aldı. Tıp Fakültesi Radyoloji Bölümü Başkanı Prof. Dr. Uluhan Berk Başbakan Yardımcısı Turgut Özal ve Bayan Özal elele tutuşmuşlardı. Hemen yanlarında Tıp Fakültesi Dekanı Prof. Dr. Celal Sungur görünüyordu. TV filminde ve fotoğraflarda, hepsi mutlulukla gülümsüyorlardı. Laboratuvara Bayan Özal'ın adının veriliş nedeni de, bu laboratuvarın Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi'ne Turgut Ozal tarafından armağan edilmiş olduğu biçiminde açıklanıyordu. Acaba gerçek böyle mi idi?

Söz konusu cihazın parası Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi tarafından ödenmişti, yani yeni röntgen cihazının alınmasında kullanılan para Devlet parası idi. Turgut Özal'ın yakın arkadaşı olduğu söylenen Radyoloji Bölümü Başkanı Prof.Dr. Uluhan Berk, bu cihazın alınması için gereken paranın yurtdışına transfer edilmesinde Turgut Özal'dan yardım istemişti. Kuşkusuz Turgut Özal'ın yardımı olmasa da para transfer edilecekti. Turgut Özal'ın bu transferi hızlandırdığı söyleniyor. Bu işi yapması da Devlet memuru statüsünde olduğu için görevi. Öyleyse,

BAYAN ÖZAL ADI LABORATUVARA VERİLDİ

nin adı bir laboratuvara verilebilir mi idi? Oysa konu abartılmış, laboratuvar neredeyse Özal tarafından kurulmuş biçimde kamuoyuna aktarılmıştı. Laboratuvarın dekorasyonuna da Bayan Özal'ın katkıda bulunduğu ileri sürüldü. Devlet parasıyla yapılan gösteriş ve kazanılan bu laboratuvarın adı, tıp çevrelerinde üzüntü yaratmıştı.

Konu, Ankara Üniversitesi Rektörlüğünce ele alındı. Tıp Fakültesi'nden gelmiş olan Rektör Prof.Dr. Türkan Akyol, Yeni Yüksek Öğretim Kanunu'nun kendisine verdiği yetkiye dayanarak, Tıp Fakültesi Dekanı Prof.Dr. Celal Sungur'un *"ita amirliği yetkisi"*ni aldı. Yani Prof.Dr. Celal Sungur, bundan böyle Dekan olarak Devlet parasının harcanmasına karışamayacak ve ödeme yapamayacak. Rektörlük, Prof.Dr. Celal Sungur hakkında çeşitli soruşturmalar açmış bulunuyor. Prof.Dr. Celal Sungur ise olayı *"muayenehane ağalarıyla mücadele veriyorum"* diye açıklamaya kalkıştı. Oysa, Ankara'lıların yakından tanıdığı röntgen hekimi Prof. Dr. Uluhan Berk, tam gün yasası çıkıncaya kadar kentin en pahalı özel röntgen muayenehanesini işletiyordu ve yasa çıkınca bu muayenehaneyi bir asistanına devretmişti. Ancak, Mithat Paşa Caddesi 10/2'de bulunan bu muayenehanenin kapısında asistanın adından başka yine Prof.Dr. Uluhan Berk ve BERK RÖNTGEN LABORATUVARI yazıyor. Ankara 1981 tarihli Meslekler Telefon Rehberi'nin 684'üncü sayfasında da bu görülüyor. Prof.Dr. Celal Sungur, *"muayenehane ağalarıyla mücadele veriyorum"* derken acaba, Berk Röntgen Laboratuvarı'ndan habersiz mi? Ortada bir başka gerçek de var. Prof.Dr. Türkan Akyol'un da hiç bir zaman muayenehane açmadığı ve muayenehanelere karşı olduğu.

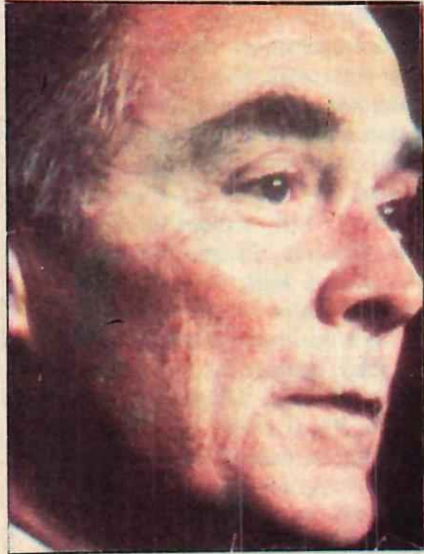
Bakalım ilgililer gelecekte ne açıklama yapacaklar? Prof.Dr. Türkan Akyol, Prof.Dr. Celal Sungur'u bütünüyle Tıp Fakültesi Dekanlığı'ndan uzaklaştıracak mı? Böyle olursa, yeni Dekan Prof.Dr. Uluhan Berk'i, Radyoloji Bölümü Başkanlığı'ndan çekecek mi? Devlet parası ile kurulmuş laboratuvarın kapısından Bayan Özal'ın adı silinecek mi?

MR. HAİG'E AÇIK MEKTUP

Haluk GERGER

Mr.Haig,

Türkiye'yi önemli görüşmeler yapmak üzere ziyaret ediyorsunuz. Türk halkı sizi, kendi ülkenizde ve başka yerlerde olduğu gibi, gösterilerle, pankartlarla, sloganlarla karşılamıyor. Bu anlamda sessiz bir ülkedesiniz. Aynı zamanda, yalnız coğrafya değil, tarih, politika, ekonomi, kültür gibi açılardan da ilginç konumu olan bir ülkedesiniz. Bu nedenledir ki, gerek Avrupa, gerek Orta Doğu sorunları bu ülkeyi ve halkını çok yakından ilgilendiriyor. Hiç kuşkusuz, siz de bu konularla yüklü bir gündemle buradasınız.

Mr.Haig, burası mazlum bir ulusun yaşadığı yerdir; yoksul, iç ve dış sorunlarla yüklü. Onurlu, demokrat; gönlü, tarihi, kültürü zengin bir ulusun ülkesindesiniz. Ziyaretiniz sırasındaki sessizliğimize aldanmayın Mr. Haig. Tarih bilincimizle, şimdiye değin başımıza gelenlerle, Anadolu insanının bilgeliğiyle bilinçli ve bilgiliyiz dış politikada. Bağımsız ve özgür yaşamış, demokrasiye gönül vermiş bir ulus olarak kararlıyız da haklarımızı, çıkarlarımızı korumada.

Suskunluğumuza bakmayın Mr. Haig. Roma'da, Paris'te, Amsterdam'da, Bonn'da olduğu gibi yüzbinlerle sokakta değiliz. Ama bu suskunluğumuz sizi yanıltmasın. Biz de barıştan yanayız. Avrupa'da yürüyen ve bağıranlar gibi biz de yaşama hakkımıza sahip çıkıyoruz, barış için direniyoruz. Sessizliğimize aldanmayın, kararlıyız biz de barışı korumaya.

Biz de topun (daha doğrusu nükleer füzenin) ağzındayız. Sessizliğimiz bilinçsizlikten, yaşamı sevmediğimizden, ya da size "sadakat"ımızdan değil. Barış bizim için de kutsal. Barış ve silahsızlanma istiyoruz. Şu ya da bu ideoloji, şu ya da bu devletin dış politika amaçları için değil, yaşam hakkımız, uygarlığımız, tüm insanlık için kutsal bellemişiz barışı. Suskunluğumuzu yanlış değerlendirmeyin. Sizin "taktik nükleer silahlar" dediklerinizin kullanılabileceği "savaş alanları"ndan biri de bizim yurdumuz, Anadolumuz olduğu için karşıyız nükleer silahlara. Tümüne, bayraklarına, ideolojilerine bakmadan, SS-20'lerden Pershing'e, tümüne karşıyız Mr. Haig. Barış ve silahsızlanmadan yanayız sayın Bakan sessiz olmasına sessiz ama bağıranlar kadar kararlı.

Mr.Haig, Avrupa'da bir nükleer savaş bizi ne kadar ilgilendiriyorsa, Orta Doğu, Filistin ve Körfez sorunları da o kadar ilgilendiriyor. Başkanınızın "katiller çetesi" diye tanımladığı F.K.Ö'yü halkının tek yasal temsilcisi, İsrail'in Amerikan silahlarıyla

CENOVA SİLAHLARIN AZALTILMASI GÖRÜŞMELERİ

AVRUPA'da nükleer silahların yayılmasının denetlenmesi konusundaki, uzun süredir beklenen görüşmeler, ABD ve Sovyet Heyetleri arasında 30 Kasım günü İtalya'nın Cenova kentinde başladı.

Sovyet Büyükelçiliğinde Sovyet delegasyonu başkanı Yuli Kvitsinsky ile 90 dakika süren özel bir görüşme yapan ABD delegasyonu başkanı Paul Nitze, bu görüşmeden sonra kısa bir açıklama yaparak, iki tarafın da görüşmelerin içeriğini gizli tutmak konusunda görüş birliğine vardığını ve görüşmelerin ayrıntılarının görüşme odasında kalacağını bildirdi. O nedenle görüşmelerin ayrıntıları kamuoyuna yansımıyor.

Görüşmelerin konusunu Avrupa'daki orta menzilli silahların sınırlandırılması sorunu oluşturuyor. Ne var ki taraflar sorunla ilgili teknik verilerin hiçbiri üzerinde görüş birliği içinde değiller.

ABD, Avrupa'daki nükleer silah dengesinin Varşova Paktı lehinde olduğunu ve silah oranının bire karşı altı olduğunu ileri sürüyor.

Moskova ise, Avrupa'da nükleer silahlar konusunda Doğu ile Batı bloku arasında eşitlik olduğu görüşünde.

Görüşmelerde ABD tarafının, geçtiğimiz günlerde Başkan Reagan tarafından açıklanan "sıfır seçim" önerisi üzerinde ısrar edeceği tahmin ediliyor. Bilindiği gibi ABD Başkanı Reagan, Sovyetlerin Avrupa'daki orta menzilli füzelerini sökmesi halinde ABD'nin de önümüzdeki iki yıl içinde Avrupa'ya orta menzilli füze yerleştirmeyeceğini açıklamıştı.

Bu öneri Moskova tarafından reddedilmiş ve buna karşı Sovyet Birliği Cenova görüşmeleri boyunca nükleer silahlar konusunda bir moratoryuma gidilmesini önermişti. Bu öneri de Batı'da pek kabul görmedi.

Bu iki zıt tezin egemen olacağı görüşmelerin yıllarca sürmesi bekleniyor.

İSRAİL ABD İLE STRATEJİK İMZALADI

İsrail Dışişleri Bakanı tarafından Washington'da imzalanan anlaşma, iki ülke arasında bilgi alışverişi ile Doğu Akdeniz'de ortak hava ve deniz manevraları yapılmasını öngörüyor.

Anlaşmanın İsrail Bakanlar Kurulunda görüşülmesi sırasında kimi bakanlar, okumadıkları, içeriğini bilmedikleri, bir anlaşmayı kabul etmek zorunda kalmalarından yakındılar.

Kimi politikacılar, bu anlaşma nedeniyle İsrail'in, kendisini doğrudan ilgilendirmeyen çatışmaların içine sürüklenebileceği kaygısını belirtiyorlar.

Eski Başbakanlardan İsaac Robin ise

hergün bombaladığı Filistinlileri de kardeş bellemişizdir. CİA'nın öldürme planları yaptığı Kaddafi'yi dost biliriz. Nevada çöllerinde yetiştirdiğiniz "çevik kuvvet"i yolladığınız Orta Doğu'yu vatan sayarız; her karış toprağına insanımızın kanı bulanmış Yemen'iyle, Trablus'uyla, Mekke'si, Medine'siyle. Ve biz, sizin yas tuttuğunuz o günde sevinmiştik Şah'ın devrildiğine.

Sayın Bakan, dersimizi çoktan çıkardık tarihten. 1950'lerin dünyası çok gerilerde kaldı Anadolu'da. Suskun Türkiye yanıltmasın sizi. "Orta Doğu Komutanlığı"nda yeri yok Türkiye'nin. Mr. Haig, Demokrat Avrupa ile Müslüman Orta Doğu'yla dostluk ilişkileri süren, güçlü bir Türkiye bölgede barış, istikrar, huzur demektir. Eşitliğe dayanan barış, meşru hakları içeren düzen ve baskıdan arınmış istikrar, ancak özgürlükçü parlamenter demokrasi içinde kalkınan bir Türkiye ile olanaklıdır.

Mr. Haig, size bizi nasıl anlatır ülkenizdeki raporlar, bilmeyiz. Tarihimizi, geleneklerimizi, bilinç düzeyimizi ne kadar öğrendiniz, onu da bilemeyiz. Tarihiyle, kültürüyle, bin yıllık devlet geleneğiyle ve en önemlisi, insanıyla- o yoksul, o özgür, o emeğiyle ekmeğini taştan çıkaran insanıyla- iyi tanıyınız bu ülkeyi. Ve sessizliğimizi üzerimize "ölü toprağı" serilmiş olmasına vermeyin sakın. Ve bilin ki, "otoriter-totaliter" ayrımlarına sığmayacak kadar görkemli bir demokrasi geleneğinin; tutsak edilemeyecek kadar anlamlı bir Ulusal Kurtuluş Savaşı geçmişinin; suskun kalmayacak kadar özgürlüğün bedelini ödeyenlerin bulunduğu bir ülkedir burası.

Suskunluğumuza bakmayın Mr. Haig. Barış, özgürlük, eşitlik ve bağımsızlık istediğimizi bilerek oturun görüşme masasına. O zaman göreceksiniz ki, yüreklerimizdeki engin insan sevgisi ve dostluktan Amerikan halkına da yeteri kadar pay vardır.

Barış ve demokrasi için yararlı işlevler için ülkemizi ziyaret ediyorsanız, hoş geldiniz Mr. Haig.

AFGAN HELİKOPTERLERİ

Pakistan, geçtiğimiz hafta, silahlı Afgan helikopterlerinin Pakistan topraklarındaki göçmen kamplarına ateş açtığını ileri sürdü. Bu son saldırı, son zamanlarda yapılan bu tür saldırıların en ciddisi olarak nitelendiriliyor.

Pakistan yetkililerine göre Afgan helikopterlerince yapılan bu son saldırı sırasında 5 kişi öldü, üç kişi de ağır biçimde yaralandı.

Yarım saat kadar sürdüğü bildirilen bu saldırı dolayısıyla Pakistan Hükümeti, İslamabadda'ki Afgan maslahatgüzarı aracılığı ile olayı sert bir biçimde protesto etti.

Afgan hükümeti ise saldırı iddiasını reddediyor.

Bu olaylara karşın İslamabad'daki yetkililer, Afgan göçmenlerinin yurtlarına dönmesi konusundaki dolaylı görüşmelerin sürdüğünü bildiriyorlar.

Pakistan hükümeti, Kabil rejimi ile doğrudan görüşmeyi kabul etmediği için, göçmenler konusundaki görüşmeler, Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri Kurt Waldheim aracılığı sağlanıyor.

İŞBİRLİĞİ ANLAŞMASI

anlaşmayı, "değersiz" olarak niteledi.

Muhalefetteki İşçi Partisi bu anlaşma dolayısıyla Hükümet aleyhine güvensizlik önergesi verdi. Bu, yıl içinde yapılan seçimlerden sonra kurulan Begin hükümeti aleyhine verilen ilk güvensizlik önergesini oluşturuyordu.

Önerge üzerine ABD'den ivedi olarak İsrail'e dönmesi istenen İsrail Savunma Bakanı, güvensizlik önergesinin görüşülmesi sırasında yapılan anlaşmayı israrla savundu.

Önergede, bir hiç için İsrail'in tehlikeye atıldığı, ileri sürülüyordu.

Güvensizlik önergesi üç oy farkı ile reddedildi. Savunma Bakanı'nın, söz konusu anlaşmanın İsrail'e büyük yararlar sağlayacağı yolunda yaptığı açıklamalara karşın, bu konuda kuşkular sürüyor.

DOĞU–BATI ALMANYA İLİŞKİLERİ

Batı Almanya Başbakanı Helmuth Schmidt'in 30 Kasım günü Doğu Almanya lideri Erich Honecker ile bir telefon görüşmesi yaptığı ve güçlü bir olasılıkla iki liderin önümüzdeki yılbaşından önce bir araya gelecekleri bildiriliyor.

Batı Alman Başbakanı daha önce Honecker ile görüşmeyi umut ettiğini söylemişti. Sovyet Birliği Başkanı Brezhnev'in geçtiğimiz ay içinde Bonn'a yaptığı ziyaretten sonra, görüşme konusundaki hazırlıkların hızlandığı yolunda bazı göstergeler var.

Brezhnev Schmidt'e, iki Alman lideri arasındaki görüşmeyi memnuniyetle karşılayacağını bildirmişti. Bu sözler, söz konusu görüşme için bir yeşil ışık olarak kabul ediliyor.

Doğu Almanya'da cereyan etmesi olası bu karşılaşma, 1970 yılından bu yana iki ülke arasındaki ilk doruk toplantısı olacak.

İnsancıl ve ekonomik sorunların görüşmelerin ana konularını oluşturması bekleniyor. Batı Almanya'nın ekonomik konularda bazı ödünler vererek, insancıl konularda bazı ödünler koparmaya çalışacağı tahmin ediliyor. •

BREJNEV VE HELMUT ŞCHMİDT

YÖNETİM HUKUKA BAĞLI KALMASI ZORUNLUDUR

Ahmet ERDOĞDU

- **Hukukun üstünlüğü ve Hukuk Devleti ilkelerinin içeriğinde dar ya da geniş kavramlı seçmeler çok önemlidir. Bunlara, kapsamdaki kuram ve kavramların üstünlüğüne ileride uyulacağına yeterli güvence için inandırıcı önlemler gerekir.**

- **Tüze devletinde yönetimin her türlü eylem ve işlemine karşı yargı yolu açıktır. Yargı denetiminin olmadığı, yönetimin tüzeye, yasalara bağlı kalmadığı düzende Tüze devletinden söz edilemez.**

YENİ kurulacak Türkiye Cumhuriyeti Devletinin niteliklerinden biri ve en önemlisi de demokratik tüze devleti oluşumudur. Bugün yönetimin başında olan yetkililer 12 Eylül olgusundan bu yana demokrasiye geçileceğini sık sık yinelemişlerdir. Kurucu Meclis Hakkında Yasa'nın başlangıcında, yeni Türk Devletinin tüzesel yapısı ve hak ve özgürlüklerden yana olan dokusu özetle vurgulanmıştır. Başlangıçtaki tanımlamaya göre, devlet bağımsız bir Türkiye Cumhuriyeti olacaktır. Ülkenin ve ulusun bütünlüğü, bölünmezliği, toplumun gönenci korunacak, ulusal dayanışmaya ve sosyal adalet anlayışına yer verilecek herkes insan haklarından ve temel hak ve özgürlüklerden eşitlik ilkesine göre yararlanacaktır. Bunlar güzel. Yine bu başlangıçta yazımızın konusuna bir yaklaşım getiren ve yeni devletin niteliğini çizen iki ilke var: (Hukukun üstünlüğünü sağlayacak) bir demokrasi ve (laik hukuk devleti). Bunlarda çok güzel. Ne var ki bu örgü arasında ve özellikle (hukukun üstünlüğü) ve (Hukuk Devleti) ilkelerinin içeriğinde, dar ya da geniş kavramlı seçmeler çok önemlidir. Bunlara, kapsamdaki kuram ve kavramların üstünlüğüne ileride uyulacağına yeterli güvence için inandırıcı önlemler gerekir. Yasaların en iyi ve çağdaş kavramları bile geride bırakan üstünlükte hazırlanması ve yürürlüğe konması yetmiyor. Çok iyi bilmemiz gereken bir gerçek var ki iyi niyetli doğru ve becerikli yöneticiler ve uygulayıcılar olmadımı tüze zedelenmekte ve sonunda toplumsal dirlik ve düzenlik bozulmaktadır. Bu nedenle bu kavramlar arasında yönetimin tüzeye bağlı kalması konusunu daha açık biçimde vurgulamamız zorunludur.

TÜZE DEVLETİ

Tüze devleti niteliği için önemli koşullar gerekir. Bir devlete geriden geriye tüze devleti diyebilmek onun bu niteliği için yeterli olamaz. Hangi devlet kişiye, yurttaşlarına tüm temel hak ve özgürlükleri tanır ve tanımakla da yetinmez bunlara saygı gösterir ve dahası adil bir tüze düzeni kurar ve bunu kesintisiz sürdürür ve bu görevleri yapmaya kendini sorumlu sayarsa o devlet tüze devleti kavramının içindedir. Ancak niteliği yine de tamam değildir. Ne zaman devlet bu belirttiğimiz nitelikleri üstlenerek tüze devleti kavramıyla bütünleşir? Eğer devlet tüzeye, Anayasaya, yasalara uyarsa, Anayasanın yasaların üstünlüğünü amaç edinir ve kendisini bu kurallara bağlı tutarsa işte o zaman tüze devleti olur.

YARGISAL DENETİM

Yönetimi yürütenler, görevleri gereği yönetsel eylem ve işlemler yaparlar. Tüze devletinde bu eylem ve işlemlerin tüzeye, yasalara uygun olması zorunludur. Adli yargı, iki yan (taraf) arasında ortaya çıkan uyuşmazlıkların hak ve çağdaş adalet kurallarına uyarak çözümünü ve böylece haksızlıkların ve varsa zararların giderilmesini sağlarlar. Bu sağlayış tazminat ödenmesini mülkiyet konularındaki çeşitli dava türlerini ilgilendirir. Yönetsel yargıda ise durum başkadır. Yönetsel yargı denetimi, yönetimi yürüten yetkililerin yasaların kendilerine tanıdığı yetkileri aşıp aşmadıklarını, yasaların dışına çıkarak kişisel görüşlerine göre uygulama yapıp yapmadıklarını, böylece görevlerini kötüye kullanıp kullanmadıklarını araştırır. Yönetimcilerin tüzeye yasalara aykırı (eylem ve işlemleri yapmaları durumunda yönetsel denetim (İdare Hukuku) kuralları gereğince bunları y e t k i, b i ç i m, n e d e n, k o n u v e a m a ç yönlerinden denetleyerek aykırılığı saptarsa dava konusu eylem ve işlemi iptal eder, yani kökünden kaldırır, yok eder. Bu iptal, sakat işlem ve eylemin yapıldığı güne değin geriye uzanarak işler ve sakat işlevle değiştirilmiş bulunan yeni durumu da düzeltir. Böylece yargısal denetim yönetimin başındaki yetkilileri yasa kurallarına göre çalışmaya ve onların yasalara uygun eylem ve işlem yapmalarına bağlanmalarını zorunlu kılar.

BEN YAPTIM OLDU BİTTİ

Yönetim ve yürütme güçlerinin b e n y a p t ı m o l d u b i t t i diye her istediklerini yapabilmeleri bugün artık çağ dışı kalmıştır. Bugünün tüze devletinde bu davranışın yeri geri çağlara itilmiştir.

Silahlı Kuvvetlerin yayımladığı 2324 sayılı Anayasa Düzeni Hakkında Yasa, geçici bir yasadır. Bu yasada 12 Eylül 1980 den sonra Bakanlar ile bakanların yetki verdikleri ilgililerce kamu görevlileri hakkında uygulanan ve de uygulanacak olan yönetsel eylem ve işlemler ve alınan kararlara karşı yargı yolu, yargısal denetim yolu kapatılmıştır. Bu kural MGK'nin bildiri ve kararları ile Bakanlar Kurulu Kararnameleri, üçlü kararnameler için de böylesine geçerlidir. Ama bu geçerlilik bir geçiş döneminin geçici kuralıdır. Umuyoruzki Danışma Meclisi tüze devleti kavramıyla bu geçici önlemleri bağdaştırmaz ve Anayasada yönetimin yargısal denetimden bağışık tutulması ilkesini kabul etmez. Tersi olursa Tüze Devleti ilkesi sözde ve kağıtta kalır.

Tüze devletinde herkes, yasal bütün araç ve yollardan yararlanarak yargı yerleri önünde davacı ve davalı olarak tüm haklarını kullanırlar. Tüze Devletinde yönetimin her türlü eylem ve işlemlerine karşı yargı yolu açıktır. Yargı denetiminin olmadığı, yönetimin tüzeye, yasalara bağlı kalmadığı düzende Tüze Devleti'nden söz edilemez. ●

1982 BÜTÇE TASARISI: DEĞİŞEN BİR ŞEY YOK

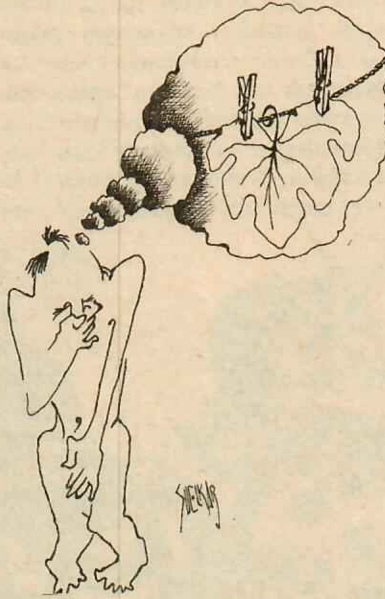
HAZIRLADIKLARI bütçelerin yapıları ve nitelikleri ne olursa olsun, onları kamuoyuna sunarlarken maliye bakanlarının, genellikle her kesime hoş görünecek, birbirine benzer klişeleşmiş sözler söylemeleri adeta bir gelenek haline gelmiştir.

Denebilir ki bu gelenek bu yıl da bozulmadı. Kurucu Meclise sunulan 1982 Yılı Bütçe Tasarısını kamuoyuna açıklamak için 1 Aralık günü düzenlediği basın toplantısında Maliye Bakanı Erdem, hazırladığı bütçenin yapısına ve niteliklerine bakmaksızın belli iddialı sözleri etmekten kendini alamadı. Nitekim Bakan, Bütçeyi tanıtırken, *"1982 Yılı Bütçe Tasarısında ülkemizin içinde bulunduğu sosyal ve ekonomik sorunlar bütünüyle gözönüne alınmıştır... Bütçe 1982 yılı programında % 4,4 olarak belirlenen kalkınma hızının gerçekleştirilebilmesi amacıyla, bu programla kesin uyumu sağlanarak hazırlanmıştır... aynı zamanda enflasyonla mücadele amacına yöneliktir... Ülkemizin üretim güçlerinin büyüme ve sanayileşme doğrultusunda seferber edilmesine yönelik mekanizmaları taşımaktadır... Bütçelerin, ekonomik kalkınma ve büyümede, alt yapının yenilenmesi ve geliştirilmesinde, gelir dağılımının iyileştirilmesinde, sosyal adaletin bütün topluma yaygınlaştırılmasında en etkili araç olduğunun bilinci içinde... bütçe disiplini ve tasarruf ilkeleri gözönünde bulundurulmuştur..."* gibi, hazırlanmış bütçe ile ilişkisi ve tutarlılığı her zaman tartışılabilir tümceler kullandı.

İVEDİ SORUNLARI GÖRMEZLİKTEN GELEN BİR BÜTÇE

Maliye Bakanının bu iddialı sözlerine karşın, böyle bir bunalım döneminde, gittikçe büyüme eğiliminde olan ekonomik ve sosyal sorunların tümüne çözüm getirecek bir bütçe zaten beklenemezdi. Ama, kanayan bir yara haline gelmiş olan işsizlik sorunundan kemerde açacak delik komayan kemerleri sıkma politikasından, bunun neden olduğu geçim sıkıntısından bunalmış bir toplumun, hiç olmazsa bu ivedi sorunlara eğilen, bu dertlere yönelen bir bütçe beklemesi doğaldır ve kuşkusuz böyle bir bekleyiş haklı bir bekleyiştir.

Bu bekleyişlere yanıt vermesi için bütçenin, her şeyden önce, yatırımlara ağırlık veren bir bütçe olması gerekir. Oysa, geçen yıl olduğu gibi bu yıl da bütçede, yatırımlar için öngörülen ödeneklerin, toplam harcamalar içindeki payının göreli olarak küçük olduğu görülüyor. Nitekim Kurucu Meclis'e 1 trilyon 815 milyar lira olarak sunulduğu açıklanan 1982 Yılı Bütçe Tasarısında öngörülen toplam harcamaların yüzde 46,4'ünü 842 milyar liralık cari harcamalar, yüzde 32,6'sını 591,3 milyar liralık transfer harcamaları ve yüzde 21 gibi göreli olarak küçük bir bölümünü de 387,1 milyar liralık yatırım harcamaları oluşturuyor.

1 trilyon 558,7 milyar lira olarak yasalaşmış olan 1981 yılı konsolide bütçesinde de toplam harcamaların yüzde 21'ini yatırım harcamalarının oluşturduğu dikkate alınırsa, 1981 bütçesinde 1982 bütçesine bu alanda değişen bir şey yok demek, yanlış olmaz.

İŞSİZLİK SORUNU ÖNCELİK ALMAMIŞ GÖZÜKÜYOR

Maliye Bakanının açıklamasına göre 1982 yılında kamu iktisadi teşebbüslerinin 477 milyar liralık yatırım yapmaları programlanmış bulunuyor. Ayrıca, İller Bankası'nın yerel yönetimlerin yatırımları ile döner sermaye yatırımları da dikkate alınırsa 1982 yılında kamu kesiminin 1 trilyon dolayında yatırım yapması beklenebilir.

Eğer 1982 Yılı Bütçe ve Programında öngörüldüğü gibi büyüme hızı yüzde 4,4 olarak gerçekleşir ve enflasyon oranı da yüzde 25 düzeyinde tutulabilirse, 1982 yılı sonunda cari fiyatlarla Gayri Safi Milli Hasıla 8 trilyon 580 milyar liraya yükselir. Bu durumda 1 trilyonluk toplam kamu kesimi yatırımının Gayri Safi Milli Hasılaya oranı da yüzde 11,7 dolayında olur. Bu, aslında 1981 yılında da gerçekleşmesi beklenen bir oran olduğuna göre 1982 yılı Bütçesinin yatırım konusunda bir atılım bütçesi olmadığı ve o nedenle işsizlik sorununa öncelik vermediği söylenebilir.

Esasen Maliye Bakanı da, Bütçe Tasarısını açıklarken işsizlik konusundan hiç söz etmemiştir.

KONUT SORUNUNDAN DA SES YOK

Önemi nedeniyle özel bir yasaya, Toplu Konut Yasasına konu olan konut sorunundan da Bütçe Tasarısında ses yok. Basına sızan haberlerden ise konut sektörü için 20 milyar lira gibi küçük sayılabilecek bir yatırımın öngörüldüğü anlaşılıyor. Eğer durum böyle ise işsizlik sorunu gibi konut sorunun da şimdilik bir yana itildiği söylenebilir. Zaten Maliye Bakanı da, yatırım önceliklerini açıklarken *"yatırım ödeneklerinin belirlenmesi sırasında, 1981 Bütçesinde de yapıldığı gibi birinci öncelik ekonomide darboğazlar yaratan enerji sektörüne verilmiş, ikinci öncelik olarak yarım kalmış yatırımların tamamlanması ve üretime açılmaları alınmıştır. Ayrıca, dış para gereksinimi karşılanmış, ihracat potansiyeli bulunan ve darboğaz giderme ve ekonomik veya optimum ölçeğe tavsi niteliği taşıyan projelere önem ve öncelik"* verildiğini belirtmiş, ama konut sektöründen söz etmemiştir.

MEMURLARA ZÜĞÜRT TESELLİSİ

"Bu bütçe ile uzun bir zamandan beri enflasyonun sıkıntısını ağır bir şekilde hisseden ve diğer gelir gruplarına göre nispi olarak ekonomik durumları kötüleşen Devlet Memurlarına imkânlar ölçüsünde bir ferahlık getirilmesi →

esas alınmıştır. Bu nokta sadece sosyal refah açısından değil, devletin daha iyi işlemesi açısından da önem taşımaktadır" diyerek gönül alıcı sözler eden Maliye Bakanı, memur aylık katsayısının 25'den 30'a yükseltilmesi ve gösterge tablosunun yeniden düzenlenmesi suretiyle memur aylıklarında ve emekli aylıklarında ortalama yüzde 25'e varan artışlar sağlanacağını açıkladı.

1980 yılında yüzde yüzü aşan, 1981 yılında da yüzde kırkın çok üzerinde gerçekleşeceği anlaşılan enflasyon hızı karşısında memur ve emekli aylıklarında öngörülen yüzde 25'lik artışın, bu kesimlerin geçim güçlüklerini hafifletmiyeceği ve Bakanın değindiği gibi bunların durumlarının kötülesmeve devam edeceği açıktır.

VERGİ DENETİMİNİN ETKENLEŞTİRİLMESİ VE VERGİ YARGISININ HIZLANDIRILMASI

1982 Mali Yılına girerken, vergi yasalarında ekonomik gelişmeyi, yatırım ve dışsatımı özendirici, işlemleri basitleştirici düzenlemeler yapılacağını bildirmekle Maliye Bakanı, üstü kapalı bir biçimde iş ve sanayi çevrelerine yeni olanaklar sağlanacağını, devletin memurundan esirgediği cömertliği bu kesimlere göstereceğini belirtmiş oldu.

Maliye Bakanının, vergi denetimine etkenlik ve vergi yargısına hız kazandıracak düzenlemelere önem verdiğini ve yolda düzenlemeler öngörüldüğünü bildirmesi, kuşkusuz, memnuniyet vericidir. Öylelikle bordro mahkumları dışında kalan kesimlerin de gereğince vergi ödemeleri, hiç olmazsa bu alanda bir adaletin sağlanması umudu belirmiş bulunmaktadır.

Öte yandan Maliye Bakanı, 1981 yılı bütçesinin açık vermiyeceğini, 1982 yılı bütçesinin de açıksız kapanacağını belirtmiştir. 1981 yılının ilk yedi ayına ilişkin veriler, geçmiş eğilimler de dikkate alındığında gerçekten 1981 yılı bütçesinin denk bağlanacağı izlenimini vermektedir.

1982 yılı bütçesinin de küçük tutulmuş olması, Hükümetin bütçe denkliğine, tüm sorunların ötesinde önem verdiğini göstermektedir. O nedenle denebilir ki 1982 yılı bütçesi, tümüyle bir enflasyonla savaşım bütçesi olup, biriken sorunları çözücü bir bütçe değildir. •

ARI KOVANINDAKİ ÇOMAK

TUĞRUL ARTUNKAL

• Muhalefette ve iktidarda sosyalist olmak... Avrupa'nın güney bölgelerinde sosyalist hareketlerin gelişmesi yeni bir savı siyaset arenasına getiriyor. Seçimler öncesinde neler söylendi, sonra neler yapıldı. Fransa'da sosyalistler bir yandan eski sağ çoğunluk partileri öteyandan bu altı ayın bilançosunu yapıyorlar. Bu bilançonun niteliği 1983 te yapılacak kısmi seçimlerin sonuçlarını da etkileyecek. Tuğrul Artunkal Fransa'da sosyalist iktidarın ilk altı ayının bilançosunu çıkarıyor. Yapabildikleri ve karşısına çıkarılan engellerle birlikte bir "düzen değişikliği" savının altı ayı.. :

FRANSA'da *"düzen değişikliği"* ile demokrasiyi birbirinden ayırmayan, tek bir mücadele olarak gören yeni bir iktidar işbaşına geçeli altı ay oluyor. Daha şimdiden bu ilk altı ayın çeşitli açılardan bilançoları çıkarılmakta. Olumlu ve olumsuz yanları karşılaştırmak için belki çok erken. Ama demokrasi düzeninin kaçınılmaz kuralı sürekli eleştiri ve önerilerle karşı karşıya kalmak. Seçimler öncesindeki hedefler neydi? Şu ana kadar neler yapıldı? Nelerden bir süre için vazgeçilmiş gibi? Önümüzdeki dönemde daha nelerin yapılması tasarlanıyor?

ASALA; LÜBNAN'DA EĞİTİM, FRANSA'DA EYLEM...

ENKAZ

Bir önceki iktidar iktisat alanında önceliği para ve fiyat sorunlarına ayırıp 2.000.000 işsiz sayısına yaklaşılmasına pek aldırış etmemesinden ötürü halk desteğini yitirmişti. Sosyalistlerin seçim başarısının temelindeyse işsizliği baş düşman ilan etmeleri yatıyor. Bu düşmanın sırtını yere getirmenin yolu da üretimi canlandırmak. Bu noktalardan kalkarak ana yönelimler çizmişti sosyalistler.

Son yıllarda hayli düşen geçim düzeylerini yükseltmek için işe asgari ücreti, emekli ödeneklerini, aile ve konut yardımlarını arttırarak başladılar. Muhalefet bu kararların fiyatları kamçılayacağını ileri sürüp halkoyunun elinin tersiyle ittiği *kemerleri sıkma* siyasetini savunmakta direndi. Hükümete göreyse bunalımı ağırlaştırmadan ücret ve hakları ilerletmenin anahtarı üretim seferberliğinde.

ARI KOVANINDAKİ ÇOMAK

Hükümet programında yer alıp da en çok tartışmaya yol açan ulusallaştırmaların kaynağı burada. Üretim seferberliği üretimin ulusça denetimini şart koşuyor. Çünkü salt kazanç kaygısı sermayenin ülke dışında daha kolay çimlenebileceği alanlara kaymasına neden oluyor. Dolayısıyla da ülke içinde iş alan ve olanaklarının azalmasına.

Fakat gözden kaçan çok daha genel ve önemli bir olay daha var. Günümüzde üretim araç ve teknikleri tümüyle ve kökten altüst olmakta. Elektronikteki gelişmeler sonucunda bilgi toplayıp makinelere aktarma olanakları öylesine zenginleşiyor ki artık üretim önceden programlanıp kolayca değiştirilebilen bir sanayi robotlaşmasının yönetimi altına giriyor. Eskiden yeni bir model ya da marka imali için atelye ve bantların düzenlenmesi çok pahalıya ve zora mal olurken bugün robatlaşmış atelyelerde birkaç kumanda düğmesiyle oynanması yeni bir traktör ya da kamyon modeline geçilmesine yetiyor.

Ulusun olanaklarını düzenli ve adaletli bir biçimde değerlendirilmenin çaresi ulus iradesinin temsilcisi olan iktidarın kamu adına kimi araçları edinmesine bağlı. Ağır bir kayayı kaldırması istenen bir adamın eline bir kaldıraç verilmesinin gerekliliği gibi.

Bu amaçla tasarlanan ulusallaştırmalar yalnız birkaç çok büyük kuruluşu kapsıyor. Bunlar ya tekel durumunda, ya ulus çıkarları açısından çok önemli, ya zaten devletten sürekli borç aldığından kamuya hesap verip hizmet etme zorunluluğunu kabul etme durumundalar, ya da sağladıkları iş olanakları açısından canalıcı bir yere sahipler. Mirage uçaklarını yapan Dassault örneğin. 1985 e kadar 200.000 kişiyi işten çıkarmaya kalkışmış demir-çelik işverenleri gibi ya da. Bir holding biçimi yüzlerle işletmeyi denetleyen Paribas ve İndesuez yatırım bankaları tarzında veya...

ÇALIŞANLAR YÖNETİME

Hükümetin tasarısı uluslaştırmalarla yetinmiyor. Bu kuruluşların bir kısmı aynı alanlarda bırakın dayanışmayı birbirlerine çelme takarak çalışmakta. Yakın ya da birbiriyle ilişkili üretim dallarını bir araya getirmek de gerek. Ama bunun da ötesinde sosyalistlerin ulusa mal etme siyasetlerini noktalayan asıl canalıcı bölüm bu işletmelerin yönetim kurullarına çalışanların temsilcilerinin katılması kararı. Kavga da buradan kopuyor zaten. Kamu işletmeciliğinin kazançını zarar mı getirdiğinden değil. Fransa'da uluslararası alanda boy gösterip özel kuruluşlara parmak ısırtan bir sürü örnek var çünkü. Renault bunların en başında. 1979 yılındaki kazancı 40 milyar frank. Teknoloji bakımından ise Avrupa'da başı çekenler arasında.

MİTTERRAND VE JOSPİN; DÜZEN DEĞİŞİKLİĞİ GERÇEKLEŞEBİLECEK Mİ ?

Çalışma süresinin dereceli biçimde azaltılması, emekliliğin 60 yaşına indirilmesi, yeni iş açacak kuruluşların özendirilmesi gün geçirmeksizin alınması gereken önlemler. Uluslaştırılacak kuruluşların da bir an önce denetim altına alınıp bir ulusal sanayi siyasetinin kısa sürede yürürlüğe konması düzen değişikliği hedefinin temel taşlarından birisi.

SAATE KARŞI YARIŞ

Hükümetin desteklerini sağlamayı umduğu küçük ve orta işletmelerin şu ana kadar bu tasarı, karar ve uygulamaları pek hoşnutlukla karşıladıkları söylenemez. Özellikle hazırdaki işyeri komitelerine işten çıkarma benzeri kimi konularda yönetimde söz sahibi olma hakkının tanınmak istenmesinden tedirginler. Oysa üretim seferberliği açısından tavırları geleceği kısmen belirleyecek. Üstelik 1983'teki yerel seçimlere kadar kimi başarılar sağlanması gerektiğinden öyle sanıldığı kadar çok zaman da yok. Yeni iktidarın ilk eseri olan ve yerel yönetimlere büyük hak ve olanaklar veren *"gayrı-merkeziyetçilik"* (decentralisation" yasası valilerin ayrıcalıklarını hayli sınırlayıp belediyeleri, il ve bölge meclislerini öne çıkarıyor. Yerel seçimleri muhalefetin kazanması hükümetin işini çok zorlaştırabilir.

BİR DE ERMENİ KAMBURU

Bu yazıyı kapatmadan önce Türkiye kamuoyunu haklı olarak hayli inciten ermeni sorununa da kısaca değinmekte yarar var. Kimilerince ülkemizde de uygulanması zaman zaman önerilen dar bölge seçim sistemi milletvekillerini seçmenleriyle bir çıkarcı müşterilik ilişkisi içine sokabiliyor. Fransa'da ermeni oyları dengenin hassas olduğu on kadar seçim bölgesinde sonucu belirleme özelliğine sahip. Bu biçimde seçim kazanan birisi aşırı bir bağımlılık altına giriyor. Buna bir de bu seçim sisteminin doğurduğu millet vekillerinin kişisel bağımsızlıkları boyutunu ekleyin. Yani başıboşluklarını. Parti disiplini ilkesinin zedelenmesini. Kendi seçim bölgesinin hem belediye başkanı hem milletvekili sıfatlarını yıllardır elinde tutan bir kişinin bir sürü konuda sivrilmesi, ileri geri konuşup kendi başına tavır takınması pek doğal. Bu genel doğrular Türkiye hakkında demeçleri haklı tepkiyle karşılanan kimi hükümet üyelerinin tavrını açıklamaya yeterli. Sosyalist parti içinde ekim ayındaki son Valence kongresinde olduğu gibi hükümetin kararsızlık ve tutarsızlıklarını şu ya da bu açılardan çok sayıda eleştiren bulunduğu ölçüde Türkiye konusundaki bu tek başına çıkışları da onaylamayan epeyi kişi var. Bu hoşnutsuzluklardan kaynaklanan tartışmaların hemen olmasa da yeni tavırlara götürmesi beklenmeli. Üstelik ermeni tedhişçiliğinin temelinde Fransa ermenilerinden ziyade Lübnan kargaşasının şiddet eylemlerine savurduğu bir yerde yersiz yurtsuz bir genç kesimin bulunduğu göz önüne alınmalı. Her halde bu konuda da her alanda olduğu gibi değişikliğin bir demokratik mücadeleye bağlı olduğunu unutmamalı. •

TIP, DOKTORLUK VE SORUMLULUK

Turhan TEMUÇİN

GEÇTİĞİMİZ hafta gazetelerde bir bölüm devlet memurunu sevindiren bir haber çıkıyordu. 657 sayılı devlet memurları yasasının dar kapsamı içinde sıkışıp kalan devlet memurlarının içine itildiği ekonomik bunalım özellikle son beş yıldır akıl almaz boyutlara ulaşmıştı. En üst düzeyde bir devlet memurunun aldığı maaş, artık yalnızca kirayı bile karşılayamaz duruma gelmişti. Devlet memurlarına biraz soluk aldırabilmek için bulunan palyatif çözüm yolları *(yan ödeme, yakacak zammı ve vergi indirimi gibi)* da sorunu çözümleyemeyince işe başka çözüm yolları bulabilmek için, özellikle 12 Eylül'den sonra yoğun çabalar harcandığı da bilinen bir gerçektir.

Düşünülebilir mi ki, örneğin bir genel müdür, ya da bir müsteşar maaşı sadece 20—30 bin lira arasında dönüşüp durmaktadır. Devleti en üst düzeyde temsil eden, devlet adına milyonlara imza atan, anlaşmalar imzalayan, ulusal ilişkiler de devleti temsil eden kişilere ödenen maaş, bir simitçinin, bir apartman kapıcısının aldığı ücretten hiç de değişik olmuyordu. Geçmiş yılların devlet memurunu hasım gibi gören anlayışı yüzünden çoğu devlet memuru ekonomik sıkıntı nedeni ile en verimli çağında memurluğu bırakıp ticarete, komüsyonculuğa atılmak zorunda kalmıştır.

İşte bu nedenlerle özellikle 12 Eylül'den sonra ve gene özellikle hiç değilse üst düzeyde, devletin onurunu temsil eden memurlara bir çıkış yolu arandı.

Geçtiğimiz hafta gazetelere yansıyan ve bir bölüm devlet memurunu sevindirdiğini söylediğimiz haber buydu işte. Maaş artışı şöyle formüle edilmişti: Üst düzeyde görev yapan, örneğin Cumhurbaşkanlığı Genel sekreteri, Yargı organlarının başkanları, Valiler, birinci sınıf hakimler, müsteşar, genel müdürler ve Ankara, İstanbul, İzmir Emniyet müdürleri *"Sorumluluk taşıyan devlet memuru"* kabul ediliyor ve bu tür memurlara göstergelere bağlı kalmaksızın 63 bin lira ile 43 bin lira arasında maaş ödenmesi öngörülüyordu.

Aklı başında hiç kimsenin böyle bir karara karşı çıkması olası değildir. Bir Cumhurbaşkanlığı Genel Sekreterini, bir yargıtay başkanını, koca bir kentin valisini, ya da bir bakanlığın müsteşarını gösterge kargaşası arasında sıkıştırıp bırakarak asgari ücretle çalıştırmak olacak iş değildi zaten.

Ol nedenle bu son derece yerinde bir uygulama olarak selâmlanmalıdır.

DOKTORLUĞA GELİNCE

Akıl için yol birdir özdeyişinin en güzel örneği olan *'Sorumluluk taşıyan devlet memuru"* anlayışını bulmak, hernedense belki de sorumlulukların en büyüğünü, en güzelini, en saygınını taşıyan doktorlar için geçerli olmadı.

Gene özellikle 12 Eylül'den sonra doktorlar içinde bir çıkış yolu arandığı bir gerçektir. Tam gün ödentisi artsın dendi olmadı. Türkiye'de yalnız doktorların sorunu olmadığını, tüm memurların sorunu olduğunu ileri sürerek doktorların tam gün ödentileri askıya alındı. Genelde tüm memurların yararlandığı vergi indiriminden doktorlar gene yararlanamadı. Yan ödemeler arttıkça eski doktorların tazminatı kesildi, yeni doktorlar hiç birşeyden yararlanamadı.

Ve öyle bir duruma gelindi ki, bir şef doktorun maaşı ile asgari ücret arasında fazla bir fark kalmadı.

Yönetim de bunun sıkıntısı içindeydi. Doktorlar için çeşitli formüller bulunmak istendi. Diğer memurlarla arada fazla fark olmayan çözüm yolları arandı. Ama bugüne kadar her kesimin hoşuna gidecek bir çözüm yolu bulunmadı.

Halâ, sağlık bakanlığında olsun, maliye bakanlığında olsun artık kamu kesiminde çalışamaz durumda kalan doktorları kamu kesiminde çalıştıracak formüller aranmaktadır.

Oysa *"Sorumluluk Taşıyan Devlet memuru"* kavramı içine herhalde hiç kimse karşı çıkmaz ki en başta doktorlar girebilir.

Açık kalp ameliyatına girip sekiz saat—on saat ameliyat masasının başında kalan, insana can veren kalbi usta avuçlarının içine alarak onaran bir doktorun o andaki sorumluğunu başka kimin taşıdığı ileri sürebilir ?

Kafatasını açıp o çözülmedik gizi, beyni parmakları ile yeniden hayata kavuşturmak için saatlerce ecel terleri döken doktorun o andaki sorumluluğu hangi sorumlluktan azdır ve o doktorun o andaki stresi başka neyin karşısında duyulur ?

Hastasına çektiği filme koyduğu tanı ile hastayı ya ameliyata, ya da evine gönderen bir rontgen uzmanının sorumluluk duygusunu düşünmek bile insanın tüylerini diken diken etmez mi ?

Hastasından kapacağı enfectionları ileri sürerek riskden söz etmiyoruz. Sorumluluktan söz ediyoruz. İnsan oğlunun yaşaması için ölmesi arasındaki kıl payı farkı yaşamak lehine döndürmeğe çalışan doktorun sorumluluğu olmayacak da, kimin sorumluluğu olacak ?

Evinde, tatilinde, yolculukta, eğlencede iken bile doktorun sorumluluğu bir demir halka gibi omuzları üzerindedir. Yolda giderken bile insan sağlığı ile sorumluluğu doktor taşımaktadır.

Durum böyle iken ve hiç kuşku yok ki doktorlara bir çıkış yolu aranırken çıkış yolu doktorların da *"Sorumluluk taşıyan Devlet memuru"* kapsamı içine alınmasında bulunacaktır. Ve bu çözüm yolu başka hiç bir meslek dalının karşı çıkamıyacağı ve kabulleneceği bir çıkış yolu olacaktır.

Bizden yazması ve tarafsız bir görüşle doktorların da bu kapsam içine alınmasını önermek.

Gerisi uygulamacıların bileceği iştir. Ancak daha uzun yoldan bir çözüm yolu aramaktansa, daha kısa ve daha haklı bir yoldan itmenin çok uygun olduğunu da bir kez daha anımsatmayı uygun buluyoruz. •

AÇIKLAMA

5 Aralık tarihli ARAYIŞ'ta "Basın" sütununda hakkımda yazılan "haber" doğru değildir.

Düzeltilmesini rica ederim.

Teoman EREL

"GERİYE DÖNÜK TAHSİLAT' MI "

"1980 yılı ilk altı aylık dönemi için her toplu sözleşmeye yüzde 80 ücret artışı uygulaması Yüksek Hakem Kurulu'nun aldığı temel prensip kararlarından en önemlisiydi denebilir."

Bu sözleri söyleyen Tez-Büro-İş Genel Başkanı Uğur Batmaz uygulamanın bunun tersi olduğunu, Köyişleri ve Kooperatifler Bakanlığı'nda çalışan işçilere yüzde 53 zam verildiğini açıkladı. İşçilerin mağdur edildiğini söyleyen Batmaz Devlet Bakanı İlhan Öztrak'a başvurarak konuya ilişkin istemlerini iletti.

Devlet Bakanı Öztrak'a yapılan başvuru özetle şöyle:

"Bugün anlaşılamayan nedenlerle T.C. Köyişleri ve Kooperatifler Bakanlığı emrinde çalışan işçilere 1. yıl için 216 TL. maktu ve seyyanen bir zam uygulanmıştır. Bu miktar ortalama yüzde 53'tür.

Uygulama, arz olunan şekli ile, % 80 olarak açıklanan prensiple çelişmekte ve hatta M.G. Konseyi karar ve bildirisi ile 1980/58 sayılı Başbakanlık Genelgesi ile işçiye tanınan % 70 miktarındaki ödemelerin geri alınmasını on görmektedir.

Ülkemizin ekonomik şartları açıktır. Geçinme indeksleri de yüksek malumunuzdur. Bu koşullar altında uygulama, ödenmiş olan % 70 avanslardan % 53 civarındaki Toplu İş Sözleşmesi farklarının mahsubunu, işçiler için yine ortalama 25 - 35 bin TL'nin geri ödenmesi gereğini ifade etmektedir ki düşünülen tenakuz izahtan varestedir.

Toplu İş Sözleşmesi yenilenen yaklaşık 1,5 milyon işçi % 80 zam alırken, Yüksek Hakem Kurulu T.C. Köyişleri ve Kooperatifler Bakanlığına bağlı işçilere, bırakınız % 80 miktarındaki prensip zammını vermeyi, % 70 miktarında Milli Güvenlik Konseyince verilen avansı bile geri almayı öngören hakkaniyete aykırı, sosyal adalet prensiplerine uymayan bu kararı ile eminizki bağışlayacağınız işbu müracaatımızı yapmamıza neden olmuştur.

Ve yine eminizki Yüksek Hakem Kurulu sözleşme taslaklarını hazırlayan Uzman ve Raportörleri tarafından aldatılmıştır. Bu kişiler İşveren olarak Bakanlık bünyesinde çalışan üst düzeyde bürokratlardır.

Huzur dolu yarınların Türkiyesini, eşitlik ve adalet kavramlarının yaratacağı inancımız ve sizlere olan güvencimizle;

Bu adaletsiz uygulamanın düzeltilmesini hiç olmazsa işçilerimizden geriye dönük olarak tahsilat yapılmaması hususunda gereğini emir ve tensiplerinize arz ederiz."

Uğur Batmaz'ın başvurusunun yanıtını hem kamuoyu merak ediyor hem de yüzlerce işçi, aileleriyle birlikte uygulamanın nasıl olacağını tartışıyorlar ve *"aldığımızla geçinemiyoruz. Birde bizden kesintimi yapılacak"* diye soruyorlar.

SEMİNERDEN BİR GÖRÜNTÜ.

TEZ– BÜRO İŞ' İN SEMİNERİ

TEZ Büro İş Sendikası'nın üst seviyedeki şube yöneticisi ve temsilcileri için düzenlediği seminer sona erdi.

İzmir Çeşme'de yapılan seminere öğretici olarak Hacettepe Üniversitesi öğretim üyelerinden Ertuğrul Özkök, SBF öğretim üyelerinden Şükrü Pamuk ve Tez Büro İş avukatlarından Ertuğrul Sağlam katıldı. Özkök'ün İnsan ve Toplum, Pamuk'un Türkiye ekonomisi ve 24 Ocak kararları, Sağlam'ın ise Yeni yasal düzenlemeler konusunda yaptığı konuşmaların yanısıra Türk–İş Genel Eğitim Sekreteri Kaya Özdemir de Atatürk'ün demokrasiye inancı ve bu yoldaki mücadelesi ile devrimlerini anlattı.

İlgi ile izlenen seminerin beklenen yararı sağladığı ifade edildi.

SORGULAR VE TAHLİYELER

ANKARA Sıkıyönetim Komutanlığı 1 Numaralı Askeri Mahkemesi'nde görülmekte olan MHP ve Ülkücü Kuruluşlar Davası'nda sorgular ve tahliyeler devam ediyor.

600'ü aşkın cinayatin yargılandığı 220 idam istemli dava da bugüne kadar MHP Genel Başkanı Alpaslan Türkeş, Genel Başkan Yardımcıları, Genel Sekreter ve Genel Sekreter Yardımcılarının sorguları tamamlandı. İddianamede çeşitli eylemlerle ilişkisinin yanısıra Hukuk Bürosu sorumlusu olmaktan da yargılanan Çorum Milletvekili Mehmet Irmak'ın sorgusu ise dergimiz baskı için hazırlandığında tamamlanmamıştı. Bu nedenle Mehmet Irmak'ın sorgusu sonrası tahliye edilip edilmediğini veremiyoruz. Ancak sorgusu tamamlananlardan tahliye talebinde bulunulan Agah Oktay Güner, Ahmet Er, Nevzat Köseoğlu, Ömer Çakıroğlu tahliye edildi. Sadi Somuncuoğlu, Necati Gültekin, Yaşar Okuyan'ın ise tahliye istemleri reddedildi.

Sorgusu sırasında partilerin istihbaratsız olamıyacağını belirten Nevzat Kösoğlu şunları da söyledi:

"İstihbarat olmadan parti olmaz. Denetleme görevi yapan milletvekilleri istihbarat toplamalıdır ki görevini yapabilsin. Ben MHP milletvekili olarak marksist örgütlerden istihbarat alamam. Ülkü Ocakları—Ülkü Bir'in vereceği bilgilere göre görev yapacağım."

Feshedilen MHP ve Ülkücü Kuruluşlar davası'nda Mehmet Sorgulu adlı sanık da tahliye edildi. Böylece dava açıldığından buyana tahliye edilen sanık sayısı 22 oldu.

"İKİ ÜÇ TABANCA DEMİŞSEK KİBRİT ÇÖPÜ MAHİYETİNDE"

Hazırlık soruşturması sırasında saptanan ifadesi okunduktan sonra söz alan MHP Genel Başkan Yardımcısı Ahmet Er *"Bir hususa açıklık getirmek"* istediğini söyledi.

Er, Partide tabanca bulundurmanın, elde edildiği söylenen diğer belgeler yanında kibrit çöpü öneminde olduğunu vurgulayarak şunları söyledi. *"İfadem aynen şöyle hatırlıyorum." "Tabanca kaç tane bulundu" diye sormuştum. 4-5 tane mi ne demişlerdi. Hatırlamıyorum. Şu anda bile bilmiyorum. Dedim ki, o tabancalar bu evrakların yanında değerlendirilirse kibrit çöpü kadar mana taşır. Aynen konuşmam buydu. Yani ben daha ziyade o evraklara önem veriyordum. Nasıl olur bir partinin içerisinde, gençlik kollarında, biz Türkiye'de Türk islam hareketinin sentezi için ortaya çıkmış bir kadro nasıl olur bir sol teşkilatın aleyhine provokasyon ifade eden evraklar basılmış iddiası var karşımızda, Bunun olamayacağını, bunun çok büyük bir mesele olduğunu, hayretengiz bir mesele olduğunu, bulunan 2-3 tabanca demişsek, kibrit çöpü mahiyetinde düşündüğümü bir.*

İkinciside, "vatandaş evinde tarlasında, işyerinde silah bulunduruyordu" diyen Ahmet Er *"ben kafamda mütemadiyen tabancayı düşünüyorum. Yoksa bunun arasında makinalı tabanca var, bilmem şu var, bu var. Yani o maksatla, bir tabanca bulundu, bir makinalı tabanca yine düşünemeyiz."* diye söylemiştim. Bu açıklamalardan sonra partide o gün için tabanca bulundurmanın *"son derece mühim bir hadise olmayacağını, yani bunun son derece önemli bir mesele olmayacağını arz etmiştim"* diyen Er sorgusu tamamlandıktan sonra tahliye edildi.

"SANKİ HİÇ BİR ŞEY YOKMUŞ GİBİ İFADE EDİYORSUNUZ DA"

Tahliye istemi reddedilen Sadi Somuncuoğlu sorgusu sırasında iddianamenin kendilerine *"cömertce faşist"* dediğini ancak kendilerinin karşıtı görüşleri ise aynı şekilde suçlamaya *"dilinin varmadığını"* söyledi. Bunun üzerine Duruşma Hakimi Özenirler müdahale etti. Tutanaklara göre duruşma şöyle gelişti.

Duruşma Hakimi —Yalnız, Somuncuoğlu. Şimdi konuyu şöyle ben belirteyim. Tüm Türkiye'de cereyan eden olayların ayrı ayrı bir iddianameleri var. Yani bunu gözlerden uzak tutmamak gerekir. Her olayla ilgili olarak tanzim edilen iddianame ve bu iddianameye karşı kişilerin kendilerini savunması gibi cerayan eden adli işlemler de var.

Sanık Sadi Somuncuoğlu —Muhterem Hakimim, dediğiniz doğru evet dediğiniz çok doğru da, bizim iddianamemizle o iddianameler ayrı devlet gözüyle görürseniz buyurduğunuz çok doğru.

Duruşma Hakimi —Hayır, yasaların gereği olarak...

Sanık Somuncuoğlu —Yasaların gereği olarak, yalnız bizim iddianamemizde bu meseleler yanlış alınmış, yanlış alınırken biz de yanlış görülmüşüz.

Duruşma Hakimi —Tamam, siz de ifade ederken sanki hiç bir şey yokmuş gibi ifade ediyorsunuz da, o anlama gelmesin.

Anarşi konusunda sağlam tesbit yapmak gerektiğini söyleyen Somuncuoğlu devletin resmi tesbitini vererek cevabını tamamlamak istiyorum dedi ve tutanaklara göre şöyle devam edildi.

Duruşma Hakimi —Savunmada değerlendirirsiniz. Anarşiyle ilginizin

İDDİA MAKAMI

SORGUSU tamamlanan MHP Genel Sekreter Yardımcısı Yaşar Okuyan tahliye isteği için kendisine söz verildiğinde tutanaklara göre şunları söyledi:

Sanık Yaşar Okuyan *—Efendim, ben muhterem heyetinizden tahliyemi talep ediyorum. Aslında notum vardı.* (Elindeki bir sayfadan ibaret yazılı notu göstererek) *arz edecektim. Fakat deminki iddia makamının şeyi karşısında hakikaten sinirlerim sonderece harap olmuş vaziyette.*

Tahliyeler konusunda görüşü sorulan Askeri Savcı: *"Yaşar Okuyan ve Necati Gültekin'le ilgili görüşümüzü arz ediyorum. Dosyadaki mevcut belgeler ve her iki sanığın müsnet suçların mahiyeti gözönüne alındığında, haklarında tutuklama sebeplerinin ortadan kalkmadığı görülmektedir. Ayrıca kurban derileriyle ilgili olarak bu derilerden elde edilen paralarla silah alındığı ve bu paraların silaha tahvil edildiği, dosyada mevcut olan silah dosyası ismi verilen bir dava dosyasında mevcut-*

olduğu iddiası var. Var mıdır, yok mudur?

Sanık Somuncuoğlu —Efendim, Onu söz söyleyerek cevaplayacağım.

Duruşma Hakimi —Olmadığı konusu belirtildikten sonra buna dair şunlar vardır, savunma aşamasında değerlendirirsiniz diye ben açıklamada bulunmak durumu içerisindeyim.

Sanık Somuncuoğlu —Tabii efendim, ben zaten devletin resmi yayınları var. Bu kitabı delil diye koyuyorum, sadece fikir vermek maksadıyla mealen bahsediyorum. Özet bahsediyorum. Ama usul bakımından uygun değilse ikazınıza ben saygılı olmak mecburiyetindeyim.

Duruşma Hakimi —İşaret edersiniz sadece.

Sanık Somuncuoğlu —Evet, işaret ediyorum. İşareti de bir cümle alarak böyle cümlelerin, görüşlerin bulunduğu kitap diye delilimi takdim edeceğim...

...NIN ŞEYİ...

...tur. *Bu bakımdan her iki sanığın da tahliye husussundaki istemlerinin reddine karar verilmesini istiyoruz"* dedi.

Tahliye istemi reddedilerek *"tutukluluk halinin devamına karar verilen Okuyan'ın kendi deyimiyle "Sinirlerinin harap olmasına neden olan"* iddia, Askeri Savcı'nın sorusuyla ortaya çıkan gelişmelerdi.

Konuya ilişkin tutanak şöyle başlıyor. As. Sav. Alb. Soyer —*Partide kendisine ait olan odada ele geçen ve partiye ait bir daktilodan yazıldığı, bilirkişi raporuyla belirlenen gizlilik, baskı ve ihanet başlığını taşıyan belgeler ile ilgili olarak başkanlık divanında, yönetim kurulu'nda bir görüşme yapılmış mıdır?"*

Duruşma hakimi'nin yönelttiği bu soruya Sanık Okuyan *"şimdi tam hatırlamıyorum. Ama bu mesele konuşuldu. Ama divanda mı konuşuldu, genel idare kurulunda mı konuşuldu ve diğer sair zamanda mı konuşuldu bilmiyorum."* diyerek yanıt verdi. •

52 İDAM VE DİSK'İN KAPATILMASI İSTENİYOR

12 Eylül Sonrası faaliyetleri durdurulan Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu (DİSK)'nun kapatılmasını ve 52 yöneticisinin idamını isteyen iddianame sanıklara tebliğ edilmeye başlandı.

İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı'nca sürdürülen soruşturmalar sonucu Sıkıyönetim Başsavcısı Hakim Kıdemli Albay Süleyman Takkeci tarafından hazırlanan iddianame 865 sayfa.

Gazetelerden alınmış 40 fotoğrafın da yer aldığı iddianameye göre idamı istenen sanıklar şunlar.

Abdullah Baştürk. DİSK Genel Başkanı

A. Fehmi Işıklar, A. Rıza Güven, Celal Küçük, Kemal Nebioğlu, Mukbil Zırtıloğlu, Tuncer Kocamanoğlu, Mustafa Aktulgalı, Süleyman Çelebi. Yürütme Kurulu Üyeleri.

İdamı istenen Yönetim, Denetim ve Onur Kurulu üyeleri ile DİSK Bölge temsilcileri ise şöyle sıralanmış.

S. Selçuk Sayın, Halil Hayta, Kemal Yılmaz, Ali Şahin, Mehmet Mıhlacı, Kenan Akman, Niyazi Kuas, Mustafa Karadayı, İsmet Cantekin, İsmail Hakkı Önal, Belgüzar Can, Demirhan Tuncay, Nusret Aydın, Rıdvan Budak, Ekrem Akkuş, Durmuş Ali Yalnız, Tahir Güner, Akcan Koç, Yalçın Talaka, Özcan Keskeç, Talat Öz, Fikri Tanta, Mehmet Bekiroğulları, İsmail Özbiçer, Kemal Aka, Dursun Ali Kocaman, Şaban Aydın, Osman Özkan, Cemal Aslan, İsmail Çalışkan, Ali Taşer, Türker Azaklı, E. Faruk Erdem, Yusuf Yürekli, Hasan Kahraman, Ali Kaya, Saim Akbulut, Recep Koç, Sefer Güven, Tayyar Elmas, Rafet Demirtel, Süleyman Turan ve Celal Alçınkaya.

DİSK İddiananesi'nin son bölümünde şöyle deniyor.

"Sanıklar, Marksist—Leninist illegal bir ihtilal örgütünün üyeleri olarak sınıf iktidarına dayalı proletarya dikdatörlüğünü kurmak, proletarya sosyalizmini gerçekleştirmek amacıyla sosyal bir sınıfın siyasi bir örgütü durumuna gelmiş bulunan DİSK öncülüğünde diğer emekçi ve ortak katmanlarla birlikte devlet nizamını, Anayasal düzeni, devletin temel kuruluşlarını ihtilalci yöntemlerle yıkmaya teşebbüs ettikleri delillerden anlaşılmış olduğundan fiil ve hareketlerine uyan TCK'nun 146/1 maddesi gereğince ayrı ayrı tecziyelerine, DİSK'nun 1402 sayılı yasanın 15/1 maddesi ve 274 sayılı yasanın 30/4 maddesi uyarınca kapatılmasına" •

"DİLERSENİZ KULLARDAN DA ŞAHİT BULABİLİRİM"

SORGU ve tahliye istemi sırasında Yaşar Okuyan'dan önce sinirleri bozulan Ahmet Er oldu.

Feshedilen MHP ve Ülkücü Kuruluşlar davası'nda sorgusu yapılan MHP Genel Başkan Yardımcısı Ahmet Er *"kışkırtıcı konuşmalarla kıtale sebebiyet verdiği"* iddiaları karşısında yaptığı konuşmalardan örnekler verdi ve zaman zaman heyecanlanarak ağladı. Bu konuya ilişkin tutanakları yayınlıyoruz.

Sanık Ahmet Er — 1975 seçimlerinde Elazığ Meydan konuşmamdan çok kısa bir bölüm: "Aziz kardeşlerim, sizleri partime oy vermeye çağırmıyorum" (Sanık kendini tutamayarak üzülüp ağlamaya başladı.) *Özür diliyorum... Biraz yavaş konuşayım efendim...*

Bize yüzbin oy getirmek yerine iki dargın vatandaşı barıştırarak geliniz. Bu milleti daha mutlu devleti daha güçlü kılar" (Sanığın sinirleri bozularak bu sözleri ağlayarak ifade etti.)

Başkan— Sakin olun lütfen efendim. Sakin olmaya çalışın.

Sanık— Özür dilerim sayın heyet. Çok özür dilerim. Sakin olayım efendim. Müsaadenizle...

Ahmet Er sözlerini şöyle sürdürdü: *"Bugüne kadar çocuklarınıza miras olarak kin ve intikam bıraktığınızı görüyorum. Hiç olmazsa bundan böyle ana karnına düşecek olan çocuklarınıza bu mirası bırakmayınız."*

"Elazığ meydan konuşmasıdır. Şahidim Allahu Taala'dır. Dilerseniz kullardan da şahit bulabilirim." •

"İŞKENCE, EZİYET, CEFA İNSAN HAKLARIYLA BAĞDAŞMAZ"

İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'nin kabulünün 33'ncü yıldönümü nedeniyle Siyasal Bilgiler Fakültesi İnsan Hakları Merkezi Başkanı Prof. Bahri Savcı ve Birleşmiş Milletler Türk Derneği Başkanı Prof Dr. Cahit Talas Sorularımızı yanıtladılar.

Soru: Prof. Savcı, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi içinde bir İnsan Hakları Merkezi var. Bu nedir? Daha doğrusu İnsan Hakları nedir siz ne yaparsınız? İnsan Hakları Merkezinin Başkanı olarak kısaca açıklar mısınız?

SAVCI: Türkiye'deki İnsan Hakları Merkezi akademik bir kurumdur. Tümü ile akademik faaliyetlerde bulunur. Baş niteliği budur.

İnsan Hakları ile uğraşan yeryüzü kurumları vardır: Başta Birleşmiş Milletler vardır. Sonra onun bilim, kültür ve eğitim kurumu olan UNESCO vardır. Sonra Avrupa Konseyi vardır. Buralarda yüzlerce memur binlerce uzman insan hakları kavramını öğretmek—yaymak—korumak için uluslararası düzeyde çalışmaktadır. Sonra bu üç kurumun üyeleri olan bütün ulusal devletlerde de şu, ya da bu ad altında bu üç kurumun çalışmalarını kendi ulusal ülkelerinde sürdüren ve geliştiren tüm dünya ulusları vardır.

Bu gereksinme, Türkiye'de de SBF içinde İnsan Hakları Merkezinin kurulmasına yol açmıştır.

Neden SBF'de açılmıştır? Sorusu da akla gelebilir. Çünkü Türkiye'de İnsan Hakları konusunda ilk bağımsız dersi ve doktora çalışmalarını başlatan SBF'dir. İlk kitapları, makaleleri yazanlar SBF içindedir. Uluslararası ilk çalışmalara katılanlar ve insan hakları faaliyetleri dolayısıyle ilk uluslararası ilgi uyandıranlar, ve hattâ ilk ödülü alanlar gene bu aile içindedir. Bu durum soruya anlamlı bir yanıt oluşturur.

Merkezimiz, belirttiğimiz gibi insan haklarının nitelikleri, gelişmeleri, korunmaları, savunulmaları konularında akademik çalışma yapar. En iyi savunmanın, "öğreterek savunma" olduğu bilincindedir. Yerel ve uluslararası otoritelerin dikkatlerini çekme de koruma, —savunma—eğitme işlevlerinin bir parçasıdır.

Soru: Peki, nedir bu insan hakları? Sayın hocam?

SAVCI: Yayınlarımızı verelim. Onlardan çıkarırsınız. Merkezimiz 1978'in 10 Aralık'ında kuruldu. Yani Evrensel Demecin yıldönümünde. Hemen 1979 başlarında da ilk uluslararası kollogyumunu yaptı. Ha unutlum, Merkezimiz UNESCO'ca bir bölgesel merkez olarak da tanınmış ve tescil edilmiştir. Suriye, Irak, İran, Sovyetler Birliği, Romanya, Bulgaristan, Yunanistan ve büyük bir Balkan ülkesi olarak Yugoslavya'dan kurulan bölgenin ortasında bir merkezlik görevi yapmaktadır. Ayrıca görev alanı Güney Doğu Asya ve Doğu Afrika ülkelerini de kapsamaktadır. İşte bütün bu ülkeleri kapsayan 79 Kollogyumu ile 1980 Kollogyumu kararları ve bu arada yaptığımız yayınlar size sorunuzun karşılığını tam verir.

PROF. DR. BAHRI SAVCI

Ama ben burada size bir tek tümce içinde insan haklarını göstermeğe çalışayım: İnsan Hakları; insanın, fiziksel (biyolojik)—kültürel—moral alanlarda, yani kişiliğinin bu üç alanında, insan onuruna lâyık bir varlık haline gelebilmesi ve gelişebilmesi hususundaki olanakları, serbestlikleri, ayrıcalıklarıdır. Temelde, insan, tek bilinçli, sorumlu gerçek bir varlık olduğu için bu üç yönde gelişme özgürlüğü ile doğar. Bu gelişme gereksinmesinden onun sonsuza doğru gelişen hakları, yani olanakları, serbestlikleri, ayrıcalıkları doğar.

İşte biz merkezde bunları ararız. Bunların gelişme koşullarını ararız. Bunların devletlerle karşılıklı ilişkilerini ararız.

Soru: Son yıllarda insan hakları denince, uluslararası platformda, insanın işkence görmemesi gibi bir husus anlaşılıyor. Ne dersiniz?

SAVCI: İnsan hakları bugün uluslararası platformda işkence konusu ile de elbette ilgilenmektedir. Çünkü birinci insan hakkı dünyaya sağlık içinde gelmek ve insan onuruna lâyık bir düzeye ulaşmak, ve bunu bir kesintiye uğratmamak, bir arıza ile malul kılmamak anlamında olmak üzere, yaşam hakkıdır. İşkence, eziyet, cefa onunla bağdaşmaz. Bu bakımdan bütün ulusal mevzuat ve uygulama ile uluslararası mevzuat ve uygulama, konu karşısında çok hassastır.

Ama insan haklarını yalnızca bu konuya indirgemek çok yetersizdir.

Soru: İnsan hakları neden Anayasalara girmiştir? Neden unun önemli bir bölümünü oluşturmuştur?

SAVCI: Nedeni çok açık. Anayasalar toplum halinde yaşayan insanların ve guruplarının bir sosyal paktıdır. Bu paktta, insanlar ve guruplar egemenlik ve siyasal iktidar kavramından ve olgusundan çıkan tüm ilişkilerinde uyacakları temel ilkeleri ve kurumları saptarlar. İnsan hakları bu ilke ve kurumların başında gelir. O yüzden Anayasanın ilk ve temel bölümünü oluşturur.

Anayasalar bireyin devlete, devletin bireye karşı olan durumlarını (ödev—görev—ve işlevlerini) belirler. İnsan Hakları maddeleri, karşılıklı olarak bunları belirteceği için bu sosyal paktın önemli bir bölümünü oluşturur. Özellikle devletin insan hakları konusundaki üç görevini belirler: Önce devletin, birey ve gurupları karşısında "nötr" kalma görevi vardır. Sonra bireyin kendini kendi istenç ve sorumluluğu altında serbestçe geliştirmesini önleyen engelleri kaldırma görevi vardır. En sonunda da birey kendini, kendi istenci ve kendi sorumluluğu altında geliştirirken yetersizliğe uğradığı zaman devletin, onun yararına birçok olumlu işlemlerde bulunması görevi doğar. İşte bu görevleri belirtmek için insan hakları Anayasanın bir bölümü olmuştur.

Soru: İnsan Hakları hangi rejimde söz konusu olur?

SAVCI: Demokrasilerde, yalnızca demokrasilerde, ve ancak demokrasilerde... Çünkü ancak demokrasilerde iktidar seçimden çıkar, hukuk ile bağlanır, ve baş hukuk olan insan hakları ile ve özgürlükleri ile sınırlanır. Yani insan hakları demokrasinin işlevi olur, amacı olur, derin anlamı olur. Demokrasiyi hem oluşturan ve niteleyen baş kurum insan haklarıdır; hem de demokrasiyi sınırlayan baş etken gene bu insan haklarıdır. ●

"YAŞAMAK, ÖZGÜRLÜK VE KİŞİ GÜVENLİĞİ HERKEZİN HAKKIDIR"

TALAS— Sayın Baki Özilhan İnsan Hakları Evrensel Bildirisinin Birleşmiş Milletler Genel Kurulunca Kabülümüzün 33. yıldönümü gününde benden Birleşmiş Milletler Türk Derneği Başkanı olarak bazı açıklamalar ve değerlendirmeler yapmamı ve soracağınız - soruları yanıtlamamı istediniz. İnsan Haklarına ilişkin düşüncelerimi kamuoyuna açıklamama bu fırsatı yarattığınız için size teşekkür ederim. Fakat, uygun görürseniz insan haklarına, İnsan Hakları Evrensel Bildirisine ve sorunlarınıza ilişkin olarak düşüncelerimi bir bütün olarak yanıtlamaya çalışayım.

Bilindiği gibi insan hakları ve temel, ana özgürlükler insanlığın ortak bir patrimuanımdır. Her ülkede insanın insan olmaktan doğan haklarının ve özgürlüklerinin anlamı ve içeriği hızla gelişen ve evrenselleşen bir nitelik taşımaktadır. Bu medeni insanın, doğanın en değerli ve en çok korunmaya layık bir yaratık, bir varlık olduğunun her gün biraz daha iyi anlaşılması gerçeği içinde aranabilir. Bütün değerler insan denilen yaratıkta simgeleşir. Onun için siyasal rejimleri ve ekonomik sistemleri ne olursa olsun bütün ülkelerin insan üzerinde titremeleri ve ona ortak olarak sahip çıkmaları, onu birlikte korumaları düşüncesi çağımızda tam bir anlayışa ve yaygınlığa ulaşmıştır.

İnsan Hakları ve özgürlükleri yaşlı dünyamızda önce siyasal ve medeni haklar ve özgürlükler alanında başlamış ve özellikle II. Dünya Savaşından kapsamı genişleyerek ekonomik, toplumsal ve ekinsel alanlara doğru uzanmıştır. Birleşmiş Milletlerin 1945 yılında kurulması ile insan haklarına ve temel özgürlüklere sahip çıkacak ve onların ihlallerine karşı koyacak evrensel boyutta bir örgüt doğdu. Kuşkusuz, BM bu temel haklara ve özgürlüklere sahip çıkmakla ve onları koruyacağını açıklamakla yetinmedi. Bu insan ideallerinin somut belgelere ve kararlara dönüştürüldüğü ve bütün dünya ülkelerinde uygulanırlık kazanmasına çalışıldığı ana bir kuruluş, örgüt oldu.

"İnsanın ana haklarına, kişinin onur ve değerine, erkek ve kadınlar için olduğu gibi büyük ve küçük uluslar için de hak eşitliğine olan insanlarını yeniden açıklayan Birleşmiş Milletler", 10 Aralık 1948'de *İnsan Hakları Evrensel Bildirisi*'ni kabul etti ve dünyaya duyurdu. Böylece dünyada ilk kez insan haklarına ve özgürlüklerine ilişkin, evrensel bir niteliğe malik bir büyük belge doğdu. Evrensel Bildiri Birleşmiş Milletlere üye 153 ülke tarafından benimsenmiş ve imzalanmıştır. Gerçi bu Bildirinin hiçbir hukuksal bağlayıcılığı yoktur. Bildiride hiçbir yaptırıcı öngörülmemiştir. Fakat, bildiri şimdi ulaşmış olduğu büyük gücünü ve saygınlığını dayandığı ilkelerin sağlandığından, insan onuruna koruyuculuğundan ve insana insan olmaktan ötürü verdiği değerden ve tüm felsefesinde eşitlik ve adalet ülkelerinde somutlaşan uluslararası ahlak kurallarından almaktadır. İkinci Dünya Savaşından sonraki hemen bütün anayasalarda

PROF. DR. CAHİT TALAS

Birleşmiş Milletler Anayasasının *barış, eşitlik ve adalet* ilkeleri yer almış, bizim 1961 Anayasamızda hem Birleşmiş Milletlerin Anayasasındaki hem de İnsan Hakları Evrensel Bildirisindeki temel ilkelere geniş ölçüde yer vermiştir.

Demiştik ki İnsan Hakları Evrensel Bildirisinin hukuksal bir bağlayıcılığı yoktur. Gücünü her ulusun, dünya halklarının, bu hakların kutsallığına ve dokunulmazlığına inançlarından almaktadır. Ne var ki dünya meleklerle, hep iyilerle dolu olmadığından, *Birleşmiş Milletlere üye her ülke insan haklarına ve ana özgürlüklere bütün dünyada bilfiil saygı yönetilmesi için Birleşmiş Milletler Örgütü ile işlerliği halinde hareket etmediği üstlenmiştir.* Çünkü dünyanın neresinde olursa olsun, insan haklarının ve temel özgürlüklerinin ihlali, saldırıya uğraması bütün insanları rahatsız etmekte, huzursuz kılmakta ve bu tür olgulara karşı koymayı bir uluslararası ahlaksal göreve dönüştürmektedir.

Her şeye karşın insan haklarına ve temel özgürlüklere saygının daha bağlayıcı kurallara ve yaptırımlara dayanması gereği zaman içinde ortaya çıkmıştır. Bu gerek ülkelerin ekonomik ve siyasal bunalımlara düşmüş oldukları dönemlerde daha yoğun bir biçimde ' ' daha geniş bir boyut içinde görülmüş ve duyulmuştur. Bu nedenle Evrensel Bildirisindeki ilkelerin etkinlik ve daha somut işlerliğe kavuşabilmeleri için bir atılım yapılmış ve 1966 yılında Birleşmiş Milletler Genel Kurulunda hukuksal bağlayıcılığı olan iki sözleşme kabul edilmiştir. Bu sözleşmeler 1976 yılından itibaren onaylayan ülkeler hakkında yürürlüğe girmiştir. Söz konusu olan sözleşmeler, *Ekonomik Toplumsal ve Ekimsel Haklar konusunda Uluslararası Sözleşme ile Medeni ve Siyasal Haklar Kanununda Uluslararası Sözleşmedir.* Böylece bu son sözleşmelerle İnsan Hakları Evrensel Bildirisinde yer alan birçok temel hak ve özgürlükler açık olarak hukuksal belirlemelere ve tanımlara bağlanmıştır.

Konumuzun ayrıntılarına bu açıklamanın sınırları içinde girmek olanağımız bulunmuyor. Bu nedenle bitirmeye çalışacağım ve şunu vurgulamak istiyorum. Genel İnsan Hakları ve özgürlükleri konusunda dünya bir bütünleşmeye doğru hızla ilerlemektedir. Hiçbir ülke bu evrensel gidişin ve gelişmenin ne dışında kalmakta ne de kalabilmektedir. Uluslararası ilişkilerde ülkelere böyle bir hak tanınmamaktadır. Çünkü insan hakları ve özgürlükleri bakımından ulusal sancıların evrensel duyunçta (vicdanda) bir anlamı bir yeri olabileceği artık kabul olunmuyor. Bu nedenledir ki dünyanın herhangi bir yeride insan haklarına saldırılar, insan onuruna ters düşen uygulamalar tepki görmekte, yadırganmakta ve sonunda bir dayanışma hareketi başlayarak yaptırımlara üçgen boyutlara doğru uzanmaktadır.

Bütün insan hakları belgelerinin temeli denilebilir ki İnsan Hakları Evrensel Bildirisinin 3. maddesindeki büyük ana ilkeye dayanır. Bu 3. maddede denilir ki, *"yaşamak, özgürlük ve kişi güvenliği herkesin hakkıdır"*. Bunlar olmaksızın öteki hakların ve özgürlüklerin söz konusu olamayacağı, herhangi bir a: ; taşıyamayacağı günümüzde tartı, konusu olmaktan çıkmıştır. •

İNSAN HAKLARI ÜZERİNE

SEMIH GEMALMAZ

İNSAN hakları özellikle 2. Dünya Savaşından sonra günlük yaşamımıza giren bir kavram. Ne var ki, ne anlama geldiği ya da ne işe yaradığı konusunda çok açık-seçik bir noktada bulunuyor sayamayız kendimizi. Nitekim insan hakları denince ilkin çağrışan özgürlükler oluyor. Günlük dilde çoğun birbiri yerine kullanılıyor bu kavramlar. Hak ve özgürlük. Fakat aralarında bir ayrım var. Haklar, özgürlüklerin hukuksal metinlerde saptanmış, bu yolla da güvence altına alınmış biçimleridir. Demek ki hak ve özgürlük kavramlarının birbirlerini çağrıştırması doğal

Bu saptama bazı ipuçları vermiştir bize ya, bir başına yine de pek yeterli değildir. İşte bunun için özgürlüklerin nasıl temellendirildiğini araştırmak gerekir.

Yüzyıllar boyu insanlar, özgürlüklerin kaynağını tanrıya bağlamıştır. Bu uzun koşullanma öylesine etkilemiştir ki yığınları, gelişimle, tanrı dünya işlerinden elini ayağını çekince, yönetenler alıvermiştir hemen yerini. Yönetenlerin savı, Tanrının yeryüzü temsilcileri olduklarıdır. Elbetteki özgürlüğün kaynağının böylece gökten yere inmesi insanlık adına küçümsenemeyecek bir ilerlemedir, ilerleme olmasına ama, yine de değişmeyen bir durum vardır. O, özgürlüklerin hala kendileyin insana bağlanamamış olmasıdır.

Sanılmamalıdırki bu pek önemli değil. Nedeni şu: Özgürlükler kaynağını, gerek tanrı ve gerekse yönetenin olsun varlığına girik olarak bulunca, doğal sonuç, yığınlara özgürlüğün lütfediliyor olmasıdır. Özgürlüklerin kaynağı, onların kullanımında önem kazanacaktır. Yönetenlerin saltık özgürlüğünden —ki bu yönetmenin olanaklarıyla hak da kılınacaktır— yönetilenler küçücük paylar belki alacaktır. Bu görüşte, tanrı insanları eşit yaratmamıştır; özgür doğanlar yönetmeye, yönetilenler ise itaat etmeye yargılıdırlar. Önünde sonunda şu sonuç elde edilir. Yöneten, istencini sınırsız özgürlük içinde, yani keyifsellikle kullanabilir.

Batıda gelişim, yığınların olan bitene sessiz kalmaması ile gerçekleşmiştir. Nitekim Batı devinimi düşünsel köklerini, özgürlüğün kaynağını kendileyin insana, o sokaktaki sıradan insana bağlamada buluyor. Bu görüşte insan bütün çabalamaların amacıdır. Ondan daha değerli bir canlı yoktur yeryüzünde. Herşey ona ulaşmak, onun mutluluğu için. Üstelik insan, toplumu kendi özgür istenci ile birleşerek kurmuş ve böylece barış içinde yaşama arzusunu da belirtmiştir.

Bu gelişim bir anda gerçeklenmemiştir. Eski Yunandan beri belli bir düzeyde tartışma ve eleştiri geleneği ile Batılı insan için bir birikim oluşmuştu. Tarihsel, toplumsal gelişimle belirlenen bu oluşum hiç kuşkusuz belli bir tarihsel kesite ışık tutmaktadır ancak. Gerçekten de daha sonraları, özgürlüğe de topluma da bakışı değişecektir insanın. Fakat sonuçta çok gerilere gitmeksizin 1789 Fransız Devrimi, özgürlükleri temellendirmede çok önemli bir dönemeç olmuştur denebilir.

Doğuda ise gelişim başka bir çizgide yürür. Yığınlar eleştirel bir düşün dünyasından uzak, çileci bir eğilimle dolu, yeryüzünden çok öteki dünya ile ilgilidirler, Dünyasal (lâik) bir temele oturtulamayan özgürlükler, günlük yaşamda arka plana itilmiştir. Oysa hiç kuşkusuz dinler, insanlık tarihinde özgürlükler açısından bir aşamadırlar. Doğanın vahşiliğinden kent yaşamına geçiş, özgürlüklerin gelişimi bakımından gözardı edilemeyecek bir ilerlemedir. Çünkü özgürlükler, düzenin olmadığı yerde varolmaz. Nedir bu düzeni de, getirip gök ölçülerine bağlamak 20. yüzyılı için doyurucu olmasa gerekir.

Yüzyılımızın ilk yarısında iki büyük yıkım birden yaşanınca, özgürlükler insan hakları kavramlaştırması altında daha yoğun tartışma alanı bulmuştur. Gerçi pek yeni şeyler söylenmemektedir. Eskiden özgürlük için, adalet için, hoşgörü için ne denmişse, bütün bunlar şimdi insan hakları kavramı çerçevesinde yinelenmektedir. Ancak öte yanda, hızla gelişen tekniğin değiştirdiği dünyamızda, birey hak ve özgürlükler alanı da yeni boyutlar kazanmaktadır. Artık insan hakları, salt siyasal iktidarlar karşısında değil, örneğin ekonomik iktidarlar karşısında da gündeme gelmektedir. Hatta kültürel haklar ve özgürlükler sözkonusu olmaktadır. Hukukun bu yeni alanları hak statüsüne sokmada biraz eli ağır kalmaktadır. Bu durum hukukun doğasından kaynaklanmaktan çok, yönetenlerin, dünyanın hiç bir yerinde fazla özgürlüklerden yana olmamalarındandır. Demek ki günümüzde insanın hak ve özgürlük sahibi olmaklığı konusunda artık genelde bir kuşku kalmamıştır. Fakat özgürlüğün ortaya çıkış ve korunması süreci önem kazanmıştır.

İnsanın insan oluşundan ötürü özgür olduğu ve yasaların da bunu sağlama bağlaması gerektiği biçimindeki bir yaklaşımda, kişinin insan onuruna yaraşır olanaklar içersinde yaşaması ve gelişimini gerçeklemesi çabası insan hakları kavramının somutlaşmasıdır. Tarih boyunca insan haklarına ilişkin tüm bildiriler insanca yaşama arzusunun kanla yazılmış biçimleridir. İşte onun için saygındır, ödün verilmezdir.

Bilindiği gibi insan toplumsal bir canlıdır. Bu toplumsal örgütlenim devlet-birey ikiliğini ve ilişkisini ortaya çıkarmıştır. İnsan hakları kavramı bu bağlamda belirginleşir. Bireyin devletin karışması olmadan serbestçe devinmesi ve bu olanağı da devletin güvence altına alması süreci insan haklarının gündeme gelişidir.

İnsanın insan olduğunun bilincine ulaşması, özgürlüklerin ve hakların da farkına varmasıdır. Bireyin ortaya çıkışı (bireyin emarjansı) olgusu ile, özgürlükler ve haklar üzerindeki duyarlık koşut bir gelişim göstermektedir. Bu duyarlık aynı zamanda, hakların ve özgürlüklerin elde edilmesi sürecine yığınların doğrudan katılması ile pekişmektedir. Hakların ve özgürlüklerin verildiği edilgen bir toplumda, insan haklarına aykırı uygulanımlara tepkiler daha sudan olmaktadır. Nitekim bizde konunun gündeme gelmesi, yığınların doğrudan etkisinden çok "siyasal iktidar-bürokratik aydın" çatışması sonucu olmuştur.

Bu sürecin tehlikesi hak ve özgürlüklerin veriliyor olmasıdır. Özellikle son yirmi yılda açığa çıkan toplumsal arayışların ifadesi olarak yığınların doğrudan hak ve özgürlük istemleri, verilenlerin de geri alınması sonucunu doğurmuştur. Oysa ki, yığınların öz-

→

lemlerinin doyurumu, bürokratik aydın anlayışın eli yavaşlığına bırakılamaz. Hak ve özgürlüklerin korunmasında en önde gelen görevli kişinin kendisidir elbette. Fakat kişi devlet karşısında güçsüzdür. Onun için devlet kişinin o "küçük dünyasına" girmeyerek ve girmek isteyenleri de engelleyerek önlem almalıdır. Devlet açısından bir yüküm olan bu durum, devletin bireyden ödevlerini yerine getirmesini istemek hakkını olanaklı kılar. Güçlü bir devletin, bireyin hak ve özgürlüklerinden çekinmesinin, ürkmesinin yeri olmasa gerekir.

İnsan haklarının gerçek koruyucusu ise kamuoyu sağduyusudur. Gerçekten de kamuoyunun konu karşısındaki bilinçli ilgisine dayanan tutumu ile insan haklarının korunmasına yönelik hukuksal güvencelere ve mekanizmaların işletilmesine duyulan gereksinim arasında ters orantılı bir gelişim vardır. İnsan haklarının ihlâlinin yoğun olduğu azgelişmiş toplumlarda ise hukuksal güvencelerin önemi, azgelişmiş ülke aydınlarını bu konuda çok titizlenmeye iteleyecek kadar fazladır.

İnsan haklarının içeriği olan birey hak ve özgürlüklerinin karekteristiği, bunlar arasında bir sıradüzen (hiyerarşi) de öngörülemeyecek oluştur. Çünkü değersel açıdan hepsi eşit, hepsi vazgeçilemezdir. Bunun anlamı şudur: Siyasal iktidarlar bazı tehditleri gerekçe göstererek —yaşam hakkının en çok tehdit ediliyor olması gibi— bireylerden, diğer hak ve özgürlüklerinin bazıları için özveri isteyemezler, beklememelidirler.

İnsan haklarının korunması sürecinde duyarlı olmak, çağdaşlığın bir belirtisi olarak vatandaşlık bilincinin de ifadesidir. Bu bakımdan vatandaşlık bilinci, tüm çağdaş siyasal mekanizmaların motorunu oluşturmaktadır. Vatandaşlık bilinci cumhuriyetçiliği özümsemekle gerçeklenebilir. Bu da tebalık anlayışını paslı zincirlerini koparmak anlamına gelir. Yönetilmenin doğal, o halde yönetenin de sınırsız tasarruf olanağı olduğu inançlarının yıkılması anlamına gelir. Hakları kadar ödevlerinin bilincindeki vatandaşlar, insan haklarının amaçladığı insan onuruna yaraşır bir yaşamı elde etme şansına başkalarına göre daha fazla sahiptirler.

Unutulmamalıdır ki insan haklarının ihlâli, gerek birey ve gerekse toplumlar açısından yasal direni hakkını gündeme getirir.

ASPARUH HAN'IN BULGARİSTAN'I

Ertuğrul ÖZKÖK

"Zamir i drujba"... Barış ve Dostluk... Bulgaristan'a giden bir yabancının en çok duyduğu sözcükler bunlar olsa gerek. Yemek öncesi atılan söylevlerde, kaldırılan kadehlerde, toplantı bitimlerinde ve söyleşilerde sık sık yineleniyor. Ayrıca bir çok kentte *Drujba* adını taşıyan semtler kuruluyor. Değişen Bulgaristan'ın simgesi sanki bu iki sözcük.

Nitekim, Bulgaristan Bilimler Akademisi Başkanı Prof. Sava Ganovski de, *"Balkan Ülkeleri Felsefe ve Kültür Toplantasını"* bu sözcüklerle açıyor. Ekim ayının sonunda, sonbaharın ölçülü hüznünün ısıttığı bir Varna'da başlayan toplantı aynı havada devam ediyor.

ASPARUH HAN

Varna'daki toplantı bu yıl Bulgaristan'da düzenlenen yüzlerce toplantı, seminer, konferanstan yalnızca biri. Bulgaristan Devletinin kuruluşunun 1300'ncü yılı böyle kutlanıyor. Bu kutlama yılında Bulgaristan, kurucusu *Asparuh Han*'ı yaşayan bir kişilik haline getirmiş. Bütün kentlerin duvarlarında, yollarda, hediyelik eşya satan dükkanlarda bizlere pek yabancı olmayan bir resim bu tarihi yılı simgeliyor. Başında meğfer, gür bıyıklı yalın kılıcıyla daha çok Orta Asya'dan çıkan bir Türkü andıran bu kişi Asparuh Han. Yani Bulgaristan Devletinin kurucusu. Lenin, Dimitrov ve Jivkov'dan sonra en popüler kişilik oluvermiş.

Büyük kentlerin sinema salonlarının çoğunda onunla ilgili bir süper Prodüksiyon film geçiyor. Varna Körfezinin iki yanına birbirine bağlayan ve bizim Boğaz Köprüsünü andıran büyük bir asma köprü de O'nun adını taşıyor.

ÜZÜM BAĞLARI VE BACALAR ARASINDA

Kuruluşunun 1300'ncü yılında Bulgaristan geri kalmışlık çizgisini gerilerde bırakmış bir ülke görünümünde. Uçsuz bucaksız üzüm bağlarının hemen gerisinde yükselen sanayi bacaları bu yeni çehrenin birbirinden ayrılmayan iki yanı.

Varna'yı tatil bölgesi Altınkum'a bağlayan yolun bir tarafındaki lambalar yanıyor. Öteki taraf ise koyu bir karanlığa bürünmüş. *"Neden"* diye soruyorum. Mihmandarım güleç bir yüzle, *"öteki tarafını siz dostlarımıza gönderiyoruz"* diyor. Şakayla söylenmiş bu cümle Türkiye'de yaşamamamızın artık ayrılmaz bir parçası haline gelen kısıntıları anımsatıyor bana.

Buna karşılık Bulgaristan bir elektrik ülkesi. Büyük kentler ışıl ışıl parlıyor. Varna yazın cıvıltılı günlerini

BLEJEAN VE BASKET AYAKKABI: BULGARISTAN'DA GENÇLIGIN YENİ ÇEHRESİ

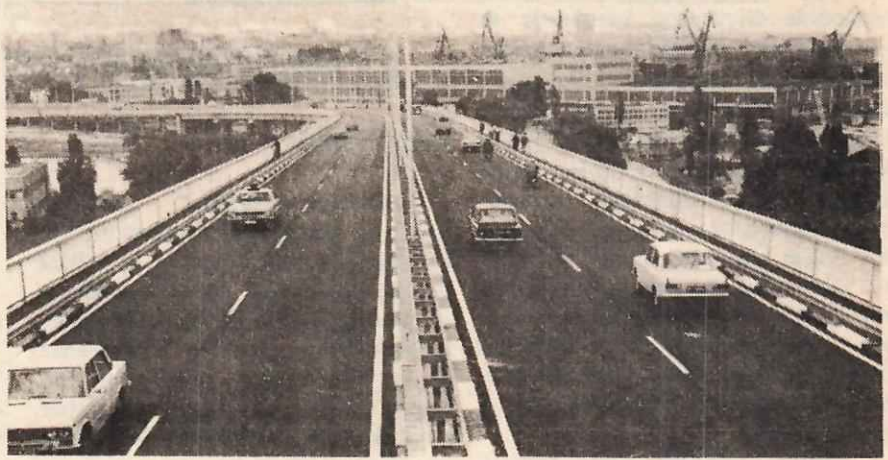
geride bırakırken bile pırıl pırıl içinde. Binaları, sokaklarında uçuşan martıların çığlıkları ve iyot kokusu ile daha çok Jacques Brel'in şarkılarındaki Okyanus limanlarını anımsatan Eski Varna da sık sık rastlanan İkarus Marka traleybüsler, bir zamanlar gözden düşen bu toplu taşıma sistemini yeniden canlandırıyor.

Asparuh Han'dan 1300 yıl sonra Bulgaristan kabuk değiştiriyor. Ama kabuk değiştiren toplum bu değişimi sancısız gerçekleştirebilecek mi? Bu sorunun yanıtını şimdiden vermek güç. Örneğin nüfusun az oluşu sanayi ve tarımdaki gelişmenin önünde şimdiden büyük bir verim arayışına itmekle birlikte sorun yine de çözülebilmiş değil.

MİSAFİR İŞÇİLER Mİ?

Bu verim arayışının ilginç örneklerine rastlıyorsunuz. Varna yakınlarındaki Georgi Traykov ilçesi tarım işletmeleri Başkanı Hristo Petrov ilginç bir uygulamayı anlatıyor. Elma ağaçlarının yüksek olması dolayısıyla ürünün kaldırılmasının zaman alması ve yeterli elaman bulunamaması dolayısıyla ürünün kaldırılması gecikmektedir. Sonunda bütün yüksek ağaçların sökülerek yerine bir insanın merdivene çıkmadan ayakta toplayabileceği yükseklikte bodur elma ağaçları dikilmiş. Bu yolla bir işçi önceleri günde 300 kilo elma toplayabilirken, bugün 1500 kilo toplayabiliyormuş.

Tarımda böyle yeniliklerle ve makineleşme ile bir ölçüde çözülebiliyor. Ancak sanayide bodur fabrikalar kurma olanağı yok tabii. Çözüm? *"Sanayide enformatizasyon, yani bilgi işlem makineleri ve robotlaşma, tarımda ise giderek artan biçimde makineleşme.* diye yanıtlanıyor bu sorular. Ancak bu arada ülkedeki Vietnamlı ve Kamboçyalı işçilerin sayısı da dikkati çekecek kadar artmış durumda. *"Yoksa sizin de misafir işçileriniz mi var"* diye soruyorum. *"Hayır onlar uluslararası dayanışma çerçevesinde burada eğitim gören, bilgi ve görgüsünü arttıran emekçiler"* diyorlar.

VARNA'DA ASPARUH HAN KÖPRÜSÜ

Georgi Traykov Tarım işletmesinden Varna'ya geri dönerken güzel bir sonbahar güneşi yavaşça aşağı iniyor.

— *"Çingene yazı"* diyor mihmandarım,

—*"Pastırma yazı"* diyorum.

Sonra mihmandarım ile arabanın şoförü dünyanın en evrensel sorunlarından birisi üzerinde tartışmağa başlıyorlar: Futbol. Varna, Burgaz'ı yenmiş. Arabanın radyosunda ise eski bir Amerikan disko şarkısının yeni düzenlemesi çalıyor: *"one way ticket"...*

Radyodaki bu müzik özellikle kentsel yörelerde gençlik kesiminde giderek belirginleşen bir olgunun da tanığı kanımca. Burgaz'da Varna'da, Sofya'da Güney Avrupa kentlerinde olduğu gibi *"piyasa yapan"* gençlere rastlıyorsunuz. Yirminci Yüzyılın İkinci yarısının evrensel yasası blujean orada da egemenliğini kurmuş. Deri ceketler ve blujeanlerin altındaki basket ayakkabılar yeni bir kültür kuşağının ilk sinyallerini mi veriyor?

Yanımda Türk meslekdaşım, *"sanayileşmenin diyalektiği"* diyor. Bu hızlı gelişme içinde blujean i, basket ayakkabılı, deri ceketli genci gelişmenin karşı savı olarak değerlendirmek kuşkusuz biraz abartmalı bir yaklaşım. Ancak yine de yakın bir gelecekte istemleri Devrimin ilk kuşağıyla benzeşmeyen bir gençlik tipinin ortaya çıkmasını beklemek de yanıltıcı olmayacak.

Bu görüş Bulgar meslekdaşlarımızda pek kabul görmüyor. Varna'daki toplantıya katılan bir toplumbilimci, *"Bu gençleri Batı'daki sorunlu gençlerle karıştırmamak gerekir. Bunların hepsinin daha öğrenimleri sırasında işleri hazır. Bitirir bitirmez bir işte çalışmağa başlayacaklar. Ayrıca spor, kültür ve öteki boş zaman değerlendirme olanakları gelişmiş bir düzeyde"* diyor. Kuşkusuz bütün bunlar sağlıklı bir gençlik kuşağının oluşması için son derece önemli. Ama yine de insan sormadan edemiyor: Bu olanaklar *"muhalif bir genç tipinin* ortaya çıkmasını engelleyebilecek mi? Bunu zaman gösterecek.

YAZKO FİLİM GÖSTERİLERİNE BAŞLADI

YAZKO Topluluğu'nun sanat çalışmaları 14-18 Aralık 1981 tarihleri arasında yoğunluk kazanıyor.

Bu sanat olaylarında ağırlık film gösterileri ve gösterilen filmler üzerine söyleşiler çevresinde. Bu filmler arasında Cengiz Aytmatov'un eserinden yararlanılarak gerçekleştirilen "Selviboylum Alyazmalım", Bertrand Tavernier'in yönettiği "Ölüme Doğru", Maximilian Schell'in yönettiği "Yargıç ve Celladı" ve Orhan Kemal'in aynı adlı eserinden Erden Kıral'ın gerçekleştirdiği "Bereketli Topraklar Üzerinde" özellikle dikkat çekiyor.

Film gösterileri ve film sonrası söyleşilerin tümü AKM sinema salonunda yer alıyor.

Bunların yanısıra Zeliha Berksoy'un "Ben Bertolt Brecht" adlı dinletisi 14.12.1981 günü saat 21'de Kenterler Tiyatrosu'nda, "Sinema Dili, Edebiyat Dili" konulu Açık Oturum 17.12.1981 günü saat 14.30'da yine aynı yerde izlenebilir.

Ayrıca 14-18 Aralık 1981 tarihleri arasında Kenterler Tiyatrosu Lobisinde, Yazko üyesi yazarların imza günleri ve İsa Çelik'in "Yazar Fotoğraflar" adlı fotoğraf sergisi var. •

ADİL ALTAY ÖLDÜ

FESHEDİLEN Cumhuriyet Halk Partisi Sivas eski Senatörü Adil Altay 6 Aralık 1981 günü Ankara'da öldü.

Sivas Barosu Avukatlarından Adil Altay beş çocuk babasıydı.

58 yaşında ölen Altay'ın cenazesi doğum yeri olan Zara'ya gönderilerek orada toprağa verildi. Kendisine rahmet, aile ve yakınlarına başsağlığı dileriz. •

AHT'İN KÜLTÜR MERKEZİNDEKİ GÖSTERİLERİ

ANKARA Halk Tiyatrosu Kültür Merkezi Aralık ayı programında tiyatro, sinema ve sergi dallarında etkinlikler yer alıyor.

Yönetmenliğini Erkan Yücel'in yaptığı, İrfan Yalçın'ın *"Fareyi Öldürmek"* adlı eseri devam ediyor.

"Atçalı Kel Mehmet" 1829-1830 yıllarında Aydın ve yöresinde başlayıp, gelişen bir halk hareketinin önderi. Oyunun gerçek bir olaydan kaynaklanması, önemini daha da artırıyor. Yazar Orhan Asena'nın oyuna kattığı bir kişilik ise olayda akıl ve sağduyu'nun sözcülüğünü yapıyor. Oyun 15 Aralık'ta başlayacak. Yönetmeni Fuat Çiyiltepe.

Aralık programında üç de film yer alıyor. Bunlar: 1-31 Aralık tarihlerinde gösterilecek *"Gangsterin Kaderi"*, 14-27 Aralık tarihlerinde gösterilecek *"Pembe Panter"* ve 28 Aralık-10 Ocak tarihlerinde gösterilecek *"Kan Kardeşler"*.

Ayrıca Ersin "Yorgun Savaşçı" filminden "Milli Mücadele Görüntüleri" adlı fotograf sergisi de Kültür Merkezi lobisinde sergileniyor.

SERGİLER

ANKARA'DA

TURKUVAZ: "Baykal ailesi resim kolleksiyonu" resim sergisi, 3 Aralık 1981 gününden 17 Aralık 1981 gününe kadar izlenebilir.

EVRENSEL SANAT GALERİSİ: "Ruzin Gerçin" resim sergisi 2 Aralık 1981 gününden 14 Aralık 1981 gününe kadar izlenebilir.

TAKI: İbrahim Balaban'ın "Erenler" konulu resim sergisi, 1 Aralık 1981 Salı gününden 19 Aralık 1981 gününe kadar izlenebilir.

VAKKO: "Yurtta Sulh Cihanda Sulh" yarışmada ödül kazanan eserler sergileniyor. 1 Aralık 1981 Salı gününden 31 Aralık 1981 gününe kadar izlenebilir.

İZMİR'DE

RESİM HEYKEL MÜZESİ
15-30 Aralık 1981 tarihleri arasında ise Özdemir Altan'ın sergisi var.

VAKKO SANAT GALERİSİ
"Batılı sanatçıların gözüyle Türkiye" adlı gravür sergisi 17 ve 19'ncu yüzyıllarda Türkiye'ye gelen yabancı sanatçıların gözlemlerini yansıtıyor.

SÜZAN GALERİ
Mustafa ASLIER'in resim sergisi 25 Aralık 1981 gününe kadar izlenebilir.

AKBANK SANAT GALERİSİ
Hakkı BİNGÖL resim sergisini 25 Aralık tarihine kadar izleyebilirsiniz.

İŞ SANAT GALERİSİ
Halikarnas Balıkçısı'nın mezarının yapımına katkıda bulunmak amacıyla bağışlanan değişik sanatçılara ait tablolar sergileniyor.

ALMAN KÜLTÜR MERKEZİ
Münih'deki ünlü KERLİKOWSKY Galerisi'nde sergilenen "Sanat ve sanatçılar için reklam" adlı sergi 15-31 Aralık tarihleri arasında görülebilir.

GAZİPAŞA'DAN

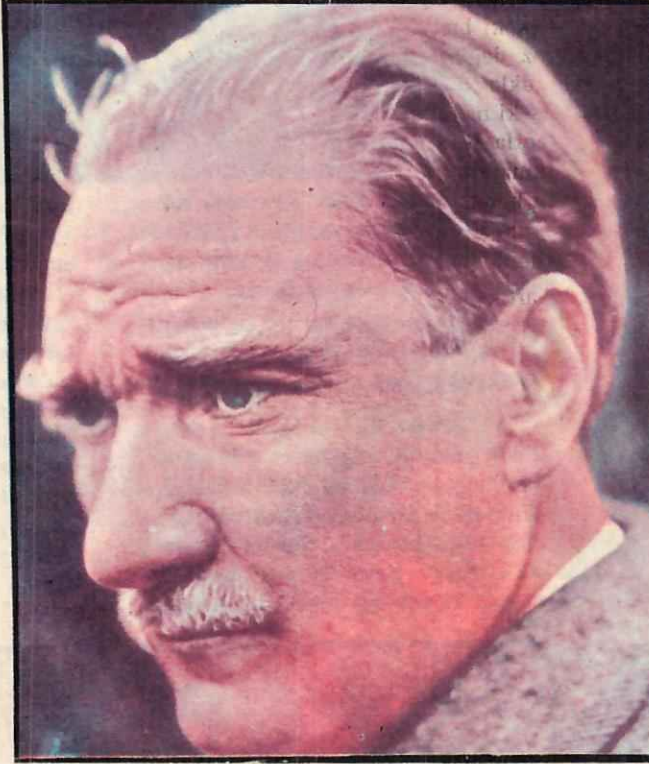
BİRAZ DA "SANAT" "MANAT" ÜZERİNE

Fikret OTYAM

Mustafa Kemal Atatürk, *"Sanatsız kalmış bir milletin hayat damarlarından biri kopmuş demektir"* diyor bu dokuz sözcükle çok önemli bir şeyi vurguluyor, sanatın yüceliğini belirtiyor, gerekliliğini, sanatın *"bir hayat damarı"* kadar işlevi olduğunu çakıyor "olan" kafalara.

Atatürk, ülkede demirağları kurarken, sanatın da yolunu ihmalden gelmemiştir, çizmiştir yolu, göstermiştir, sanatçılara olanaklar sağlamıştır ve bu yoldan günümüze gelinmiştir. Ne ki kimileri Atatürk'ün bıraktığı yerde kalmışlarsa bir arpa boyu ilerleyememişse bundan sorumlu Atatürk olabilir mi? Bakıyorum, bu gibiler, Atatürk'e sığınarak beceriksizliklerini örtmeye çalışageliyorlar, tutucudurlar, dinde yobazın adı çıkmıştır, ama asıl yobaz bunlardır kanımca. Yeteneksiz, tutucu, beyin hücreleri çalışmalarını yıllar önce durdurmuş, kurulmayan saate dönmüşlerdir bu gibiler. Ama, adam yokluğunda *"Payeler"* edinmişlerdir, makamlara gelmişlerdir ve *"baş"* olmuşlardır. *"Sanat başı"*, yani halkın dediği üzre *"baş ol da istersen soğan başı ol"* deyimine sıkı sıkıya sarılmışlardır bu gibiler ve günümüzde öylesine çoktur ki bu tipler ve Atatürk'e ihanet içindedirler aslında, yani hayat damarlarından birinden yoksun kılmaktadırlar ülkeyi, milleti bu ihanet değil de nedir söyler misiniz?

Çok yazdım, Gazipaşa'da tek eğlence ve izlencemiz Televizyondur diye. Gerçekten öyle, akcama bakmadan edemiyoruz ta ki dostlar gele... Bütun gün resim vapıp, vazı yazıp,

dergi kitap, gazete okuyup, kilim dokuyup akşamı edende ister istemez saate gidiyor gözlerimiz, TV'nin başlama saatine ve düğmeye basıyoruz. Allah tümden razı gelsin TRT yöneticilerinden, ara sıra piyes miyes aktarıyorlar da bu arada tiyatro gereksinimimizi karşılıyorlar! Örneğin geçenlerde akcama uygulanan *"Bağdat Hatun"*'u izledik iki hafta. Büyük bir rastlantı elektrik kısıtlamasına da denk gelmedi, gelmedi de bi güzel seyrettik koltuklara gömülüp, cigaralarımızı tüttürüp, kahvemizi höpürtederek! Canım kahve dediysek bizim ev turistik gazino değil elbet, turizm mevsimi geçmişken ithal edilen ve kilosu bin liradan dağıtılacak kahveye kavuşacak turistik tesislerden, kahve dediysem ikinci dünya savaşından bildiğim kahveden, nohut kavurması yani!

Neyse, Bağdat Hatun başladı. Başladı ama, Baba Emir Çoban mı ne birisi vardı koca Muammer Esi, kaşları kendi kaşı, sakal ve bıyıkları bizim Filiz'in kilim dokurken araya kattığı halis tiftikten ak ak, Esi konuşurken o takma tiftik bıyık ve sakalı düşecek diye oyun boyunca ödüm *"zıttı"*, derken Bağdat Hatun göründü ak camda, önce Pakistan Hava Yolları (PİA)nın hosteslerinden birisi yanlışlıkla ekrana girdi sandım, değilmiş, gerçekten Bağdat Hatun, nam—ı diğeri Ayten Gökçer'miş! Rahatladım. Ece, ece dediğin genç olur, körpe olur, gıdıları şıngır mıngır sarkmaz, ama ece Bağdat Hatun'a sanırım makyajcılar oyun etmişler, bir güzel yaşlandırmışlar, bazı yerleri kırış kırış belki ışıktan elbette ışıktandır. Bozkurt Kuruç çok iyi idi. Bir aralık Bahadır Han elbise değiştirdi yine şaşırdım yoksa Suat Yalaz'ın mı kimindi unuttum bir Karaoğlan vardı halk kahramanı eski yıllardan, Karaoğlan'ın tıpkısının aynısı, sonra en çok da Bağdat Hatun'un o yedi kardeşini çok sevdim, itfaiye erleri gibi yani onların hortum tuttukları gibi ne güzel tutuyorlardı kılıçlarını?

Kimdi not almayı unutmuşum, birisi dedi ki *"Hakan, ekonomiyi elinde bulundurmuyorsa hakan değildir"* ne demek istedi yani, ne demek istedi? Hakan, ekonomiyi elinde bulundurmuyorsa hakan değilmiş! Pöh...

Bağdat Hatun ki nam—ı diğer Ayten Gökçer yine en güzel *"gözleriyle"* en güzel oynuyordu gözleriyle. Gözlerinin o güzelim aklarını pörtletiyordu fincan gibi, kar gibi aklarını.. Dayanamayıp bağırdım, *"Ay Bağdat Hatun nasıl aklattın gözlerinin akını böylesine deyiver a cânım?"* O'nun sesinden yanıtı geldi gaipten gelir gibi:

"Mintaksla canım Mintaksla.." Böylelikle öğrenmiş oldum.

Bir aralık bayan Mevlâna da oluverdi Bağdan Hatun.. Sonra Kızılay'cı oldu yoksullara yiyecek, içecek, giysi miys. dağıttı ve Bağdat Hatun da bitiverdi! Yine birisi dedi ki oyunda *"İktidar kargaşalıkla el değiştirir"*, evet yaman sözler vardı oyunda ama, ne ki Mintaks reklamı mı izledim, Bağdat Hatun'u mu izledim şaşırıp kaldım..

Geçenlerde de harika bir müsamere izledik, sanırım 10 Kasım gecesi. V.R.Z.B. tiyatro sanatçılarının şiirli müsameresi. Böyle bir tiyatro yok mu? Yahu ben buradan, taaaa Gazipaşa'dan biliyorum da sizler o koca kentlerde oturanlar nasıl bilmezsiniz? VRZB Tiyatrosu İstanbul'da icra—i sanat ey-

→

ler, Vasfi Rıza Zobu Bey Tiyatrosu biraz da İstanbul Belediyesi Şehir Tiyatrolarıdır. Akcamda belirlenenler gayet nizamı bir şekilde ortaya çıkıp ellerini kollarını oynatarak ünlü şairlerimizin Atatürk'e ilişkin şiirlerini kıraat eylediler, aman nasıl güzeldi nasıl güzeldi, görmeyenler olduysa büyük bir talihsizlik olmuştur sanat, görgüleri için. Çünkü bu kadar kötü şiir okunmaya, bu kadar güzel "!" bir şiir müsameresine bir daha zor tanık olurlar, ama neden olmasın, ilkokul müsamerelerine gitsinler, bebeciklere şiirler okutsunlar, dürbünle baksınlar büyütsünler bu bebecikleri işti tıpkısı olmuş olur!. Hakkı teslim gerekir, iki üç sanatçı da *"gerçekten"* okudular şiirleri nasıl olur da VRZB tiyatrosunda barındırılır böyle şiir okumasını bilen sanatçı, buna şaşayazdım, diksiyonları iyi, sözcükleri yutmuyorlar, anlamını veriyorlar, noktasını, virgülünü biliyorlar, yani nerede duraksanacak, nerede nefes alınacak, nerede ne olacak gerçekten biliyorlar, VRZB bunları da derhal atmalı tiyatrodan, zira iyi sanatçı oldukları şiir okumalarından da belli oluyor, haa yakında duyarsam inanın şaşmayacağım! Zira son zamanlarda hazretin en büyük *"oyunu"* budur da...

ARAYIŞ OKUYAN BABALARIN ANALARIN ÇOCUKLARI SÖZÜM SİZEDİR

Bakın babalarınıza analarınıza yazdım, şimdi sizler için yazıyorum. Biz burada TV ile eğleniyoruz, başlamadan açıyor, hatta bittikten yarım dakika sonra kapatıyoruz televizyonumuzu!. Uykudan Önce'niz var ya hani sizler için yapıldığı sanılan yayın, işte bir süredir orada bir kukla gösteriliyordu sözüm ona İbiş'miş! İbiş sevimlidir, ibiş sevecendir ama Uykudan Önce'nin İbiş'i yani o çirkin mi çirkin, iğrenç mi iğrenç, sevimsiz mi sevimsiz kuklayı görünce kan beynime sıçrıyordu böylesine berbat, korkunç suratlı kuklayı çocuklara nasıl çıkarırlar diye! Neyse demek ki bu duyguda da yalnız değilmişim o İbiş adlı kukla için hayli tepki gelmiş ki masalcı teyze sizlere zorla sevdirmeye çalıştı, korkmayın dedi, demek ki nice bebe, yani sizler kormuşsunuz o çirkin suratlıdan, derken o pis suratlı kukla artık gösterilmiyor ama geçenlerde çağ dışı metinlerden pek de çağdaş sayılmayan biçimde bunları aktaran ikide birde *"a benim canlarım"* diyen, üstelik içtensiz diyen ikide birde *"ııhhhg"* lar ekleyen bu teyze, İbiş'in yemek yemediği için tatile gittiğini söyledi! Hayır o İbiş denilen kukla, o sevimsiz kukla kaldırıldı, yani o masalcı teyze doğru söylemedi sizlere, bakın yalan söyledi demiyorum milyonlar önünde, dikkat edin doğru söylemedi diyorum, yalanın, doğru söylemenin yani bunun kötülüğünü sık sık vurgulayan masalcı teyze size şöyle demeliydi:

GÖKÇER: "GÖZLER, YLE" EN GÜZELİ OYNUYORDU.

"Sizden aldığımız mektuplarda İbiş kuklasından korktuğunuzu öğrendik, onun için daha sevimli bir kukla yapılıncaya kadar bunu rafa kaldırdık.." Tabii bunda o teyzenin suçu yok, suç ona bunları söyletmeyenlerde ama siz siz olun bebeler, bu teyzenin reklamını yaptığı buzdolabından alın diye ananıza babanıza yalvarmayın, sizlere masal diye anlattığı şeyleri dinleyip geçin, sevimli ayı'yı seyredin, hele hele dünya tatlısı sevimli Değerli köpeğin, yani Değerli'nin serüvenlerini izleyin, anlatılan masallardan daha çok yararlanacaksınız, daha iyi şeyler öğreneceksiniz.

Belki bu yazının başlıığındaki "Sanat" "Manat" sözcüklerine de takılacaksınız. Haydi sanatı biliyoruz ama *"Manat"* nedir diyeceksiniz? Yanıtını ben vereyim, bizim televizyonda sanata hiç rastlanmadığı için hep *"Manat"* gösterileri vardır yani belki sizlerin de izlediğiniz şeyler, işte bunlardır. *"Manat"* dediğim şeyler, bilmem anlatabildim mi? Yani Sanat'ın tersidir...

EFENDİLER

Ne demiş Atatürk, yüce insan?

Demiş ki, *"Sanatsız kalmış bir milletin hayat damarlarından biri kopmuş demektir"*

Ayrıca *"efendiler"* demiş, *"mebus olabilirsiniz vekil olabilirsiniz hatta reisicumhur olabilirsiniz ama sanatkâr olamazsınız".* Eğer yaşasaydı eklerdi, *"Efendiler, mebus olabilirsiniz, vekil olabilirsiniz TRT genel müdürü de olabilirsiniz ama sanatkâr olamazsınız"*

Bir TRT genel müdürünün, bir bakanın, bir danışma meclisi üyesinin illâ sanatkâr olması diye de bir zorunluluk yok, yok ama sanatdan, sanatçıdan yana olmak diye birşey var.

Şimdi sizlere rüya gibi gelebilecek şeyler yazayım!

Düşünün biryol. Sipiker çıkıyor ve TRT haberlerinden sonra şöyle diyor:

"Şimdi de sanat haberlerimiz" yani günün spor haberleri yerine yahut onun yanı sıra günün sanat olaylarını veriyor beş on dakika! *"Olacak şey mi"* demeyiniz, olması gereken aslında budur... Ama bir TRT ki günlük spor haberlerini bilmem kaç saat ayırır, ekipler oluşturur, milyonlar döker, bir hava durumuna öylesine önem verir de Atatürk'ün *"Sanatsız kalmış bir milletin hayat damarlarından biri kopmuş demektir"* buyruğunu görmezlikten gelirse buna *"bakar kör"* denilir, ihanet denilir, Atanın buyruğuna ihanet denir, sanattan yoksun bırakılan halkına ihanet denir, sanatçısına ihanet denir.. Göstermelik Atatürkçülük denir.. Sanattan korkmak denir, sanatçıdan korkmak denir ama bilinmeli sanat olsun, sanatçı olsun *"kolera"* değildir!

Evet, umutsuzluk yasaktır, yılgınlık yasaktır sanatçı için, sanatsevenler için, halkın tümü için de geçerlidir elbette, gün olacak yüce insan Atatürk'ün bu buyruğunu da uygulayacak kişiler gelecektir TRT' nin başına da ve spiker başlayacaktır:

"Şimdi de sanat haberleri" ve günün gelecek TRT'de de Manat'çıların saltanatına son verilecektir, manatçı kafaların da elbette çünkü ol kitapta böyle yazılıdır, Atatürk böyle demiştir: *"Sanatsız kalmış bir milletin hayat damarlarından birisi kopmuş demektir"* Birisi çıkacak, milletin kopan koparılan sanat damarını ustalıkla takacaktır.. Ama üç gün mü diyeyim, üç hafta mı, üç yıl mı? Bilemem, falcı mıyım?

Ama bu damar ergeç takılacaktır ve Atanın buyruğu uygulanacaktır ve ne güzel olacaktır o Türkiye, Türkiyemiz? Biryol düşünür müsünüz? ●

ANAYASA VE SİSTEM TARTIŞMASI

"ON YILLIK ANAYASALAR" Başlıklı Haftanın Yazısında "Anayasanın amacı yalnızca bir konuda belli düzenlemeler getirmekten çok, devletin temel kuruluş ve işleyişini düzenlemektir. Bu yüzden Anayasaların, çoğulcu özgürlükçü demokrasilerde farklı görüşleri savunan toplum kesimlerinin üzerinde anlaşabileceği, en azından "içine sindirebileceği" bir yapıya sahip olması gerekir..." denmişti. ARAYIŞ'ın 11 Temmuz 1981 tarihli 21. sayısında.

Anayasa yapmanın, iki temel kuralı olarak da "toplam kesimlerinin temsili" ile "özgür tartışma" ortamı ilkelerine bağlı kalınması gerekliliği savunulmuştu adı geçen yazıda.

Milli Güvenlik Konseyi ile Danışma Meclisi'nden oluşan Kurucu Meclis' de Anayasa konusu gündeme gelirken ARAYIŞ bir kez daha konuyu ele almak gerekliliğini duydu.

Bu nedenle de arkadaşımız Mehmet ERDÜL, Prof.Dr. Bahri SAVCI, Prof. Mümtaz SOYSAL ve Doç. Dr. Fazıl SAĞLAM ile bir görüşme yaptı.

Kısa hayat öykülerini yazı bütünü içinde bulabileceğiniz, öğretim görevlilerinin, ARAYIŞ'ın Kurucu Meclis ve Anayasa konularındaki sorularına ilişkin görüşleri şöyle:

ARAYIŞ: 2485 Sayılı 'Kurucu Meclis Hakkında Yasa' gereğince Milli Güvenlik Konseyi ile Danışma Meclisi'nin bileşiminden oluşan Kurucu Meclis, Anayasa Hukukuna göre, 'Kurucu Meclis' niteliğinde midir? Değilse, ülkemiz ve tüze yönünden ne tür sakıncalar getirebilir?

Prof.Bahri Savcı: Kurucu Meclis, ulusal egemenliğin ilk ve en önemli tasarrufudur. Bu ulusun kalbinde Anayasa yapımı yatmaktadır. Ulusal egemenliğin en önemli tasarrufu olan Anayasa da ulus adına bir Kurucu Meclis tarafından yapılırsa, doğruya ve pratiğe en uygun davranış olur. Yalnız Kurucu Meclisin bir ideal ölçüde kurulması sorunu vardır, bir de koşulların elverdiğince kurulması vardır. İdeal şekli, ulusal egemenliğin ilk ve en önemli tasarrufu olan bir anayasa yapma yetkisinin seçimden çıkan bir heyet tarafından kullanılmasıdır. Ama içinde yaşanılan tarihsel koşullar, yerel kolar buna elvermediği taktirde, derece derece seçime yakın sistemler bulunur. Bu sistemler ne derece seçime yakın olursa, o derece iyi olur. Biz de demek ki tarihsel koşullar, yerel koşullar Danışma Meclisi niteliğinde bir Kurucu Meclis'in kurulabilmesini gerektirmiş, o yapılmıştır.

Yapılması gereken şey, başlamış olan bu heyetin, bundan sonra güzel bir ruhsal çerçeve içersinde çalışmasını sağlamaktan ibarettir.

Prof.Dr. Bahri SAVCI

SBF mezunu, SBF'de asistanlık yaptı, profesör oldu. 27 Mayıs'tan sonra Kurucu Meclis kurucu yasasını hazırlayan beş kişilik heyette, Anayasa Komisyonunda görev yaptı. Kurucu Meclis Üyeliğinde bulundu. Türk Siyasi İlimler Derneği Başkanı, SBF İnsan Hakları Merkezi Başkanı, UNESCO Milli Komitesi Yönetim Kurulu Üyesi. Çeşitli yapıtları vardır. Halen SBF Anayasa Kürsüsü Profesörü.

ANAYASAYI HAZIRLAMA MECLİSİ

Prof. Mümtaz SOYSAL: Kuruculuk Yetkisini halkoylaması sırasında halkın kendisi kullanacak. Eğer meclis tam seçimden çıkma bir meclis olsaydı, Kurucu Meclis sözüne daha layık olabilirdi. Fakat ortada bir yanlış adlandırma varsa bu yanlış adlandırma 1961'de de sözkonusuydu. O Anayasayı yapan ya da o Anayasayı hazırlayan Meclis de tam seçimden çıkmamakla birlikte, yine Kurucu Meclis adını almıştı. Bir kanadı yine şimdi Milli Güvenlik Konsayi'nin prosüdürüne benzer bir biçimde Milli Birlik Komitesi'den oluşuyordu. Bunun için Türkiye'de yanlış adlandırma geleneği sürüp gidiyor. Bunce bu iki Meclise de Anayasayı Hazırlama Meclisi dense daha doğru olurdu.

Doç.Dr. Fazıl SAĞLAM: Bu konuda söylenenlere katılıyorum.

Burada belki konunun bir başka yönüne dikkati çekmek yararlı olur. Bir anayasanın uzun ömürlü olması, mümkün ölçüde geniş bir uzlaşma zeminine, bilimsel deyimiyle bir "consensus"a (oydaşma, uyuşum) dayanmasına bağlıdır. Bu açıdan 1924 ve 1961 Anayasalarını karşılaştırırsak: 1924 Anayasası, Kurtuluş Savaşının bir ürünü olarak ortaya çıkmıştır ve tüm ulusça benimsenmiş bir anayasadır. Bu nedenle de 1961'e göre daha uzun ömürlü olabilmiştir. 1950'lerden sonra bu Anayasaya yapılan eleştiriler, kurduğu sistemin esasına ve temel çizgisine değil, çok partili yaşam bakımından eksik kalmış noktalara yöneltilmiştir. Buna karşılık 1961"e baktığımızda, bu Anayasa'nın yapılışında önemli bir kesimin dışlandığını görüyoruz. Türkiye'de bellli başlı siyasal görüşlerden birinin temsilcisi olan bu kesim, daha baştan Avrupa' ya karşı çıkmış Anayasalar, toplumsal ve siyasal sorunları ne ölçüde çözebilir? veya toplumsal yokluğu, bu tür sorunların, temel daha başka yoğunlaştırmakta, sonu gelmeyen anlamsız bir anayasa tartışmasına yol açmaktadır. Bir taraf kendi yaptığı Anayasayı her sorunu çözen sihirli bir belge olarak görmekte ve göstermekte, diğer tarafta onu kendi faaliyetini engelleyen bir ayak bağı saymaktadır. İşte bu tartışmalar Anayasanın çabuk yıpranmasına, saygınlığını yitirmesine neden olmaktadır.

Yeni Anayasa yapılırken, bu noktanın gözönünde tutulması büyük bir önem taşıyor. Burada ilk dikkat edilmesi gereken şey, bir salt tepki davranışına kapılarak 1921-1924-1961 çizgisinin dışında yepyeni modeller peşinde koşmamak; ikincisi, siyasal faaliyetin örgütsel düzeyde durdurulduğu bir ortamda, bunu dengeleyici bir yönde kamuoyunda açık bir tartışma ortamını teşvik ederek geniş bir consensusu sağlayıcı bir çalışma içine girmek. Gerek Danışma Meclisi ve gerekse Anayasa Komisyonu Sayın Başkanlarının konuşmaları bize bu açıdan umut verici, olumlu bir yaklaşım ola- →

rak gözükmektedir.

ARAYIŞ: Yeni anayasanın temel ilkeleri hakkında neler düşünüyorsunuz? Kuvvetler ayrılığı ve bunun alacağı biçim hakkında ve aralarında kurulacak denge bakımından görüşlerinizi öğrenebilir miyiz?

Prof. SAVCI: Bu soru yeni anayasanın temel ilkelerinden çok, kuvvetler ve güçler ayrılığı konularını içeriyor. 61 anayasasının temel ilkeleri demokratik düzenin temel ilkeleri olarak vazgeçilmez niteliktedir. Ama şimdi ortada bir kuvvetler, güçler ayrımı sorunu vardır diyorsunuz. İyi de ediyorsunuz. Buna şöyle bir açıdan bakmak lazım geliyor. Sözkonusu olan bir demokrasidir. Bu da ulustaki egemenliğin iyi bir açıdan değerlendirilmesini gerektirir. Yani ulusal egemenliğin kullanılması muhakkak ve muhakkak temsilci organlarda toplanmalıdır. Temsilci sıfatı olmayan, yani seçimlerle gelmeyen herhangi bir organda egemenliğin en küçük bir tasarruf yetkisinin, olanağının bulunmaması gerektiğini gözönünden ırak tutmamak lazım gelir. Ulusal egemenliğin kullanılışının temsilci organlarda toplanması bir ilkedir. Bunun hemen arkasından Türk demokrasisinin tarihsel gelişimine uygun olarak görevler ayrımı gelir. Bu da ayrılan görevlerin ifade ettiği kuvvetler arasında bir denge kurulması ile olur. Görevler ayırımının hedefi yetenekli bir yürütme kurmaktır. Bunu parlamento içinde güçlü bir çoğunluğa dayalı bir kabine hükümeti pekala sağlar. Fakat, unutulmaması lazım gelen birşey ki unutulmasından korkuyorum, ulusun egemenliğini temsilci organlarda toplayıp, onlar arasında görevler ayrımlaşması ve denge kurulması yoluna giderken, bu organlardan herhangi birinin veya tümünün denetimden uzak düşmesi tehlikesiyle de karşılaşabiliriz. Onun için özellikle yürütmenin her eyleminin, her işlevinin istisnasız olarak mutlaka ve mutlaka bir denetimden geçmesini sağlamak gerekir. Yeni anayasada da bu denetim, siyasal denetim mi, hukuksal denetim mi, kamuoyu denetimi mi olur, hepsi gayet iyi organize edilmelidir. Fakat görünürdeki eğilim hukuksal denetimin biraz zayıflatılması yolundadır. Bu büyük sakıncalar doğurur.

Prof.SOYSAL: Sorunuzu '1961 Anayasında güçler arasındaki ilişkiler bakımından aksayan yönler nedir?' biçimine dönüştürerek yanıtlamak daha doğru olabilir. Bana kalırsa genel denge bakımından, güçler arasındaki denge bakımından 1961 anayasasını suçlamak yanlıştır. Genellikle bu suçlama, yürütmenin elinin kolunun bağlandığı biçiminde söyleniyor. Oysa gerçeğe baktığımız zaman, çalışmayan yürütme değil, parlamentodur. Yürütmenin elini kolunu bağlayan bir parlamento sözkonusu değil, tam tersine çalışmayarak yürütmeyi etkisiz kılan bir parlamentodur sözkonusu olan. Bu yürütme, yetkisizliklerinden dolayı çalışamaz duruma gelmemiş, parlamentoda dayandığı çoğunluğun çalışmaması dolayısıyla işleyemez duruma gelmiştir.

Yine yapılan suçlamalardan biri, yargının yürütmenin elini kolunu ve bir ölçüde de parlamentonun elini kolunu bağladığı biçimindedir. Bu da teker teker örnekler ele alınarak incelendiği zaman, çok doğru bir sonuç olmasa gerek. Çünkü parlamentonun eli kolunun bağlanması, ancak anayasayı ihlal ettiği zaman, anayasaya aykırı yasa çıkardığı zaman, daha doğrusu bunların anayasaya aykırılığı iddia edildiği zaman söz konusu olmuştur. Yürütmenin elinin kolunun bağlanması da Anayasa'ya yasalara, genel olarak hukuka aykırı davrandığı zaman söz konusu olur. Anayasa Mahkemesi'nin ve Danıştay'ın bazı kararlarında eleştirilebilecek yönler, eleştirilmesi gerekli yönler bulunabilir. Ama bu, sistemin esasını değiştirmek için bir gerekçe olamaz. Çünkü sistemin esası, parlamenter yönden ortaya çıkabilecek tıkanmaları, yürütme ile yasama arasındaki gerginlikleri önlemesi bakımından, özellikle hızlı kalkınma geçişlerinde olan ülkeler için en elverişli olanıdır. Başkanlık sisteminde yürütme ile yasama arasında bir gerginlik ve uyuşmazlık sık sık ortaya çıkabilir ve her iki güç arasındaki kopukluk dolayısıyla işler sürüncemede kalabilir. Oysa parlamenter sistem, yasama ve yürütme arasında dengeli bir ilişki kurarak bu tür tıkanıklıkları önler. Sistemde işlemeyen yönler olmuşsa, bu, Anayasa'nın genel düzenleyişi açısından değil, bu düzenleyiş içinde yer alan organların kuruluş ve çalışmasına ilişkin bazı kuralların yetersizliği açısındandır. Örneğin Cumhurbaşkanı seçiminde ortaya çıkan tıkanıklık ya da Meclislerin salt çoğunlukla toplanmalarını öngören kural yüzünden Meclislerin engellemelerle toplanamaz hale getirilmesi gibi.. Bu tür tıkanıklık sistemin esasını bozmadan düzeltilebilir ve bunun yapılması da gereklidir.

Prof.Dr. SOYSAL

Gerekli bilgiler "100 Soruda Anayasa" yapıtının kapak arkasında var. O bilgilere ek olarak: Uluslararası Af Örgütü Başkan Yardımcısı, 1976-1978-1979 yılında UNESCO İnsan Hakları Öğretimi Uluslararası Ödülü sahibi.

SAĞLAM: Güçler ayrılığı bakımından söylenmesi gereken şeyler sanırım söylendi. Ben isterseniz sorunun ilk bölümü bakımından bazı şeyler ekleyeyim, yani Anayasanın temel ilkeleri bakımından... Sözünü ettiğim ilkelerin başında "Cumhuriyetin değişmezliği ilkesi" gelir (AY m.1 ve 9). Cumhuriyetin nitelikleri ise Anayasanın 2. maddesinde sayılmıştır: "Türkiye Cumhuriyeti, insan haklarına ve başlangıçtaki temel ilkelere dayanan, milli, demokratik, lâik ve sosyal bir hukuk devletidir." Bunun gibi 3. maddedeki "devletin ülkesi ve milletiyle bölünmezliği" ve 4. maddedeki "ulusal egemenlik" ilkeleri de temel ilkeler arasında yer alır. Bu ilkelerde herhangi bir değişiklik olabileceği düşünülemez. Çünkü bunlar, Cumhuriyetimizin 1920'lerden bu yana adım adım geliştirdiği ve inşa ettiği ilkelerdir, Rejimimizin temel taşlarıdır. Bunlarda yapılacak bir değişiklik, rejim değişikliği anlamına gelir.

ARAYIŞ: Kurulacak yeni devletin tüzesel yapısı, Kurucu Meclis hakkında yasanın başlangıç kesiminde belirlendi. Ordaki devlet niteliğine karşın yürütme organının özellikle Devlet Başkanının sonra da Bakanlar Kurulunun yetkilerinin artırılacağı görünümü giderek ağırlık kazanmaktadır. Bu konuyu, Fransa'daki Devlet Başkanı ve Yürütme Gücünün Anayasal dengesini anlatır mısınız?

Prof. SAVCI: Devlet Başkanının ve Bakanlar Kurulunun yetkilerinin →

artmasına kimse çağdaş mudil toplumlarda karşı gelmez. Hiçbir sakıncası yoktur. Çağımızın hızla karar isteyen ve kararları da büyük bir enerjiyle, uygulama gücüyle dolu olarak yerine getiren kollektif hükümetlere herzamankinden fazla ihtiyaç vardır. Bu bir sistem meselesi değil de bir anayasa mühendisliği meselesidir. Kuvvetli bir icrayı yaratmanın en iyi yolu, kıt'a Avrupa içinde klasik parlamenterizmin modernize edilmiş şeklidir, çağdaşlaştırılmış şeklidir. Hatta onun içindir ki parlamenterizm, klasik ve çağdaş olmak üzere ikiye ayrılır. İcra kuvvetinin hangi noktalarda ve ne derece artacağı ve bu organın eline ne gibi araçlar verilebileceği bir Anayasa mühendisliği meselesidir. Ve 1961 Anayasasında bunlar bol bol vardır. 61 Anayasasını hakkıyla kullanacak bir icra, bir hükümet, yeteri derecede güçlüdür ve çağdaş, mudil, karmaşık toplumların bütün sorunlarını çözmeye muktedir kılınmıştır. ABD ve Fransa'nın tercihleri kendi tarihsel koşullarının bir ürünüdür. O koşulların olmadığı yerlere nakledilemez. İcra kuvvetinin tek bir kişide veya kollejiyal heyetlerde olması, tarihsel koşulların belirlediği bir tercih meselesidir. Kara Avrupasının tercihi, icrayı kollejiyal heyetlere veren parlamentarizmdir. İcrayı tek kişiye veren ABD sistemi o ülke dışında mutlu sonuç vermemiştir. Oradaki başarısı, icranın, Kongre karşısında sorumlu olmamasına rağmen, kamuoyu önünde ve kendi partilerine karşı sorumlu kılınabilmesindendir. Nitekim Watergate olayında Nixon'u kamuoyu ve partisi, anayasal yolla değil, politik yolla görevinden düşürülebilmiştir. Yani tek kişili ABD icra kuvveti, kendisini seçtiren partinin ve kamuoyunun sürekli ve etkin gözetimi altındadır. ABD dışında böylesine etkin bir kamuoyu ve parti gözetimi olmadığı için, başkanlık sistemi, demokratik niteliğini yitirir ve diktatoryaya doğru açılır. Nitekim Güney Amerika'da bunun örneklerine sık sık raslanmaktadır. Fransa'ya gelince, Fransa'nın o kadar mutlu olup olmadığını düşünmek lazım. Şimdiye kadar yarı başkanlık sistemi diyebileceğimiz Fransız sistemine büyük tepki gösterilmemişse tarihsel olaylar buna pek elvermediğindendir. Fakat bu yarı başkanlık denen sistemi dengeleyen çok kuvvetli bir öğe vardır: Organize, işler bir halde bulunan çok kuvvetli bir muhalefetin mevcut olması, bu bir, bir de çok kuvvetli bir kamuoyunun bulunması. Bu öyle bir kamuoyu ki De Goule gibi bir dahi şahsiyeti, iki defa bütün Fransa'nın eteklerine kapanarak "aman bizi kurtar" diye yalvardığı bir dahiyi, iki defa Elyesee Sarayından uzaklaştırmıştır. Ve De Goule yaşamını Elyesee Sarayının dışında bitirmiştir. Ama Türkiye'nin koşulları 1876'lardan beri kıta Avrupa'sındaki parlamenterizmi işlemeye elverişlidir. Bu sisteme kolay kolay sırtını dönemez ve icranın temelde tek kişide olduğu bir sistemi kaldıramaz.

SOYSAL: Yürütmenin güçlenişi büyük ölçüde ve yasalardan anayasalardan önce çağımızın zorladığı bir gelişme. Yürütme organı her yerde kendiliğinden büyük ölçüde güçlenmişdir. Bizim Anayasa sistemimizde de açıklanan ve yürütmeyi güçlü kılan bir takım olanaklar zaten vardır. Yürütmeye yetki devri ve düzenlemeler bakımından yürütmeye görev aktarabilmek olanağı

Doç.Dr. Fazıl SAĞLAM

Avusturya Lisesi ve İ.Ü. Hukuk Fak. mezunu Köln Üniversitesinde İş Hukuku dalında Doktora yaptı. SBF Anayasa Hukuku kürsüsünde asistan ve doçent oldu. Doçentlik tezinde "Temel Hakların Sınırlandırılması ve Özü" konusunda yaptı.

vardı. Hatta kanun gücünde kararname değişikliği yapılmadan da Anayasa Mahkemesinin birtakım kararları bunu mümkün kılmaktaydı. Hatta bir bakıma, kanun gücünde kararname yetkisine ilişkin Anayasa değişikliğinin, Anayasa Mahkemesinin daha önce yürütmeye sağladığı düzenleme imkanını daha da bürokratik ve karmaşık bir hale soktuğu da söylenebilir. Bu yolu basitleştirerek kanun gücünde kararnamelere işlerlik kazındırma gereklidir. Bunun dışında yine bizim Anayasa sisteminde yürütmenin etkililiği bakımından belki aksar gibi gözüken bir başka yön, fesih yetkisinin yürütme tarafından rahatlıkla kullanılamamış olmasıdır. Belki bazı değişikliklerle bu yetkiyi biraz daha kullanılır biçime getirmek gerekecektir. Ama bunların ötesinde "yürütmeyi güçlendiriyoruz" diye, yürütmenin içinde ikinci bir başı güçlendirmek yani parlamenter sistem içinde çok fazla belirmemesi gereken bir durum karşısında olağanüstü yetkiler vermek, sistemi biraz daha az işler duruma getirecektir. Ve yeni çekişmelerin kaynağı olabilecektir. Bir açıdan bakıldığında 1961 anayasası cumhurbaşkanına 1924 anayasasından daha az yetki vermiş değildir. Hatta eski 1924 Anayasasının düzenleyişine göre, 61 Anayasası cumhurbaşkanını daha güçlü kılmıştır. Bu sistemde cumhurbaşkanı tarafından kullanılır gibi gözüken yetkilerin aslında yürütme tarafından, yürütmenin sorumlu kolu yani kabine tarafından, açıkca bakanlar kurulu tarafından kullanılması gerekir. Ve kısaca söylemek gerekirse bir parlamenter sistem içinde parlamenter sistemin özüne ne kadar yakınlaşırsa yani meclis çoğunluğuna dayalı bir hükümetinrahatça çalışma olanakları ne ölçüde arttırılırsa sistem o ölçüde işleyecektir. Ama bundan uzaklaşıp, yürütme içinde meclis çoğunluğuna dayanmayan bir kanada fazla yükü verdiğimiz zaman parlamenter sistemin özündeki bu işleklikle bağdaşmayan bir durum yaratmış oluruz. Fransa'daki sistem daha henüz tam bir sınavdan geçmiş sayılamaz. Çünkü hem parlamenter sistemi saklı tutan hem de bunun içinde cumhurbaşkanına olağanüstü yetkiler veren bir sistemdir. Bu sistem hem cumhurbaşkanı hem de parlamentodaki çoğunluk aynı partiden olduğu zaman rahatlıkla işleyebilmektedir. Ve belki de yürütmenin sorumlu olan kanadının rolünü daha da güçlendirmektedir. Ama birde şunu düşünelim, cumhurbaşkanı başka partiden, parlamentodaki çoğunluk başka partiden olduğu zaman ne gibi bir durum ortaya çıkacaktır. Bu hala bir soru işareti olarak kalıyor. Fransa'daki son seçimler, yine aynı yönde cumhurbaşkanıyla parlamentodaki çoğunluğun aynı partiye mensup oldukları bir sonuç ortaya çıkarmıştır. Türkiye'de başka başka partilere bağlı olacak bir cumhurbaşkanı ve parlamento çoğunluğu ile ya da partisiz bir cumhurbaşkanı, partiler dışından seçilmiş bir cumhurbaşkanı ile parlamento içindeki parti çoğunluğunun çatışmaları ve bunun olağanüstü yetkiler dolayısıyla ortaya çıkması, aslında çok daha büyük tehlikeler yaratabilir. Ve sistemi tıkanıklıklara ve patlamalara götürecek durumlar yaratabilir.

SAĞLAM: 3. sorunuza eklemeyi gerekli gördüğüm bir husus var. Bizde yarı başkanlık alternatifi savunulurken

→

hep Fransa örneği gözönünde tutulur. Ama bu sistemin kurucusu olan De Gaulle'ün esinlendiği 1919 Weimar Anayasasından hiç söz edilmez. 1. Dünya Savaşı ile birlikte Almanya'da imparatorluk yıkılınca, o dönemin Kurucu Meclisi, ortaya çıkan iktidar boşluğunu, imparator yerine halkın seçtiği ve olağanüstü yetkilerle donatılmış güçlü bir Cumhurbaşkanı ile doldurma yolunu seçmişlerdir. Bunun nedeni, Almanya'nın 1919 yılına kadar bizim 1876 sistemine benzer bir biçimde, parlamenter sistemden uzak bir meşruti monarşi ile yönetilmiş olmasıdır. Weimar'ın kurucuları, güçsüz, itibarsız ve deneysiz bir parlamento ile parlamenter sisteme doğrudan doğruya geçmekten çekindikleri için, bu sistemi güçlü bir cumhurbaşkanı vesayeti ile takviye yoluna gitmişlerdir. Ne var ki Weimar sistemi bekleneni verememiş, aksine 14 yıllık ömrü, hükümet bunalımları ve kargaşalıklar içinde geçmiştir. Sistem sonunda nanizmi legal yoldan iktidara getirmekten başka bir işe yaramamıştır. Bu nedenle yarı başkanlık sistemi üzerinde düşünülürken, Fransa örneği yanında, Weimar örneğini de gözönünde tutmak ve ona göre bir değerlendirme yapmak gerekir. Kaldı ki Türkiye, 1. Dünya Savaşından sonra ortaya çıkan iktidar boşluğunu, ulusal egemenliğin yegane ve hakiki mümessili olarak gördüğü TBMM ile başarılı bir biçimde doldurmuş, 1924 ve 1961 Anayasaları ile meclis üstünlüğü geleneğini parlamenter sistem yönünde geliştirmiş ve bu yolda küçümsenmiyecek deneyler kazanmış bir ülkedir. Bu deneylerden yararlanarak sistemin aksayan noktalarını düzeltmek ve ona işlerlik kazandırmak imkanına sahiptir. Başkanlık ya da yarı başkanlık gibi ne sonuç vereceği önceden kestirilemiyecek yollara girmeye Türkiye'nin ihtiyacı yoktur.

ARAYIŞ: Yürütme gücünün geniş yetkilerle donatımının yararları ve bunun yanında zararları neler olabilir?

SAVCI: Yukarıdaki sorulara cevap verilirken buna da cevap verilmiş oldu. Bir tek şey söylemek lazım. Yürütmenin devlet örgütüne egemen olmasından hiç bir yarar çıkmaz. Bu otoritaryanizme, totalitaryanizme bir istidattır. Demokraside ise bütün yetkileri bir başta toplamak ve yetkileri denetimsiz olarak otoriter biçimde kullanmak yoktur. Demokraside hukuksal ve siyasal denetim vardır. Böyle olunca da yürütmenin bütün devlet örgütüne egemen olması söz konusu olamaz.

SOYSAL: Üstelik Atatürkçülüğe de aykırıdır böyle bir durum. Çünkü Atatürk yürütmenin Devlete egemen oluşu ile değil, tam tersine Meclis'in Devlete egemen oluşu ile işe başlamış ve yürütmeyi Meclis'in içinden çıkarmıştır.

SAĞLAM: Bu vesile ile Sayın Soysal'ın biraz önce değindiği çok önemli bir noktayı tekrar vurgulamakta yarar görüyorum. Çoğu kez yürütmenin güçsüzlüğünden bahsedilir. Yakın zamanlarda en çok tartışılan konulardan biri budur. Ama ihmal edilen nokta yürütmenin güçsüzlüğünün parlamentodaki güçler dağılımından kaynaklanmış olmasıdır. Parlamentoda sağlam çoğunlukların oluşmasına imkan verecek bir seçim sistemi, güçlü hükümetlerin kurulmasını da sağlayacaktır. Bunu 1960 öncesi çoğunluk sistemine dönülmesi gerektiği anlamında söylemiyorum. Hem büyük partilerden en fazla oy alanı tek başına iktidara getirecek, hem de küçük partilere yaşama şansı tanıyacak bir sistem, nisbı temsil esası içinde kalınarak da bulunabilir. Burada önemli olan, küçük partilerin, iktidarın oluşumunda, gerçek güçlerinin üstünde etki sahibi olmalarını önlemektedir.

ARAYIŞ: Yasama organı, Millet Meclisi ve Senato ikilisinin çalışma biçiminde mi oluşmalıdır? Bu ikili karma düzen tek meclis sistemine oranla yararlı olmuş mudur?

SAVCI: Bu klasik bir tartışma konusudur. 61 anayasasında iki meclisli bir parlamento vardı. Ve objektif bir gözlem 61 anayasası içindeki ikinci meclisin anayasal açıdan yetkileri dar olmakla beraber, kuruluşundaki özellikler dolayısıyla bazı etkinlikleride olmuştur. Bu durum şimdi bir tarih olmuştur, onu bir kenara koyalım, çağdaş eğilime bakalım. Çağdaş eğilim ikinci meclislerin rollerinin ağırlıklarının zayıfladığını belirten bir eğilimdir. Artık ikinci meclisler varsa bile, fazla yetkileri yoktur. Asıl siyasal tercihli yapan doğrudan doğruya halk seçiminden çıkan birinci meclislerdir. Bunun üzerinde fazla durmaya da gerek kalmamıştır.

SOYSAL: 1961 çözümünde iki meclisli bir parlamento öngörülmüş olması bir ölçüde kaçınılmazdı. Çünkü 1960 öncesinde ikinci meclis konusu sanki demokrasinin temel unsurlarından biriymiş gibi işlenmişti. Bu bakımdan onu kurmamak bütün demokrasiyi kurmamak anlamına gelebilirdi. Bir takım pratik sorunları da çözmekte yararı oldu. İşleyişi sırasında da belki

PROF. SOYSAL, PROF. SAVCI VE DOÇ. SAĞLAM

bazı yararları olmuştur. Ama genellikle kaldırılmasının daha uygun olacağı yönündeyim. En azından şu bahaneyi önlemek bakımından, yani iki meclisli bir yasamanın yavaş çalıştığı bunun için de yürütmeye olağan dışı yetkiler verilmesi gerektiği konusundaki bir iddianın ortadan kaldırılması ve ayrıca parlamenter sistemin yalın biçimine biraz daha yaklaşabilmesi için ikinci meclisin kaldırılması bu sistemi büyük ölçüde zedelemiyecektir.

SAĞLAM: Tek meclis ya da iki meclis tartışması bana o kadar önemli bir sorun olarak gözükmemektedir. Özellikle 1960-80 dönemi arasında yasama organının yavaş işlediği gözönünde tutulursa, bunun faktörlerinin belki bir tanesi olan ikinci meclisin kaldırılması ve tek meclisde karar kılınması bir sakınca yaratmayacaktır.

ARAYIŞ: Sizce yargı organının durumu yeni anayasada nasıl biçimlendirilmelidir? 2461 sayılı Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu, Adalet Bakanının başkanlığında ve onun buyruğundaki müsteşarla Özlük İşleri Genel Müdüründen ve öteki üyelerden kurduğuna ve tüm yargıçlar ve savcılarla Danıştay'ıda içine alan bir atama düzeni getirdiğine göre durumu nasıl değerlendiriyorsunuz?

SAVCI: Bu bir yargı yansızlığı konusudur. Yargı yansızlığı çağdaş devlet sözkonusu olduğu zaman mutlaka ve mutlaka bağımsız olmalıdır. Yargıyı yönetim kanallarına bağlamak bu bağımsızlığı yok eder. O zaman da yargının görevini amacına uygun bir şekilde yapması geniş ölçüde önlenmiş olur. Yargı organına ve yargıçlara birçok kusurlar bulunabilir. Ama başta Anayasa Mahkemesi olmak üzere Türk →

yargı sistemi onurlu bir dönem yaşamıştır. İyi bir sınavdan geçmiştir. Bunun da baş nedeni, hatta tek nedeni gücünü bağımsızlığından almasıdır. Bağımsız bir yargı organı, bilimsel, objektif ve adil kararlara ulaşmada daha şanslıdır. Yargının yönetime ve yürütmeye karıştığı yürütmenin yerini aldığı söylenmektedir. Bu hukuken geçerli bir sav değildir. Çünkü yürütmenin elindeki mekanizmanın başında değildir yargı. Başında olmadığı bir mekanizmaya nasıl karışabilir. Yargı, kendileri de bağımsız yargıç statüsünde olan kimseler tarafından yürütülmelidir.

SOYSAL: Anayasa değişikliklerini, bir ülkede anayasa genişliğinin çizdiği genel çizgiler fazla saptırmamak gerekir. Çünkü anayasalar aynı zamanda bir şeyi de oluştururlar bu şeyin oluşmasında, hisselerin oluşmasında yardımcı olurlar. Yargıçların ve mahkemelerin davranışları bakımından Türkiye'nin geçmişinde eleştirilebilecek bir sürü yön bulunabilir. Ama 1961 Anayasasında yargı organına ve yargıçlara tanınmış olan statünün bir amacı da bu eleştirilebilen yönleri ortadan kaldırıcı ve bir çeşit karakter inşa edici bir görev, işlev taşımasıdır. Yargıçlara işte o kadar bağımsızsınız ki artık size kimse karışamaz ve yalnız vicdanınızın sesini dinleyerek ve isabetli, ülkenin genel gelişme çizgisine ters düşmeyecek kararlar verin denmiştir. Bunlarda eleştirilecek yönler olmuşsa, bu, geriye dönüş için ve şimdiye kadar kazanılmış olan mesafeyi hiçe indirmek için bir gerekçe olarak kullanılmamıştır. Tam tersine o yöndeki gelişmeyi somutlaştırıcı, hızlandırıcı ve güçlendirici bir takım düzenlemeler yapılabilir. Güvencesiz yargıçlar yaratmak eleştirilen yönlerin daha da artmasına yol açabilir. Yargının yürütmeye ya da yasamaya egemen oluşu bakımından belki daha önce söylenenlere şu da eklenebilir. Anayasa Mahkemesinin ya da Danıştay'ın bir bakımdan birçok kararı eleştirilebilir. Ama şu nokta unutulmamalıdır: Yargı organı hiç bir zaman kendiliğinden harekete geçmeyen bir organdır. Başlangıç hep yasama veya yürütme olmuştur ve bunlardan çıkan işlemlerde aksama olduğu için bir kısmı yargı organına gelmiştir. Dolayısıyla yargı organının bu çeşit davranışlarda bulunması istenmiyorsa, yasama ve yürütmenin işlemlerindeki aksaklıklardan kaçınmaları gerekir.

SAĞLAM: Bence Yargı üzerindeki tartışmalar Türkiye'de daha çok siyasal düzeyde yapılmıştır. Yani yargının siyasal alana yaklaşık kararları hep tartışılmıştır. Halbuki yargı organının kararlarını bütünüyle ele aldığımız zaman şunu görüyoruz: üzerinde tartışılmayan binlerce karar var. Bu binlerce kararın yerine getirdiği fonksiyon görmezlikten geliniyor.

Anayasa Mahkememizin üzerinde çok tartışılan bir kaç kararından belki söz açabiliriz. Ama bunun yanında binlerce karar var. Bunların çoğunluğu vatandaş kanalıyla Anayasa Mahkemesi önüne gelmiş ve vatandaşın somut bir sorununu çözmüş kararlardır. Basına veya kamuoyundaki tartışmalara baktığımız zaman bu kararlardan kimsenin bahsetmediğini görüyoruz. Ama bunlar asıl o mahkemenin fonksiyonunu belirleyen o mahkemenin yararlı bir iş yapıp yapmadığı sorusunu tartışırken değerlendirmek zorunda olduğumuz kararlardır. Toplumun belli bir ihtiyacını karşılayan kararlardır. Bu bakımdan sorunu değerlendirirken siyasal alanda tartışma konusu olmuş birkaç karardan çok sessiz kararlar diyebileceğimiz asıl büyük bölüm üzerinde kafayı yormak gerekir. Ancak o zaman yargının Türkiye'de nasıl yararlı bir fonksiyon yerine getirdiğini tesbit etmek mümkündür. Değinmek istediğim ikinci bir nokta da şudur: Özellikle idari yargı Türkiye'de oldukça büyük eleştirilere uğramış' Bu eleştirileri yapılırken yine başka vesilerle tekrarlanan önemli bir gerçek hep unutulmaktadır.

Türkiye'de bir partizanlık olgusu var mıdır? Önce bu sorudan başlamak gerekir. Bu konuda sanırım hiç kimsenin görüş ayrılığı bulunmamaktadır. Özellikle 12 Eylül 1980'den bu yana daha önceki dönemde yönetime nasıl partizanlığın karıştırıldığı, üzerinde en çok durulan konulardan biridir. Partizanlığın bu kadar yaygın olduğu bir ülkede bunu denetleyen bir yargı organının bu derece yaygın bir eleştiriye uğraması bana çelişkili görünmektedir. Partizanlık varsa ve orada etkin bir idari yargı denetimi de kurulmuşsa, bu denetim, partizanlığı önlemede büyük bir fonksiyon yerine getirecektir ve bu fonksiyon yerine getirilirken partizanlığı yürüten organlar elbette ki o denetime karşı çıkacak ve o organı yıpratmaya çalışacaklardır. Bu iki olguyu bir arada düşündüğümüz zaman idari yargıya yöneltilmiş olan eleştirilerin büyük bir kısmıyla haksız olduğu sonucuna kendiliğinden varmak mümkündür. İdari yargının yürütmenin işlerine bu kadar fazla karışması istenmiyorsa bunun çözüm yolu idareyi partizanlıktan kurtarmanın önlemlerini almaktır.

ARAYIŞ: Yürütme Organının Yargıtay ve Danıştay'ı da içine alan yetki gücünün böylesine artırılması

a) Güçler ayrımı dengesini bozmaz mı?

b) Demokratik türe devleti ilkesine uyar mı?

SAVCI: Dönüp dönüp aynı yere gelme durumunda kalabiliriz. Onun için kesin olarak bu niteliği şöyle bir tırnağa bağlamak lazım geliyor. "Yargıyı amacına uygun bir biçimde işletebilmek için çok hassas bir düzenleme gerekir. Bu düzenleme hem yargı bağımsızlığını korumalı hem de yürütmeye işlerlik sağlamalıdır. Yürütmeye bağımlı bir yargı, mülkün temeli olan adaleti dağıtma işlevinde zayıf kalır.

SOYSAL: Bu soruyla belki de şunu kastediyor olabilirsiniz. Yalnız Yargıtay ve Danıştay değil, yeni düzende Anayasayla kurulan kurumların bir çoğunu oluşturan kişiler yürütme organının başı olan Devlet Başkanınca, Cumhurbaşkanınca seçilebilir. O yönde bir gidiş vardır ve yeni Anayasanın böyle bir yetkiyi bir tek kişiye vermesi olasılığı vardır. Bununla birlikte temel bir nokta da şudur: 'Devlet Başkanı partiler üstü kişiliğiyle, arkasına bütün toplumu almış olan saygınlığıyla ve devleti düşünen, cumhuriyeti düşünen davranışlarıyla bu konuda mümkün olan en iyi seçimi yapacaktır. Ve seçim yapıldıktan sonra bu kişiler artık bağımsız olduklarına ve azledilemeyeceklerine göre, burdan hem yargı organı yada üniversiteler gibi bir takım temel kuruluşlar büyük ölçüde bir bağımsızlık kaybına uğramayacaklardır" savı ileri sürülüyor. Tabii bunda bir gerçek payı var, organların davranışları, atama biçimleri ne olursa olsun ordaki kişilerin kendi görevlerinin bilincinde oluşlarıyla büyük ölçüde ilişkilidir ve bu bakımdan bağımsız seçim sistemi de sakat sonuçlar vermeyebilir. Çok sıkı bir atama sistemi de sonuçta kişilerin içten davranışları sayesinde özlenen sonucu verebilir. Ama benim endişem, bu bakımdan bir çeşit organların oluşmasında kişisel seçim ve atama yetkisini bir tek kişide topladığımız zaman o tek kişinin Türkiye'de en azından yüzlerce insanı çok iyi tanımış olması, çok iyi tartabilmesi ve çok iyi değerlendirerek görevlere atayabilmesi gerekecektir. Bu da insan yeteneklerinin ölçüsünü aştığına göre ister istemez Devlet Başkanı yapacağı seçimde ve atamalarda bir takım çevrelere ve kaçınılmaz bir biçimde de işbaşında bulunan iktidarlara danışacaktır. Onların söyleyebileceklerini dinlemek zorunda kalacaktır. Bu bakımdan çok daha ters bir sonuca varmak olasılığı böyle bir olasılıkta artmış olacaktır. Benim endişem bu noktadadır. Yoksa, yürütme organı- →

nın Yargıtay ve Danıştay'ı da içine alan bir yetki gücüne erişmesinden elbette çok daha kötü sonuçlar doğar. Yani sorunuz tek başına alındığı zaman, "Yargıtay'ı da Danıştay'ı da denetleyen bir yürütme olabilir mi?" anlamı çıkar ki o nitelik diktatörlük olur. Yani böyle bir şey devlet statüsü içinde, demokratik devlet statüsünde düşünülemez. Belki yetki gücünün artışı oralara atama gücünü, atama yetkisini yürütmeye vermek biçiminde yorumlanabilir. Dediğim gibi ondan da kötü sonuçlar çıkması olasılığı büyüktür. Ama ille de kötü sonuçlar çıkacaktır diye bir şeye varmak da yanlış olur. Bakarsınız iyi sonuçlar da çıkabilir. ama olasılık artmıştır.

SAĞLAM: Bu soru bana ilerdeki uygulamalara yönelik gibi gözüküyor. Bu noktayı değerlendirirken şunu gözönünde tutmak gerekir. Hukuk kurallarıyla bir takım sonuçlara varmak, herşeyi hukuk kurallarıyla çözmek, düşüncesi Türkiye'de oldukça yaygın. Türkiye'de yargı bağımsızlığının oluşmasında elbette Anayasanın büyük bir payı vardır, ama şu noktayı da ihmal etmememiz gerekiyor. 20 yıllık bir uygulama içinde bağımsızlığa alışmış bir yargı organı da oluşmuştur, güçlenmiştir. Bu yargı organı alıştığı bağımsız faaliyetini bugün öngörülen kanun düzeni içinde de yürütebilme imkanına sahiptir. Yani illa kanunda bazı değişiklikler yapıldı diye, yargı bağımsızlığı ortadan kalkıyor gibi bir sonuca varmakta kötümserlik olur. Bir çok Avrupa Ülkelerinde görüyoruz, bu türlü aşama yetkileri oralarda var. Bu atama yetkileri, yargının saygınlığı oranında adeta sembolik bir yetkiye dönüşmektedir. Yani yargının beklentileri, istemleri yönünde atamalar gerçekleştirilmektedir. Bu sağlanabildiği taktirde, bu yasal değişikliği o kadar önemsemeye de gerek kalmayacaktır.

ARAYIŞ: 2324 sayılı Anayasa Düzeni Hakkındaki Yasanın 3, 4, 5 ve 6. maddeleriyle Anayasa Mahkemesinin ve Danıştay'ın görev alanları daraltılmıştır. Yeni Anayasa bu doğrultuda mı hazırlanacaktır?

SAVCI: Yeni Anayasanın hangi doğrultuda hazırlanacağını Kurucu Meclis belirleyeceektir. Ama Anayasa Mahkemesinin ve Danıştay'ın görev alanlarını daraltmayı yeni anayasaya yansıtmamalıdır. Herhalde Kurucu Meclis bu noktada hassas davranacaktır. Çünkü Anayasa Mahkemesi ve Danıştay'ın görev alanlarını daraltmak demek, çağdaş demokrasinin ruhu olan hukuksal denetim ilkesini zayıflatmak demektir. Yeni Anayasa bu doğrultularda hazırlanmamalıdır.

SOYSAL: İlave edilecek bir nokta şu: Bu dönem, geçici bir dönemdir. Süreklilik kazanmaması için mümkün olduğu kadar kısa olması gereklidir.

SAĞLAM: 2324 sayılı Anayasa düzeni hakkında kanun kendi içinde tutarlı olan bir yasadır, önce bunu belirtmek gerekir. Çünkü yeni bir Anayasa yapma misyonu ile ortaya çıkmış olan bir kurucu iktidar elbette ki kendi işlemlerinin yargı organları tarafından denetlenmesini arzulamaz.

Ve bu yasada da sağlanmak istenen budur. Bir geçiş döneminde, bir kurucu iktidar döneminde elbette ki başka organların denetimi kurucu iktidar olma niteliği ile bağdaşmaz. O bakımdan yasa bu tür kısıtlamaları getirmekle kendi içinde tutarlıdır. Ancak bunun geçici bir dönemin kuralları olarak kalması gerekir. Bunu normal bir döneme uzattığımız anda hukuk devleti ilkesinden vazgeçmeye başlıyoruz, demektir. Zaten maddelere baktığımız zaman yeni Anayasaya bu doğrultuda hükümlerin geçileceğini söylemek güçtür. Çünkü, burada özellikle Anayasa Mahkemesi açısından kesin bir kural vardır. MGK'nin çıkardığı bildiri, karar veya kanunlar aleyhine Anayasa Mahkemesine dava açılamaz. Şimdi bunu genel bir kural haline getirdiğimiz anda Anayasa yargısı kalkıyor demektir. Böyle bir eğilim bulunduğunu gösteren bir işaret, bugüne kadar gözümüze çarpmış değildir. Danıştayla ilgili olarak hazırlanan yasa tasarısındaki kuralları tabii bilmiyoruz. Ümit ederiz ki hukuk devleti ilkesini zedelemiyecek bazı düzeltmeler söz konusu olsun.

ARAYIŞ: Temel haklar ve ödevlerle sosyal ve iktisadi haklar ve ödevler bakımından kısıtlayıcı bir düzen gelebilecek midir? Bu konularda neler düşünüyorsunuz?

SAVCI: Bu noktalarda kısıtlayıcı bir düzen getirilirse, bu, demokrasi doğrultusunda vardığımız aşamadan bir geriye düşme oluşturur. Onun için ben katiyen böyle bir şey ummuyorum.

Zaten uluslararası sözleşmeler içerisinde kalan Türkiye, temel haklar ve ödevler, sosyal haklar ve ödevler konusunda sadece Türk Ulusuna karşı değil, bütün dünyaya karşı da angaje durumdadır. Bu hususta düzeyini düşürtücü bir takım yeni düzenlemelere giremez, uluslararası antlaşmalar ve yükümlülükleri dolayısıyla hakları genişletmek zorundadır. Zaten çağımızda da çağdaş eğilim özgürlükler yelpazesinin daraltılmasına doğru değil, tersine genişletilmesi ve uygulamaya da geçirilmesi yönündedir.

SOYSAL: 1961 Anayasasındaki özgürlükler ve haklar düzeni yalnız bu konuda akademik ve bilimsel açılardan şimdiye kadar ileri sürülmüş olanlara uygun düşmekle kalmaz, aynı zamanda insan hakları bakımından hukukta evrensel olarak düşünülmüş olan bütünlük ilkesine de uygunluk taşır.

Yani haklar ve özgürlükler bir bütündür. Siyasal haklar, ekonomik ve sosyal haklar, kişi hakları ancak bir bütün olarak düşünüldüğü zaman özlenen insan hakları düzeyine erişilmiş olur. Anayasa, sistem olarak hakları sıralayış biçimi ve bunlar arasındaki, ilişkiler bakımından geri dönülmez bir nokta ifade etmektedir. Eğer Türkiye de bu özgürlük düzenini tehdit edici durumlar yaratılmışsa bu Anayasadaki özgürlükler ve haklar sistemi bakımından değil, belki bunun yer yer kötü düzenlenmiş olmasından, tam uygulanmamış olmasından, yanlış uygulanmış olmasından ya da gereksiz açılardan sınırlanmış olmasından ileri gelmiştir. Dolayısıyla Anayasa metninde de değişiklik yaparak bu gibi durumların yeniden ortaya çıkmasını önlemek büyük ölçüde verimsiz bir çaba olur. Bu, aslında daha sonraki aşamalarda yasal düzenlemeler yapılacak olan düzenlemeler sırasında ortaya çıkacak olan bir sorundur, bir Anayasa sorunu değildir.

SAĞLAM: 1961 Anayasasının getirdiği temel hak ve özgürlüklerden geri dönüş düşünülemez. Ancak bu Anayasa, temel hakların sınırlanmasında oldukça karmaşık bir sistem getirmiştir. Alman Anayasasından esinlenen bu karmaşık sistem ne yazık ki doktrinde ve uygulamada tam kavranabilmiş değildir. Bu sistemin yol açtığı uzun tartışmalar temel hakların, siyasal bunalım ve anarşide payı olduğu gibi yanlış kanıların yayılmasına bir ölçüde yardımcı olmuştur. Kanaatimizce, temel hakların özünü titizlikle korumak ve keyfi sınırlamaları önleyecek temel sınırlama ölçütleri getirmek şartıyla, bu karmaşık sistemi basitleştirmek yararlı olabilir. •

KARAYOLLARI ÜST YAPISININ BOZULMASI ÇEŞİTLİ NEDENLERE BAĞLI.

KARAYOLU ÜST YAPILARININ BOZULMA NEDENLERİ

GİDEREK artan trafik kazalarının nerede duracağı bilinmemektedir. Günlük basında trafik kazalarıyla ilgili haberler birbiri ardında yer almaktadır. Trafik kazalarında ölenlerin sayısının tırmanışı, toplumu tedirgin etme aşamasına ulaşmıştır. Her gün 10 ila 20 yurttaşımızın can vermesi, milyarlarca mal ve hizmet kaybının olması kamuoyunu endişelendirmeye başlamıştır. Özellikle E—5 karayolunda dış ülkelerde çalışan işçilerimizin gidiş gelişlerinde yüzlerce insanımızın trafik kazalarında hayatlarını kaybetmesini, binlercesinin yaralanmasını ve milyarlarca liralık hasarlara neden olmasını hep beraber gazetelerden izledik.

Trafik kazaları genelde iki ana kusurdan oluşur. Bunlar yapısal ve yönetsel kusurlardır. Yapısal kusur, karayolunun geometrik ve fiziki standardının bozukluğundan, yönetsel kusur ise daha çok sürücünün yetersizliğinden ileri gelir. Kuru bir yaz geçirmemiz karayolu üst yapısındaki bozulmaların daha da artmasını önlemiştir. Özellikle transit taşımacılığın yapıldığı bazı yolların onarımı henüz bitirilmiştir. Gerçek olan husus yağmurların başlamasıyla bozulmaların başedilmez ölçülere varacağıdır.

1981 yılında trafik kazalarının bu denli yüksek olmasının nedenlerinden biri de karayollarımızın fiziki standartlarının çok çabuk bozulur hale getirilmesinden kaynaklanmaktadır. Yolun fiziki standardının yani üst yapısının bozulması sürücülerin taşıtları kullanırken zorlanmalarına neden olmaktadır. Karayollarındaki bu olumsuz gelişmelerin iki temel nedeni bulunmaktadır. İlki, karayollarının uzun süre başsız bırakılması, ikincisi bilinçsiz bir tutumla dingil yüklerinin artırılmasıdır. Sn. Bayındırlık Bakanı Makamına oturduktan kısa bir süre sonra sanki çok gerekliymiş gibi ilk iş olarak trafik tüzüğünün 66'ncı maddesinin değiştirilmesini sağlamıştır. Trafik tüzüğünde yapılan bu değişiklikle taşıt dingil yükleri artırılmıştır. Böylece taşıt tek dingil yükü 8 tondan 10 tona, çift dingil yük 14 tondan 16 tona yükseltmiştir. Önceki yıllarda Sn. Bakanın da çalıştığı özel kuruluş dahil olmak üzere taşıt üreten pek çok kuruluş Bayındırlık Bakanlığına başvurarak dingil yüklerinin artırılmasını istemişlerdir. Bu başvuru üzerine, Bakanlığın buyruğu ile Karayolları Genel Müdürlüğünde bilimsel bir komisyon kurulmuştur. Komisyon yaptığı uzun çalışmalar sonunda dingil yüklerinin artırılmasını iki bakımdan sakıncalı bulmuştur. Dingil yüklerinin artırılmasının hem yol üst yapısına ve hem de taşıtlara zarar vereceğini bilimsel kanıtlarla saptamıştır. Gerçekte dingil yüklerinin artırılması; yolların üst yapılarının çabuk bozulmasına ve fabrika tonajından fazla yüklerin ise, taşıtların çok kısa sürede servis dışı kalmalarına neden olur. Bu gerçekleri daha da somutlaştırmakta yarar görmekteyiz. Yürürlükteki şartnamelere göre köprülerle karayollarının üst yapıları 8 ton tek dingil, 14,5 ton çift dingil yüklerine göre projelendirilirler. 60 bin km. uzunluğunda Devlet ve İl yolu ile bu yollar üzerinde bulunan 140 bin 400 metre uzunluğunda 4 bin 173 adet köprü yukarıda sözü edilen şartname koşullarına göre projelendirilmiştir.

Taşıtların dingil yüklerinin artırılması halinde taşıtların yol ve köprülere vereceği zararları bir örnekle kanıtlayalım. Kanıt 1975 yılında Alt komisyon tarafından hazırlanan "DİNGİL YÜKLERİ İLE İLGİLİ RAPOR" dan alınmıştır. Örneğin tek dingilli bir taşıtın 22 ton yükle yüklenip her hangi bir yoldan bir kez geçirilmesi halinde, yola vereceği zarar, normal yüklü bir taşıtın vereceği zarardan 48 kere daha fazladır.Bu nedenle Karayolları Genel Müdürlüğü yıllarca önce önemli yol kavşaklarına taşıtların yüklerini kontrol için sabit kantarlar yerleştirilmiştir. Dingil yükü ağırlığı önemli olmasaydı, kavşaklara 50 adet 30 tonluk sabit kantarları Karayolları Genel Müdürlüğü yerleştirmezdi

Dingil yüklerinin artırılması nedeniyle önümüzdeki yıllarda yük tekerrürü nedeniyle bazı köprülerin zarar görmesi beklenmelidir. Aynı şekilde yük artırımının karayollarına vereceği zarar önümüzdeki ilkbahardan sonra daha belirgin hale gelebilir. Bu nedenle tüzük değişikliği kararı yeniden gözden geçirilerek, eğer zorunlu ise sadece transit taşımacılık yapılan yollar için geçerli sayılmalıdır.

OKURLARIN GÖRÜŞÜ

OKURLARIMIZA

Adana'dan Mustafa TANER, Ali KOÇYİĞİT, Mehmet DURNA, Mete ALDOĞAN, Sadık ERDEM, Hatay'dan Mehmet TIRPANCI, Taki DEMİRDÖĞEN, İzmir'den Uğur MUT, Erdemli'den Şehmuz ÇELİK, Antalya'dan Mustafa ALIÇ, Burdur'dan Murat ERDOĞAN,

Sayın okurlarımız, sürmekte olan davalarla ilgili eleştirilerinize katılıyoruz. Ancak, 42'nci sayımızda "Yazı İşleri'nden" Bölümümüzde belirtildiği gibi, yasal bazı sakıncalar ve bazı yasaklamalar nedeniyle her konuda ayrıntı veremiyoruz. Feshedilen CHP eski Başkanı Sayın Bülent ECEVİT in mahkumiyetine ilişkin gelişmeleri de bu nedenlerle sizlere tam olarak ve tutanaklardan iletemedik. Bildiğiniz gibi, Milli Güvenlik Konseyi'nin 52 numaralı bildirisi halen yürürlükte bulunmaktadır. Bu nedenledir ki, sizlerin isteklerini yerine getiremiyoruz. Bizleri bağışlayacağınızı umuyoruz.

Adana'dan yazan okurlarımız Sayın Bülent Ecevit'in adresi Ankara Kapalı Cezaevi-ANKARA'dır.

Saygılarımızla...

ALTERNATİFİ VAR MIDIR?

Uygulanan ekonomik politikanın alternatifi var mıdır? Yok mudur? Bunu tartışma dışı bırakıyorum. Nedeni ise bilimin aklın inkarını bir ekonomik tartışılmaz kural kabul edenlerle tartışmanın gereksizliği ortadadır. Esas, bir bilimsel tartışma olmaktan çıkmış, halkın yaşam savaşının tartışılması düzeyine gelmiştir.

Kimseyi incitmek istemem. Ama, Atatürkçülüğün felsefesinde bir halk sevgisi ve ona güveni olduğunu sanıyorum ki kimse yadsıyamaz. Bugünlerde benim ve halkımın aradığı da budur. Çünkü, o güven bir kurtuluş savaşını kazandı, bir Lozanı yarattı.

Bu bilgilerin yanısıra biraz da insanımızdan bahsetmek istiyorum. Tarlada incecik çadırlar içinde yazın boz sıcağını emen kasımın ayazını yiyip de elinin emeğini alamayan insanlarda bizim insanlarımızdır. Tefecilerden aldığı parayı ürününü satarak haysiyetiyle kuru, yavan bir yaşamı düşleyen pamuk üreticisi de başını yastığa koyamamaktadır. Bunların alişveriş ettiği tüccar esnafta uykudan uzaktır. Elde kolda ne varsa kilimdi halıydı satarak yaşamını sürdürmeye çalısıvor.

Bunların yanısıra yüzde yüz yirmi faiz veren kimlerdir. Kaç ihracatçı faizi, aldığı krediyi amacına harcamıştır. Büyük krediler alanlar, kara parayı akılsız mı ki, bu enflasyon hızı içinde o bankadan o bankaya koşuşan insanlar gibi vadeli mevduata yatırsın. Onun gideceği yer mahalle aralarıdır.

Bunları çocuklarımızın yaşayacağı Türkiye'de geleceğe yönelik endişelerimden, insan olarak insanlara olan sevgimden yazdım.

Enver GARBİOĞLU
İSKENDERUN

SAYGI SANA GEREKİR HOCAM

Prof Dr. Hüsnü GÖKSEL'E

25.11.1981 tarihli Cumhuriyet'in son sayfasında yayınlanan bir yazıdır esin kaynağım.

Yercesine, içercesine okudum. Bir solukta çıktım başa. Sofrada gözükalmışlara döndüm. Bitmesin, istedim. Sürsün, istedim. Gönendim. kıvandım. Bir muştunun sesini duydum yüreğimde. Kamburum dikeldi, rahatladım. Gözlerim ışıl ışıl yandı, buğulandı. Yeşillendi, allandı, pul pul oldu.

Bu, ışıktan bir sesti. İçten, yürekli, haklı bir ses. Kabuğuna sığmayanlara adanmıştı. Kabuğuna çekilmişlere de.

Yeterdi, bitsindi buncasına pısırıklık. İkiyüzlülük, vurdumduymazlık. Suçu biteviye birilerine yüklemek. Yanlışlıklar senaryosunu yöneticilere sunmak, onları da yanılgıya düşürmek. Bencil, kindar, bilgiç giysiler içinde, ülkenin geleceğine —sözümona— çözüm aramak.

Düşünmez mi hiç bu adı ünvanlılar? Bilimselliğin simgesi olan "Dr."lar, "Doç."lar, "Prof"lar birer kürsü, ya da birkaç yıllık rahatlık uğruna böylesine mi ucuza harcanırdı?

Kuşkumuz yok ki hak ederek büyütmüşsün adını. Kişilik bulmuş, "kariyer" sahibi olmuşsun. Ülkemde sana "kurtarıcı" gözüyle bakılmakta. Sen, cehaletin, geriliğin, ilkelliğin düşmanısın. Gençliğin kılavuzu, geleceğin mimarısın. Yanlışın karşısına doğruyu, bağnazlığın yerine bilimselliği diyeceksin. Neden korkuyorsun öyleyse? Gerçeği aramada, söylemede, bulmada korkunun yeri var mı? Neydi o TV'deki gülünç durumunuz? Doğrusu üzgünüm ben. Öğretmen olarak üzgünüm. Gençlik olarak üzgünüm, Halk olarak üzgünüm.

Öğretmen olarak üzgünüm. Hiçbir gün, kendinizi bu sınıftan saymadınız. Öğretmenin sorunlarına eğilmediniz. Yukarıda saydığımız kısaltılmış ünvanlar, sizleri birer büyüklük kompleksi çarkından kurtaramadı. Öğretminin boynuna yular takıldı, güldünüz, inanmadınız. Karısı doğum sancısından dünyasını değiştirdi, işitmediniz, duymadınız bile. Kabul günlerinde, masa başlarında kadeh kaldırdınız. Amacınız "büyük" daha "büyük" görünmekte düğümleniyordu. Ezilen, silinir giderdi, sizden değildi.

Gençlik olarak da öyle. Sahip çıkamadınız bu Atatürk'ün güvencesi olan büyük topluma. Kabuğunuzu çatladamadınız, Başınızı çıkartmadınız. "Çocuk" dediniz. "Bilgisiz" dediniz. Dinlemediniz, dinletemediniz. Şimdi de bir suçlar yığının altında ezmeye, bağmaya çalışıyorsunuz onları.

Fehmi SALIK
ANKARA

Sayın MTA Enstitüsü'nden yazan işçiler.

Yazdıklarınız haklı olduğunuzu gösteriyor. Ancak mektubunuzu yayınlayamıyoruz. Çünkü isim ve adres olmayan mektupları "Okurların görüşü" köşesinde yayınlamayacağımızı daha önce duyurmuştuk.

Saygılarımızla.

Sayın İbrahim Akyürek—
İSTANBUL

Mektubunuz ve gönderdiğiniz küpür için çok teşekkür ederiz. Arşivimize aldık. Yardım ve ilginizin devamı dileğiyle.

Saygılar.

Sayın Hüseyin OKUMUŞER—
KONYA

Köy ve köylünün sorunlarını ayrıntısıyla yansıtan mektuplarınız için teşekkürler. Bunları zaman zaman olanaklarımız içerisinde ve sıra ile yayınladık. Ancak bayram ile ilgili bir mektubunuzu zamanında yayınlayamadığımızı üzülerek duyurmak istiyoruz.

Saygılarımızla.

Sayın Leyla Ulvi ZAİM—
İSTANBUL

Dil Kurumu'nun kuruluşu, Dil encümeni ve sonra da Türk Dili Tetkik Cemiyeti'nde önemli görevler üstlenen okurumuz. Atatürk'e olan yakınlığınızın ve hislerinizin doğal sonucu olarak karakalem çalışması ile yaptığınız Atatürk resmi için teşekkür ederiz. Resminizi dergimiz arşivine koyduğumuzu bilmenizi istiyoruz.

Saygılarımızla.

Sayın Alaeddin ULUMEŞE—
İZMİR

Dergimize duyduğunuz güven ve ilgi için teşekkür ederiz. Şiir köşemiz olmadığı için gönderdiğiniz şiire yer veremedik.

Saygılarımızla.

MEKTUP

14 Kasım 1981 tarihli Arayış ve 18.11.1981 tarihli Milliyet Gazetesi önümde duruyor. Arayış'da Ecevit'in savunması ile ilgili tek satır yok. Ama Milliyet, Türkeş'in savunmasını uzun uzun veriyor.

Arayış'ın 41. sayısında mutlaka Ecevit'in savunmasını okumak isterim. Bu bizim de hakkımızdır.

Demet TUĞCU
ANTALYA